

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра банківської справи

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА робота

на тему:

Оптимізація ресурсної бази банку

Студента 2 курсу 6м групи
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»
спеціалізації «Банківська справа»

Пилипенка Віктора Павловича

Науковий керівник
канд. екон. наук,
доцент

Бадзим Олександр Сергійович

Гарант освітньої програми
д-р екон. наук,
професор

Шульга Наталія Петрівна

Київ – 2018

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ І ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОПТИМІЗАЦІЇ РЕСУРСНОЇ БАЗИ БАНКУ	6
1.1. Сутність оптимізації ресурсної бази банку.....	6
1.2. Інструменти оптимізації ресурсної бази банківських установ	12
1.3. Методика оцінки ефективності оптимізації ресурсної бази банку.....	23
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	29
РОЗДІЛ ІІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАКТИКИ ОПТИМІЗАЦІЇ РЕСУРСНОЇ БАЗИ БАНКУ.....	31
2.1. Аналіз стану ресурсної бази банківських установ.....	31
2.2. Оцінка інструментів і процесів управління ресурсною базою банку.....	38
2.3. Проблемні аспекти оптимізації ресурсної бази банку	50
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	63
РОЗДІЛ ІІІ НАПРЯМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ОПТИМІЗАЦІЇ РЕСУРСНОЇ БАЗИ БАНКУ	65
3.1. Шляхи забезпечення механізму оптимізації ресурсної бази банку.....	65
3.2. Моделювання перспектив оптимізації ресурсної бази банку в умовах реформування банківської системи	77
3.3. Впровадження зарубіжного досвіду з питань оптимізації ресурсної бази банку	87
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3	96
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	98
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	102
ДОДАТКИ	108

ВСТУП

Банківська система, тісно пов'язана з розвитком економіки країни, швидко реагує на будь-які зміни у зовнішньому середовищі. Як правило, в умовах нестабільності економічної ситуації або політичної невизначеності на перший план в банківській системі виходить питання збереження її стійкості, а значним дестабілізуючим фактором є вилучення коштів із рахунків клієнтів та погіршення внаслідок цього кількісних та якісних характеристик ресурсної бази банків.

В Україні криза банківської системи 2015 - 2016 рр. супроводжувалась значним відтоком коштів клієнтів, обумовлених, насамперед, деструктивним впливом зовнішніх факторів. Перша фаза вилучення коштів припала на період найбільшої політичної нестабільності та анексії Криму, друга – на період загрози воєнного вторгнення Російської Федерації, третя – на період різкої девальвації гривні. Вилучення коштів клієнтів із банківської системи України наразі також обумовлюють зниження реальних доходів та зміна загального рівня життя населення, обмеженість доступу підприємств до кредитних ресурсів, що змушує їх використовувати тимчасово вільні кошти для фінансування поточної діяльності.

Зважаючи на зазначене, необхідним є розвиток науково-методичних засад формування системи оптимізації ресурсної бази банку з урахуванням внутрішніх можливостей банку щодо нівелювання негативних наслідків невизначеності економічного розвитку та дії геополітичних та політичних факторів в Україні, обмежених можливостей клієнтів генерувати ресурси з необхідними для банку характеристиками, забезпечуючи при цьому конкурентоспроможність на ринку та необхідний рівень фінансової стійкості.

Питання банківського та фінансового менеджменту, а також окремі аспекти сутності діяльності банків з оптимізації ресурсної бази банку та управління нею знайшли своє відображення в працях зарубіжних та

вітчизняних науковців О. Бартоша, Г. Белоглазової, В. Бобиля, Т. Васильєвої, О. Васюренка, Н. Версаль, О. Вовчак, І. Волошина, І. Вядрової, О. Дзюблюка, Ж. Довгань, І. Д'яконової, Е. Долана, С. Козьменка, О. Колодізева, Г. Коробової, Ю. Коробова, Т. У. Коха, Л. Кузнецової, О. Лаврушина, Р. Міллера, А. Мороза, Д. Полфремана, М. Поморіної, П.С. Роуза, М. Савлука, Дж. Сінки мол., Г. Тосуняна, В. Уєоскіна, П. Шальнова та ін.

Узагальнення та аналіз наукових результатів дозволили визначити, що системні комплексні дослідження, присвячені оптимізації ресурсної бази банку, практично відсутні та існує необхідність подальших досліджень у таких напрямках: формалізація об'єктного поля управління ресурсною базою банку, вдосконалення структуризації факторів, що впливають на формування системи оптимізації ресурсної бази банку, його результативність та ефективність. Все це обумовлює актуальність теми дослідження, визначає його об'єкт, предмет, мету і завдання.

Метою дослідження є вивчення та узагальнення теоретичних та практичних аспектів щодо управління та оптимізації ресурсної бази комерційного банку.

Виходячи з мети дослідження в даній роботі поставлені та вирішені наступні завдання:

- визначити сутність оптимізації ресурсної бази банку;
- розглянути інструменти оптимізації ресурсної бази банківських установ;
- розглянути методику оцінки ефективності оптимізації ресурсної бази банку;
- здійснити аналіз стану ресурсної бази банківських установ;
- оцінити сукупність інструментів і процесів управління ресурсною базою банку;
- окреслити проблемні аспекти оптимізації ресурсної бази банку;
- сформулювати шляхи забезпечення механізму оптимізації ресурсної бази банку;

- здійснити моделювання перспектив оптимізації ресурсної бази банку в умовах реформування банківської системи;
- запропонувати впровадження зарубіжного досвіду з питань оптимізації ресурсної бази банку.

Предметом дослідження є питання формування механізму управління ресурсною базою банків.

Об'єктом дослідження є особливості управління оптимізацією ресурсною базою комерційного банку на прикладі ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК».

Завдання дослідження вирішені за допомогою загальнонаукових методів пізнання: методи наукової абстракції, індукції та дедукції та інші методи пізнання соціально-економічних явищ, об'єктів і процесів – для уточнення понятійного апарату щодо управління ресурсною базою банку; системного підходу – під час визначення засад функціонування банківської системи, взаємозв'язку та взаємозалежності його окремих елементів; аналогії та екстраполяції – при адаптації зарубіжного досвіду на вітчизняну практику формування інноваційної політики в сфері управління ресурсною базою банку, графічні методи дослідження, економіко-статистичні методи збору та обробки інформації.

Інформаційною базою дослідження виступають періодичні видання, інформаційні ресурси мережі Інтернет, джерелами для одержання цифрового матеріалу є статистичні збірники, опубліковані роботи з проблематики дослідження.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в окресленні напрямів підвищення ефективності механізму оптимізації управління ресурсною базою комерційних банків.

РОЗДІЛ І

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОПТИМІЗАЦІЇ РЕСУРСНОЇ БАЗИ БАНКУ

1.1. Сутність оптимізації ресурсної бази банку

Здійснення банком фінансово-кредитної діяльності потребує залучення фінансових ресурсів. Ресурсна база є фінансовим підґрунтям діяльності банку, передумовою його успішного функціонування. Достатність і збалансованість ресурсів забезпечують прибуткову діяльність банку в довгостроковій перспективі, що є основою його стабільності та надійності. В умовах нестабільної економічної ситуації у країні банкам дедалі важче залучати фінансові ресурси, особливо на довгий термін. За таких умов розуміння економічної сутності ресурсної бази банків, її структури, а також проблем формування і використання фінансових ресурсів є актуальним.

Під ресурсною базою комерційного банку в науковій періодиці прийнято розуміти комплексну систему показників, що характеризують стан, наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів банку. Незважаючи на значну кількість проведених досліджень з проблематики статті, у наукових працях відсутнє однозначне трактування поняття «ресурсна база банку».

Так, під ресурсами комерційного банку розуміють власний банківський капітал і залучені на поворотній основі грошові кошти юридичних та фізичних осіб, що формуються банком в результаті проведення пасивних операцій, та які в сукупності спрямовуються банком для здійснення активних операцій [15, с. 529]. У таблиці А.1 Додатку А розглянемо найбільш вживані трактування сутності поняття ресурсів банку з точки зору різних авторів.

Аналізуючи поняття ресурсів комерційних банків, дані провідними фахівцями в області економіки, можна зробити висновок, що залучені ресурси банку - це пасивні операції, а саме депозити і міжбанківські кредити, в тому числі у НБУ, спрямовані на збільшення його ресурсної бази, націленої на стабільне існування і безперебійне виконання зобов'язань банку.

На нашу думку, ресурси комерційного банку – це сукупність коштів, які акумулюються ним з різних джерел, та використовуються для проведення активних операцій з метою отримання прибутку. Відповідно, щодо джерел утворення банківських ресурсів, то за економічним змістом, їх поділяють на власні, залучені та запозичені (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Класифікація джерел утворення ресурсної бази банків

Основними способами залучення ресурсів банками є [11]:

- відкриття та ведення поточних і розрахункових рахунків підприємств, організацій і громадян, а також кореспондентських рахунків банків-кореспондентів;
- залучення у внески і депозити грошових коштів фізичних і юридичних осіб;
- випуск власних боргових зобов'язань; - залучення кредитів і позик від інших банків.

У світовій банківській практиці всі залучені ресурси банку за способом їх акумуляції групуються наступним чином [15, с.530]:

- депозити;
- недепозитні залучені кошти.

Основну частину залучених ресурсів комерційних банків складають депозити - грошові кошти, внесені в банк клієнтами - фізичними та юридичними особами і які вживали відповідно до режиму рахунку і банківським законодавством.

Подібним є трактування в роботі Суботіної К.С. та Кобзевої О. А., які зазначають важливість розгляду статей балансу банку для більшого розуміння основ банківської справи. Основними джерелами грошових ресурсів є як складові пасиву балансу комерційного банку, при цьому ключовими питаннями роботи банку є саме процеси управління пасивними операціями банку [7, с.412].

Складним завданням є теоретичне осмислення поняття ресурсної бази банків. Одні вчені вважають, що це сукупність різних форм та видів ресурсів, які банки використовують для забезпечення виконання стратегічної мети та оперативних цілей, а інші розглядають її з позиції сукупності організаційних та економічних ресурсів (мережа філій, персонал, матеріально-технічна база), що впливають на розвиток банку, є джерелом підтримки його конкурентних переваг і забезпечення надходження додаткових коштів. Самі ж ресурси банку можуть набувати таких форм:

- грошова (сукупність ресурсів у грошовій формі, що мають зовнішнє та внутрішнє походження);
- матеріально-технічна (рівень забезпечення комп'ютерною технікою, засобами зв'язку, обладнанням, транспортом, приміщенням тощо);
- організаційна (мережа філій, канали внутрішньобанківського зв'язку);
- кадрова (наявність кваліфікованого персоналу, постійно діючої системи підготовки, підвищення кваліфікації кадрів, корпоративного духу та професійної етики);
- нематеріальна (ноу-хау, якість управління, імідж, довіра та підтримка контактних аудиторій, зокрема і органів влади).

За порядком створення ресурсну базу можна класифікувати на стартову та створену у процесі діяльності. Стартова база містить статутний капітал, матеріально-технічну базу, рівень кваліфікації кадрів та підтримки банку з боку засновників і державних органів влади під час його створення. До створеної у процесі діяльності відносять активи, придбання нового обладнання і приміщень та імідж банку.

За терміном перебування в розпорядженні банку ресурсну базу можна поділити на постійну, що вилучається лише при його ліквідації або реорганізації (кошти статутного капіталу, придбані у власність будівлі, обладнання тощо), та на тимчасову, що є у розпорядженні банку упродовж визначеного терміну (залучені і позичені кошти, орендовані приміщення тощо).

У банківській системі питання формування ресурсної бази стають особливо гостро в зв'язку з тим, що комерційні банки мають можливість здійснювати свою діяльність виключно в межах наявних коштів, що безпосередньо відбивається на кінцевому результаті діяльності банку - прибутку. Необхідність в досить диверсифікованої і якісно сформованої ресурсної бази зростає також у зв'язку з посиленням контролю за діяльністю кредитних організацій з боку регулюючих і наглядових органів [1, с.33].

Поняття «ресурсна база банку» трактується як сукупність власних, залучених та запозичених коштів банку, які використовуються для здійснення активних операцій [3, с.7].

Разом з тим, комерційні банки здійснюють формування своєї ресурсної бази на наступних принципах:

- 1) Формують власний капітал для забезпечення економічної незалежності і стійкості, виконання банком фінансових зобов'язань.
- 2) Здійснюють мобілізацію тимчасово вільних коштів і трансформують їх в капітал. Тобто залучають грошові кошти від фізичних та юридичних осіб, розміщують їх від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, відкривають і ведуть банківські рахунки.
- 3) Здійснюють запозичення коштів, шляхом емісії та продажу боргових цінних паперів, отримують кошти у формі кредиту від небанківських установ та інших комерційних банків [4, с.322].

Виходячи з ряду проблем, що виникають у комерційних банків, в частині формування власних коштів, доцільно виділити основні підходи до оптимізації капіталу банків:

- 1) Збільшення статутного капіталу банку

Тут існує два шляхи: для акціонерних банків дієвим інструментом збільшення капіталу може послужити емісія акцій, розширення складу учасників через їх розміщення і здійснення грамотної дивідендної політики. Неакціонерні банки мають можливість збільшити капітал за рахунок додаткового залучення коштів інвесторів, розширюючи склад учасників.

- 2) Цільове формування фондів, що включаються до складу капіталу банку

В такому випадку власні кошти банку у багатьох формуються за рахунок коштів спеціальних фондів, що генеруються всередині банку. Такий шлях нарощування капіталу не несе значних витрат як часу, так і коштів і дозволяє банку обійти деякі складні процедури реєстрації збільшення статутного капіталу.

3) Проведення своєчасної переоцінки основних засобів відповідно до чинних стандартів і з застосуванням загальновизнаних підходів і методів оцінки

Необхідність переоцінки вкладень банку в основні засоби пов'язана зі зміною вартості активів протягом всього терміну служби від моменту придбання до моменту вибуття.

4) Отримання прибутку і оптимізація її величини

Отриманню прибутку сприятиме збільшення процентних доходів (наприклад, за рахунок вдосконалення кредитних інструментів, за рахунок отримання доходу від фінансової оренди), зниження комісійних витрат, розширення спектра дохідних інструментів, зниження операційних витрат (наприклад, скорочення адміністративно-господарських витрат, витрат на орендну плату та інших).

5) Отримання цільової фінансової допомоги

6) Отримання субординованих кредитів

Застосування таких позик рівнозначно отриманню довгострокового кредиту і не тягне зміни структури власності. Є й інші переваги, наприклад, виплата відсотків за субординованим боргом здійснюється за рахунок збільшення валових витрат банку, а процентна ставка по ньому не буде змінюватися протягом терміну договору [6, с.635].

Більше третини ресурсної бази вітчизняних банків в даний час формується за рахунок депозитів, причому у окремих кредитних організацій 60-80% пасивів складають депозити населення. Протягом останніх років спостерігається стійка тенденція збільшення залежності банківського сектора від вкладів населення. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває вивчення питань вдосконалення процесу залучення коштів комерційними банками з точки зору зниження ризиків і збільшення прибутковості. Відзначимо основні шляхи вирішення таких проблем:

1) Диверсифікація депозитів юридичних осіб і внесків фізичних осіб за термінами погашення.

- 2) Розширення клієнтської бази банку за рахунок коштів корпоративних клієнтів як менш ризикованих і більш стабільних
- 3) Збільшення випуску пластикових карт [8, с.530]
- 4) Залучення коштів на міжбанківському ринку
- 5) Випуск депозитних і ощадних сертифікатів [13, с.38]

За умови випуску та розміщення банківських сертифікатів можливо: розширення кола вкладників завдяки великій кількості можливих фінансових посередників у поширенні і обігу сертифікатів; достроково передати сертифікат іншій особі на вторинному ринку без ризику зміни обсягу ресурсів банку, в той час як дострокове вилучення власником строкового вкладу означає для нього втрату доходу, а для банку - втрату частини ресурсів; банк самостійно визначає умови випуску та обігу сертифікатів, процес їх розміщення простіше, ніж у інших зобов'язань.

У підсумку можна зауважити, що ресурсна база являє собою сукупність банківських ресурсів на визначений момент часу, а також прирощений ними дохід, які використовуються для здійснення операцій щодо розміщення коштів і здійснення послуг з метою отримання прибутку.

Отже, важко переоцінити роль ресурсної бази в діяльності банку, тому що вона є визначальною. По-перше, вона взагалі надає можливість банку існувати, тому що тільки при достатності власного капіталу центральний банк видає ліцензію на банківську діяльність. По-друге, здійснення всіх банківських операцій залежить від розміру власного капіталу банку. Чим більший власний капітал банку, тим більше операцій із залучення ресурсів.

1.2. Інструменти оптимізації ресурсної бази банківських установ

Управління залученими ресурсами являє собою діяльність щодо формування та оптимізації структури ресурсів комерційних банків за рахунок залучення грошових коштів фізичних і юридичних осіб, в тому числі інших

банків, спрямовану на підтримку ліквідності, як окремих банків, так і банківської системи в цілому.

Система управління залученими ресурсами банку - це частина системи управління пасивами банку, що представляє собою сукупність наступних взаємопов'язаних і взаємодіючих елементів управління залученими ресурсами банку:

- суб'єкт управління - структурні підрозділи банку, функцією яких є взаємодія з потенційними і вже наявними вкладниками і кредиторами. залучення ресурсів, управління ними;
- об'єкт управління - залучені ресурси в своїй різноманітності і відносини з приводу їх формування;
- контрагенти відносин з приводу залучення коштів - власники грошових коштів (вкладники і кредитори, фізичні та юридичні особи; громадяни, підприємства, організації, установи, банки).

Суб'єкт управління є важливим елементом системи управління залученими ресурсами банку, так як саме від нього виходять керуючі впливи і саме від нього залежить ефективність управління. Але не менш важливим елементом є і об'єкт управління, на який спрямовуються керуючі впливи, оскільки навколо нього і будуватися вся діяльність з управління. Контрагенти банку є тим елементом системи, без якого існування банку було неможливо і не мало б сенсу. Кожен банк зацікавлений в збереженні своїх клієнтів і в залученні нових. Контрагенти банку можуть виступати в ролі позичальників, вкладників і кредиторів. Одні, таким чином приносять доходи банку, а інші вимагають витрат.

Управління залученими ресурсами банку має свої завдання і функції. Основними завданнями управління залученими ресурсами банку є: забезпечення банку необхідними для здійснення його діяльності ресурсами; пошук і залучення максимально стійких ресурсів; налагодження довготривалих взаємин з клієнтами. Всі ці завдання орієнтовані на

формування якісної ресурсної бази банку, що забезпечують стійкий і прибуткове функціонування банку.

Управління ресурсною базою банку має наступні функції:

- 1) планування пасивних операцій - розробку депозитної політики банку та інших внутрішньобанківських документів, що регламентують пасивні операції;
- 2) аналіз ресурсної бази банку (ключове завдання аналізу - правильно спрогнозувати терміни перебування в банку залучених ресурсів);
- 3) регулювання діяльності банку по залученню ресурсів;
- 4) контроль над здійсненням пасивних операцій і станом ресурсної бази банку;
- 5) аналіз діяльності з управління залученими ресурсами банку [4].

Планування передбачає постановку цілей і основних задач управління залученими ресурсами банку і визначення шляхів їх досягнення. Процес планування включає складання перспективних і поточних планів. Їх призначення полягає в тому, щоб забезпечити розуміння завдань по формуванню і оптимізації ресурсної бази, стратегії і тактики їх виконання, а також припущення про кінцевих результатах діяльності та конкретних параметрах ризику, які може взяти на себе банк по пасивних операціях. Досягнення поставлених цілей управління вимагає створення механізму управління.

Управління ресурсною базою комерційного банку має прямий вплив на стан та розвиток банківської діяльності. На рис. 1.2 нами пропонується застосовувати нові критерії впливу ресурсної бази на розвиток банківського бізнесу.

Рис. 1.2. Вплив ресурсної бази комерційного банку на розвиток банківського бізнесу

Механізм управління ресурсною базою банку - це сукупність важелів впливу (методів, прийомів, способів, інструментів і т.д.), які використовуються в процесі управління залученими ресурсами і забезпечують ефективну реалізацію мети оптимізації ресурсної бази банку.

Сучасний механізм управління ресурсною базою банку включає в себе:

- депозитну і процентну політику;
- визначення потреби в залучених ресурсах на майбутній період;
- аналіз якості залучених ресурсів;
- організацію роботи з клієнтами;
- комплекс методів управління залученими ресурсами.

Методи управління ресурсною базою банку можна охарактеризувати як методи впливу на залучені ресурси і відносини з приводу їх формування для реалізації стратегічних і тактичних цілей. Управління залученими ресурсами

на макрорівні здійснює НБУ, на мікрорівні воно здійснюється комерційними банками. Крім того, на кожному рівні методи управління ресурсною базою банку можна розділити на дві групи: адміністративні та економічні. Всі ці методи в тій чи іншій мірі використовуються для реалізації цілей управління залученими ресурсами вітчизняних комерційних банків. [3]

В сучасних умовах розвиток банківського бізнесу нерозривно пов'язаний з автоматизацією, впровадженням новітніх технічних засобів і передових банківських технологій по просуванню на ринок банківських продуктів та пошуком інструментів, що підвищують привабливість банківських послуг, саме цьому сприяють інновації. Це дає підстави виокремити складові елементи комплексного механізму управління ресурсами банку, використовуючи два основні критерії: витрати і прибуток. А це означає, що за оптимального впливу як внутрішнього, так і зовнішнього середовища на банк ресурси повинні отримуватись із мінімальними витратами та забезпечувати максимальний прибуток (рис. 1.3).

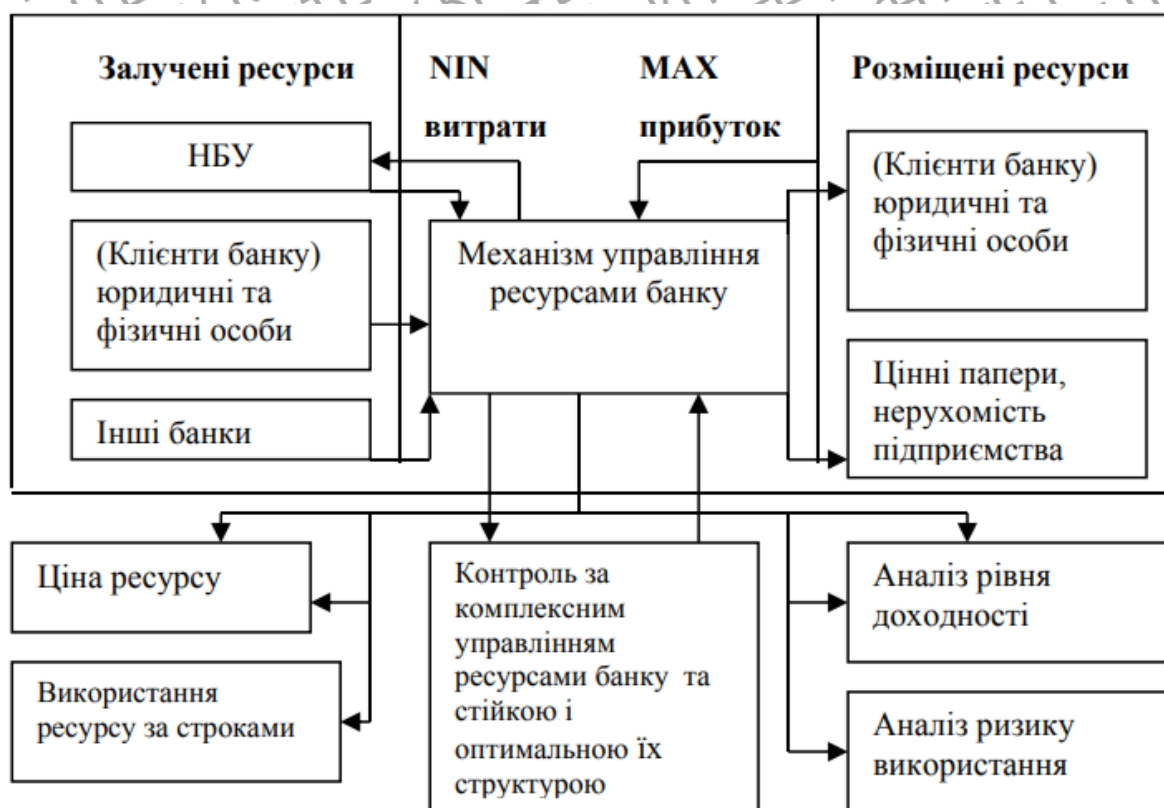

Рис. 1.3. Механізм управління та контролю за формуванням ресурсної бази комерційного банку

Законодавча база закріплює основи банківської діяльності по залученню ресурсів. Крім законів, діяльність банку регламентується деталізованими нормативними актами НБУ, що визначають основні вимоги до банків. На діяльність по залученню ресурсів істотно впливає грошово-кредитна політика. Незважаючи на те, що сьогодні перевага віддається економічним методам управління, НБУ використовує різного роду, головним чином, адміністративні обмеження. Наприклад, НБУ встановлює обмеження на величину можливої купівлі (продажу) іноземної валюти. Найбільш характерним обмеженням такого роду є ліміти відкритої валютної позиції, що встановлюються в процентному відношенні від власних коштів (капіталу) банку, є свого роду нормативними. Найбільш жорстким адміністративним методом управління є квотування - введення на певний час кількісних обмежень: встановлення «стелі» на здійснення тих чи інших операцій, наприклад ліміту на залучення коштів населення; визначення розмірів комісійної винагороди і тарифів на окремі види банківських послуг.

Економічні методи на відміну від адміністративних не передбачають прямого впливу на діяльність комерційних банків. Вони діють на банківську діяльність опосередковано, створюючи певний економічний клімат, стимулюючий або, навпаки робить не вигідним здійснення тих чи інших операцій. До економічних методів належать:

- політика обов'язкових резервів;
- процентна політика НБУ;
- операції НБУ на відкритому ринку;
- операції НБУ на валютному ринку.

Резервні вимоги історично виконували функцію забезпечення зобов'язань банків перед вкладниками і кредиторами, що в умовах створення системи страхування вкладів не настільки актуально. Сьогодні цей інструмент грошово-кредитної політики держави переслідує двояку мету: регулювання загальної ліквідності банківської системи і контроль кількості грошей в обігу. В сучасних умовах політика резервних вимог має найбільший

вплив у порівнянні з попередніми методами на обсяг і структуру залучених ресурсів, і головне на вартість залучених ресурсів. Але для банку резервні вимоги означають необхідність відволікання частини залучених ресурсів на резервні рахунки, а отже, скорочення обсягу ресурсів, які можуть бути використані для проведення прибуткових активних операцій.

В даний час НБУ дещо пом'якшив резервні вимоги. Однак політика обов'язкових резервів вимагає подальшого вдосконалення. Оскільки вже сформована система страхування вкладів, що передбачає необхідність здійснення відрахувань всіма банками, які вступили в систему, було доцільним зазначити зменшення значення нормативу обов'язкових резервів по вкладах фізичних осіб. Необхідність резервних відрахувань і відрахувань до фонду обов'язкового страхування внесків обумовлює подорожчання залучених ресурсів. Зменшення обов'язкових резервів по вкладах населення дозволило б банкам пропонувати більш високі, а відповідно, більш привабливі для клієнтів ставки відсотка. [2]

Особливістю сучасної процентної політики НБУ є опосередкований вплив на ринкові процентні ставки. Здійснюючи процентну політику НБУ прагне підтримувати реальні процентні ставки на рівні, стимулюючому економічне зростання. В сучасних умовах рефінансування НБУ є для комерційних банків лише орієнтиром. Комерційні банки встановлюють свої процентні ставки виходячи з реальної вартості залучених ресурсів з урахуванням прогнозованих ризиків та планованої норми прибутку.

Найбільш гнучким і дійсним інструментом досягнення тактичних цілей є операції репо. Вони мають ряд переваг: забезпечують банк необхідними ліквідними засобами на потрібний час; цінні папери, будучи об'єктом угод репо, не виходять з обороту, а продовжують брати участь в ньому. В управлінні залученими ресурсами сучасних комерційних банків на мікрорівні можна також виділити адміністративні та економічні методи. Формування регламентуючих документів внутрішнього застосування умовно віднесено до адміністративних методів на мікрорівні, оскільки в подібних документах

відбиваються ті чи інші правила здійснення операцій, яких дотримується банк. Вони будуть обов'язковими для внутрішнього застосування. Йдеться про документи, в яких відображаються внутрішні правила і норми, прийняті в банку, а також банківська політика.

До регламентуючих документів внутрішнього застосування відносяться:

- облікова політика банку (один з основоположних внутрішніх документів банку, в якому регламентуються прийоми бухгалтерського обліку, організації бухгалтерської роботи, порядок складання балансу);
- правила документообігу і технології обробки облікової інформації (регламентують порядок, процедуру прийому, обробки, оформлення, обліку і зберігання документів по здійснюваним операціям);
- положення про внутрішній контроль (регламентує порядок здійснення внутрішнього контролю на предмет порушення встановлених вимог);
- положення про організаційну структуру (визначає організаційну структуру банку, кількість і характер структурних підрозділів);
- посадові інструкції співробітників банку (вимоги до фахівця, його посадові права та обов'язки, відповідальність і взаємодія з іншими працівниками і керівництвом) [1].

Основним полем для розширення спектра банківських послуг в сфері залучення ресурсів служать депозити. Депозити є для більшості комерційних банків головним видом залучених ресурсів, від їх характеру залежить рівень доходів банку. Диверсифікація депозитів передбачає збільшення різноманітності передбачуваних банком видів депозитів.

Сьогодні комерційні банки пропонують різноманітні види депозитів. Необхідно враховувати особливості різних категорій вкладників: визначати асортимент пропонованих видів депозитів, орієнтуючись на різноманітні життєві потреби вкладників, різні соціальні групи. Потенційному вкладникові слід пропонувати різні види депозитів виходячи з пріоритетності для нього прибутковості або можливості зняття в будь-який момент,

накопичення або зручності в здійсненні розрахунків (банківські карти). Широко використовуються такі методи управління залученими ресурсами банку, як: диференціація процентних ставок, тарифікація, лімітування.

Тарифікація як метод управління залученими ресурсами пов'язана з встановленням і зміною тарифів на ті чи інші банківські послуги. Тарифну основу мають банківські комісії та плата за обслуговування (ведення рахунку та т. п.).

Банк встановлює тарифи на відкриті, ведення та обслуговування рахунків окремо для фізичних і для юридичних осіб. Тарифи встановлюються щодо наступних послуг в частині залучених ресурсів фізичних осіб: відкриття рахунку; щомісячна плата за ведення особистого рахунку; зарахування готівкових коштів на рахунок (як правило безкоштовно); надання виписки по рахунках про всі здійснені операції (розмір тарифу може встановлюватися в залежності від того, за який період часу надається виписка: наприклад до 1 місяця, від 1 до 3 місяців, від 3 до 6 місяців, понад 6 місяців).

Отримувані банком за обслуговування комісії і винагороди незначні і не є причиною прагнення банку до розширення клієнтської бази. Основною ж метою застосування і розвитку методу тарифікації є підвищення якості обслуговування і організація нових форм послуг, що в кінцевому рахунку спрямоване на збільшення сукупного залишку коштів на поточних, розрахункових та інших рахунках клієнтів.

З цією ж метою здійснюється і лімітування. Лімітування, як метод управління залученими ресурсами являє собою встановлення банком різних обмежень (лімітів). Метою лімітування є забезпечення на рахунках певного залишку коштів. До обмежень, що дозволяє банку управляти залученими ним ресурсами можна віднести:

- обмеження на початковий внесок у вклад (мінімальний розмір вкладу);

- обмеження на залишок коштів на рахунку (мінімальний обсяг коштів на рахунку, на який нараховуються відсотки);
- обмеження на сумарні обороти по рахунку (обмеження на величину разового списання коштів, обмеження на число рухів по рахунку);
- обмеження на термін розміщення вкладу. [4]

Наступна група методів управління залученими ресурсами пов'язана з клієнтами, їх вивченням, діагностикою, стимулюванням. До них відносять: формування картотеки клієнтів, моніторинг ринку банківських послуг, рекламування банківських продуктів, формування іміджу, забезпечення високої якості обслуговування.

Формування картотеки клієнтів має для банку особливе значення, оскільки кожен клієнт - це особлива історія і ситуація. За кожного клієнта повинні відображатися всі вхідні дані, перелік надаваних та наданих послуг, умови надання послуг і т. п. У доповненні до загальної картотеці по вкладникам і кредиторам банку за доцільне ведення декількох паралельних карток, об'єднуючи клієнтів в різні групи. Тут можна запропонувати такі підходи:

1) формування картотек в залежності від категорії клієнтів (картотека клієнтів - фізичних осіб, картотека клієнтів - підприємств і організації; картотека банків-кореспондентів і банків кредиторів; картотека резидентів, картотека нерезидентів);

2) формування картотек в залежності від розміру вкладення (картотека великих клієнтів; картотека середніх клієнтів; картотека дрібних клієнтів);

3) формування картотек в залежності від терміну вкладення (картотека поточних клієнтів; картотека короткострокових клієнтів; картотека середньострокових клієнтів; картотека довгострокових клієнтів).

Формування паралельних картотек вкладників і кредиторів поряд із загальною дозволить адекватно будувати банківську політику, гнучко оцінити перспективність для банку тієї чи іншої групи клієнтів, прогнозувати необхідність розробки нових послуг для кожної групи клієнтів.

Таким чином, діяльність комерційного банку по управлінню залученими ресурсами дозволяє простежити основні тенденції розвитку методів управління:

- 1) пом'якшення резервних вимог;
- 2) розвиток операцій репо НБУ як інструмент впливу на ліквідність комерційних банків;
- 3) прагнення комерційних банків врахувати при формування політики в сфері залучення ресурсів всі фактори, які можуть вплинути на ресурсну базу;
- 4) поглиблення і широке використання різних аналітичних методів;
- 5) неухильне розширення асортименту пропонованих банківських послуг;
- 6) розвиток технології пропозиції клієнтам гнучких рахунків і гнучких відсоткових ставок;
- 7) тенденції до зусиллю прозорості ринку банківських послуг, відкритість для клієнтів широкої інформації про діяльність банку;
- 8) персоніфікація клієнтів: банки прагнуть врахувати індивідуальні потреби кожного клієнта;
- 9) пошук клієнта для подальшої диверсифікації ресурсів.

При формуванні банківських ресурсів банк повинен швидко реагувати на потреби клієнтів з метою їх залучення, орієнтуючись на міжнародні стандарти, практику діяльності провідних банків світу у сфері розширення банківської діяльності й за рахунок нетрадиційних банківських операцій та послуг. Розглядаючи на мікрорівні сутність і значення ресурсної бази окремо взятого банку можна стверджувати, що ресурсна база виступає чинником, який впливає на всі види активних операцій, отже і на розміри доходів і прибутків банків. Управління ресурсами, які залучені комерційними банками, має взаємодоповнюючі дві сторони: кількісну і якісну [7].

Кількісна сторона полягає у використанні усіх можливих заходів, що стимулюють залучення вкладів і забезпечують зростання розвитку пасивних операцій. Якісна сторона управління залученими банківськими ресурсами

дозволяє найбільш ефективно їх використовувати та розробляти напрямки їх розміщення. Аналізуючи ресурсну базу банку можна стверджувати, що її оптимальна структура досягається співвідношенням між власними коштами та зобов'язаннями банку, за якого забезпечується найефективніша пропорційність між коефіцієнтом фінансової рентабельності та коефіцієнтом фінансової стійкості банку, тобто максимізується його ринкова вартість.

1.3. Методика оцінки ефективності оптимізації ресурсної бази банку

Основною метою ресурсної політики банку є залучення оптимального обсягу грошових ресурсів, необхідного і достатнього для роботи банку за умови забезпечення мінімального рівня витрат.

Основними завданнями при реалізації ресурсної політики є:

- розширення клієнтської бази банку і спектра наданих клієнтам послуг;
- підвищення рівня стійкості залучених коштів за рахунок диверсифікації портфеля залучених грошових ресурсів за джерелами їх залучення і структури, прив'язці обсягів і структури цих ресурсів (по валюті і по терміновості) до обсягів і структури активів;
- зниження рівня банківських витрат за операціями залучення коштів.

До методів обліку відносять методи накопичення інформації, методи обробки і підготовки інформації та методи складання і подання фінансової звітності [14, с. 143].

Метод аналізу передбачає вивчення складу і динаміки, кількісне та якісне оцінювання структури капіталу, що є основою під час прийняття рішень про його оптимізацію. Аналіз ефективності управління капіталом банку – це розрахунок і дослідження його основних показників з метою виявлення резервів зростання вартості капіталу й оптимізації його структури. В банку аналіз ефективності управління ресурсною базою починається з його

якісного оцінювання, що дає змогу виділити джерела формування і склад капіталу банку.

Кількісний аналіз структури ресурсної бази банку потрібно проводити в динаміці, щоб простежити зміни у його структурі за певний період і визначити тенденції розвитку. Крім цього, в умовах існування гострої конкуренції важливо порівнювати структуру капіталу конкретного банку з аналогічними даними інших банків, для чого використовуються рейтинги банків.

Аналіз ресурсної бази банку характеризується певними етапами, серед яких:

- 1) дослідження динаміки структури ресурсів;
- 2) оцінювання основних факторів, що визначають формування структури ресурсної бази;
- 3) оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації фінансових ризиків;
- 4) оптимізація структури капіталу за критерієм вимог НБУ.

До методів аналізу також відносять: горизонтальний аналіз; вертикальний аналіз; трендовий аналіз; метод фінансових коефіцієнтів; порівняльний аналіз; факторний аналіз. Одним із найважливіших показників діяльності банківських установ є власний капітал, оскільки він призначений для покриття негативних наслідків різноманітних ризиків, які банки беруть на себе в процесі діяльності, а також для забезпечення захисту вкладів, фінансової стійкості і стабільності банківської системи країни. Багатофункціональне призначення власного капіталу банків реалізується перш за все через механізм достатності його обсягу. Оскільки цільові призначення окремих функцій капіталу помітно відрізняються, то й вимоги до достатності капіталу кожної з функцій теж відрізняються, що наочно проявляється у використанні в управлінській та регулятивній практиці декількох відмінних за змістом показників (нормативів) достатності капіталу.

Необхідно зазначити, що Національний банк України шляхом прийняття відповідних нормативно-правових актів вживає заходи щодо підвищення рівня капіталізації банківської системи України через запровадження мінімальних вимог (нормативів) до розмірів і достатності капіталу. Так, відповідно до затвердженої постановою Правління Національного банку України Інструкції «Про порядок регулювання діяльності банків в Україні» № 368 від 28.08.2001 р. зі змінами, внесеними в цю інструкцію у 2015 р., Національний банк України встановлює такі нормативи капіталу (табл. 1.2).

Таблиця 1.2
Нормативи достатності банківського капіталу

Назва нормативу	Формула розрахунку	Нормативне значення
Н1 – норматив мінімального розміру регулятивного капіталу	$H1 = \text{Основний капітал} + \text{Додатковий капітал} - \text{Відвернення}$	500 млн. грн для банків, що отримали банківську ліцензію після 11 липня 2015 р., а для діючих банків Н1 повинен становити: 120 млн. грн – до 10 липня 2017 р.; 150 млн. грн – з 11 липня 2017 р.; 200 млн. грн – з 11 липня 2018 р.; 250 млн. грн – з 11 липня 2019 р.; 300 млн. грн – з 11 липня 2020 р.; 350 млн. грн – з 11 липня 2021 р.; 400 млн. грн – з 11 липня 2022 р.; 450 млн. грн – з 11 липня 2023 р.; 500 млн. грн – з 11 липня 2024 р.
Н2 – норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу	$H2 = \text{Регулятивний капітал} / (\text{Ар} + \text{ЛІ3})$, де Ар – активи зважені за ступенем кредитного ризику, ЛІ3 – сума відкритої валютної позиції банку за всіма іноземними валютами та банківськими металами $\text{ЛІ3} = \text{Загальна величина відкритої валютної позиції банку за всіма іноземними валютами та банківськими металами} / \text{Регулятивний капітал}$	Не менше 10% для діючих банків, а для тих, що розпочинають банківську діяльність: протягом перших 12 місяців діяльності (з дня отримання ліцензії) – не менше 15%; протягом наступних 12 місяців – не менше 12%; надалі – не менше 10%

Варто відзначити, що цілям стимулюючої функції власного капіталу найбільш повно відповідає загальний обсяг регулятивного капіталу (Н1). З цілями гарантійної функції найбільш тісно пов'язаний відносний коефіцієнт регулятивного капіталу щодо сумарних активів, скоригованих на рівень їх

ризиковості (H2). Встановлення нормативів діяльності за цими показниками відкриває можливості впливати через регулятивний капітал на мінімізацію банківських ризиків, виконання банками своїх зобов'язань перед вкладниками і кредиторами та на формування їх активів з метою оптимального задоволення попиту економічних суб'єктів на позиковий капітал і підтримання фінансів банку у збалансованому стані.

Статутний капітал відіграє важливу самостійну роль у банківській діяльності, що робить його важливим об'єктом внутрішньобанківського менеджменту і централізованого регулювання. Централізоване встановлення мінімального розміру статутного капіталу вимагає від банків постійного підтримання його на цьому рівні, а також утримання в оптимальних межах допустимого перевищення його мінімального рівня.

Оптимальний рівень статутного капіталу (Кстат), як одного з головних джерел регулятивного капіталу, можна визначити за формулою 1.1:

$$\text{Кстат} = \text{Крег(оптим)} - \text{Крез} - \text{Суб. борг} + \text{Від}, \quad (1.1)$$

де Крег(оптим) – оптимальний обсяг регулятивного капіталу;

Крез – обсяг резервного капіталу;

Суб. борг – субординований борг;

Від – фактичний обсяг відвернень при розрахунку регулятивного капіталу.

Такий спосіб розрахунку оптимального Кстат, доцільний, коли потрібно використати його як індикатор банківської стабільності і як інструмент її регулювання, коли інших джерел формування оптимального рівня регулятивного капіталу недостатньо [20, с.120-121].

О.М. Колодізев та В.О. Лесик, досліджуючи питання капіталізації банків та стратегічного управління ресурсною базою банківської установи, зазначають, що рівень капіталізації є одним із визначальних факторів, що впливає на фінансовий стан банків та перспективи їхнього розвитку, визначає надійність та конкурентоспроможність фінансових установ, захищеність вкладів населення, підприємств і держави [97, с.50].

Звернемо увагу на те, що розглядаючи основні показники адекватного рівня капіталізації, доцільним є згрупування їх за певними критеріями. У результаті розрахунку цих показників комерційні банки будуть класифіковані за ступенем надійності, стабільності, захищеності, дохідності, незалежності тощо. Так, позитивна тенденція значень таких показників як коефіцієнт капіталізації та темпи приросту капіталу буде свідчити про надійність та стабільність банків. Ці показники є сигналом до швидкого реагування, тобто, якщо банк має тенденції до зниження показників капіталу, його ринкової вартості і коефіцієнтів капіталізації, йому необхідно вжити заходів щодо підвищення рівня капіталізації. А дотримання комерційними банками коефіцієнту співвідношення регулятивного капіталу до зважених за ризиком активів, коефіцієнту захищеності коштів клієнтів власним капіталом, коефіцієнту захищеності виданих кредитів власним капіталом тощо у межах рекомендованого або адекватного значення свідчить його якісну сторону оцінювання капіталу банку, зокрема забезпечення та захищення власним капіталом кредитних, депозитних, ризикових та інших операцій банківських установ. Отже, у разі недотримання оптимального рівня цих показників, можна стверджувати, що банки мають проблеми з власним капіталом та його адекватність іншим економічним явищам, що, у свою чергу, вимагає вжиття заходів до їх уникнення.

Ефективність використання ресурсів, до якої необхідно віднести такі показники як рентабельність капіталу (ROE) та рентабельність активів (ROA). Відповідно до рівня цих показників можна стверджувати про рівень дохідності капіталу та ефективності використання ресурсів. Невиконання вимог щодо рекомендованого рівня зазначених показників свідчить про необхідність поліпшення функціонування об'єктів вкладання коштів. І, зокрема, дотримання банківськими установами рекомендованого значення коефіцієнту фінансової незалежності буде свідчити про їхню незалежність від інших джерел фінансування.

Головним джерелом формування залучених коштів виступають депозитні ресурси. Від об'єму, видів, структури та ціни залучення ресурсів залежать можливості банку підтримувати свою ліквідність і отримувати доходи та прибуток в необхідному обсязі. Саме цим і обумовлена актуальність дослідження методичних підходів до оцінки ефективності депозитної політики. Слід відзначити, що проблема визначення ефективності депозитної політики, як і сама теорія сутності депозитної політики, до теперішнього часу не знайшла відповідного відображення у наукових працях вітчизняних економістів. В основному вивчаються та пропонуються показники, що відображають ефективність окремих напрямів депозитної діяльності банку. На нашу думку, визначення ефективності депозитної політики банку доцільно проводити з урахуванням основних 4 етапів аналізу, представлених на рис. 1.4.

Рис.1.4. Етапи оцінки ефективності депозитної політики банку.

Отже, на І етапі доцільним є проведення аналізу динаміки обсягу депозитів та кредитів. При цьому депозитну політику можна характеризувати як ефективну у разі виконання наступної умови: обсяг наданих кредитів має бути не меншим за обсяг залучених депозитів.

Ефективне функціонування та розвиток будь-якого банку багато в чому визначається оптимальністю співвідношення між величиною депозитних і кредитних відсотків. Доход банку визначається спредом між кредитними й депозитними ставками, а також кількістю, щодо позичених та залучених коштів.

З вище зазначеного випливає наступна умова ефективності депозитної діяльності банку: ставка за кредитами має максимально перевищувати ставку за залученими депозитними ресурсами.

Депозитна політика являє собою систему управлінських рішень, програму дій або документ, що містить напрямки діяльності банку в галузі проведення депозитних операцій. У зв'язку з цим вивчення закономірностей формування та реалізації депозитної політики банку має сприяти розробці прийнятної для практичного використання моделі управління залученими ресурсами.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Складним завданням є теоретичне осмислення поняття ресурсної бази банків. Одні вчені вважають, що це сукупність різних форм та видів ресурсів, які банки використовують для забезпечення виконання стратегічної мети та оперативних цілей, а інші розглядають її з позиції сукупності організаційних та економічних ресурсів (мережа філій, персонал, матеріально-технічна база), що впливають на розвиток банку, є джерелом підтримки його конкурентних переваг і забезпечення надходження додаткових коштів.

Ресурсна база являє собою сукупність банківських ресурсів на визначений момент часу, а також прирощений ними дохід, які використовуються для здійснення операцій щодо розміщення коштів і здійснення послуг з метою отримання прибутку. Отже, важко переоцінити роль ресурсної бази в діяльності банку, тому що вона є визначальною. По-перше, вона взагалі надає можливість банку існувати, тому що тільки при достатності власного капіталу центральний банк видає ліцензію на

банківську діяльність. По-друге, здійснення всіх банківських операцій залежить від розміру власного капіталу банку. Чим більший власний капітал банку, тим більше операцій із залучення ресурсів.

Механізм управління ресурсною базою банку - це сукупність важелів впливу (методів, прийомів, способів, інструментів і т.д.), які використовуються в процесі управління залученими ресурсами і забезпечують ефективну реалізацію мети оптимізації ресурсної бази банку.

Сучасний механізм управління ресурсною базою банку включає в себе: депозитну і процентну політику; визначення потреби в залучених ресурсах на майбутній період; аналіз якості залучених ресурсів; організацію роботи з клієнтами; комплекс методів управління залученими ресурсами.

Основною метою ресурсної політики банку є залучення оптимального обсягу грошових ресурсів, необхідного і достатнього для роботи банку за умови забезпечення мінімального рівня витрат.

Основними завданнями при реалізації ресурсної політики є: розширення клієнтської бази банку і спектра наданих клієнтам послуг; підвищення рівня стійкості залучених коштів за рахунок диверсифікації портфеля залучених грошових ресурсів за джерелами їх залучення і структури, прив'язці обсягів і структури цих ресурсів (по валюті і по терміновості) до обсягів і структури активів; зниження рівня банківських витрат за операціями залучення коштів.

РОЗДІЛ II

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАКТИКИ ОПТИМІЗАЦІЇ РЕСУРСНОЇ БАЗИ

БАНКУ

2.1. Аналіз стану ресурсної бази банківських установ

Загалом під банківськими ресурсам розуміють сукупність грошових коштів, що перебувають у розпорядженні банку та використовуються ним для виконання своїх функцій та операцій. Теоретично це фінансові ресурси банку, що складаються із власних, залучених і запозичених коштів. Власні кошти формуються за рахунок акціонерного і резервного капіталу та нерозподіленого прибутку. До залучених і запозичених коштів належать вклади (депозити), кошти від г продажу облігацій та інших боргових цінних паперів, залишки на рахунках клієнтів, кошти, одержані від національного банку для підтримання ліквідності, а також міжбанківські кредити.

Банківські ресурси банки використовують для проведення кредитних та інших активних операцій [1]. Також поняття «банківські ресурси» можна трактувати як у вузькому, так і у широкому розумінні. У вузькому розумінні банківські ресурси – це акумульовані банком вільні кошти економічних суб'єктів на умовах виникнення зобов'язань власності чи боргу для подальшого розміщення на ринку з метою отримання прибутку. А в широкому розумінні поняття «ресурс» трактується не лише як «засоби» і «запаси», а й як «можливості». Тому крім традиційних ресурсів це поняття охоплює і реальні можливості банку не лише акумулювати грошові зобов'язання боргу чи власності, а й отримати прибуток від проведення дохідних банківських операцій [2, с. 6].

Оцінку ресурсної бази банківської системи України доцільно розпочати із дослідження умов функціонування банківської системи впродовж останніх років. Так, у 2014–2015 рр. в Україні спостерігалась найбільш глибока

політична, соціальна, економічна та банківська криза за всі роки незалежності. Політична нестабільність та військовий конфлікт на сході значно гальмували процеси економічного відновлення, стабілізації фінансової ситуації в Україні. Починаючи з 2014 року відбулося найбільше за останні роки зменшення ВВП – на 6,8% [3], що привело до посилення негативної динаміки формування ресурсної бази банківської системи та погіршення макроекономічної ситуації. За даними НБУ у 2014 році індекс виробництва базових галузей був від'ємним і становив 9,3%, а у 2015 році він виріс до 20,3% [4]. З початку 2015 року промисловість загалом показала падіння виробництва на 21,5%, будівництво – на 32,6%, навіть відносно стабільна роздрібна торгівля характеризується найбільшим за останні десятиріччя падінням, яке перевищило 25%, сільське господарство – 4,8%. Має місце також прискорення інфляційних процесів. Темп інфляції, який у 2014 році становив 112,1%, у перші місяці 2015 року значно збільшився, зокрема у січні він становив 128,5% відносно січня 2014 року, а за січень-квітень 2015 року – 142,7% відносно аналогічного періоду 2014 року [4].

Варто відзначити також зростання дефіциту зведеного платіжного балансу до 13 млрд. дол. США та зниження золотовалютних резервів до критично низького рівня. Наведені факти свідчать про загострення фінансово-економічної кризи, що негативно впливає на розвиток банківської системи загалом [5]. Крім зазначених причин, негативний фінансовий результат у банківській системі зумовлений також і значними структурними змінами в доходах банків у бік зростання частки комісійних доходів; результатами від торговельних операцій; зменшенням процентних доходів; збільшенням витрат банків, які лише за січень-лютий 2015 року зросли у 3,7 рази порівняно із аналогічним періодом 2014 року і становили 26,4 млрд. грн. (в основному за рахунок збільшення обсягів відрахувань у резерви) [5].

Щоб вийти на параметри оптимальної моделі банківської системи, було б доцільним зняти обмеження, які перешкоджають необхідним якісним і кількісним позитивним змінам.

Це вимагає негайного проведення конструктивних змін державної політики в монетарній, бюджетній та антимонопольній сферах, вдосконалення правового й інформаційного забезпечення діяльності фінансових інституцій, а саме комерційних банків [6, с. 147]. Проаналізуємо динаміку ресурсної бази банків України (табл. А.1 Додатку А).

Як видно з таблиці, динаміка формування ресурсної бази українських банків є нестабільною, за період 2013–2017 років відбувається її зростання до 1 256 299 млн. грн., що менше, ніж у 2014 році, на 60 553 млн. грн. або на 4,6% та більше, ніж у 2015 році, на 1914 млн. грн. або на 0,2%. Що стосується формування власного капіталу банківської системи впродовж розглянутого періоду, то динаміка також нестійка, і у 2015 році відносно 2014 року його розмір скорочується на 44 310 млн. грн. або на 30%, у 2016 році відносно 2014 року скорочується на 24 239 млн. грн. або на 16,4%, але порівняно з 2015 роком навпаки зростає на 20 071 млн. грн. або на 19,4%. Акціонерний капітал банків України протягом трьох років має динаміку до збільшення, і його розмір виріс за цей період на 234 518 млн. грн. або у 2,3 рази. Це пов'язано зі впровадженням НБУ програми докапіталізації банків.

Зобов'язання банківської системи протягом аналізованого періоду зменшилися з 1 168 829 млн. грн. у 2014 році до 1 132 515 млн. грн. у 2016 році, що менше на 36 314 млн. грн. або на 3,1%. Зауважимо, що впродовж аналізованого періоду зросли кошти суб'єктів господарювання з 261 372 млн. грн. у 2014 році до 369 913 млн. грн. у 2016 році, що більше на 108 541 млн. грн. або на 41,5%, така динаміка є досить позитивною. Кошти фізичних осіб також поступово збільшуються з 416 371 млн. грн. у 2014 році до 437 152 млн. грн. у 2016 році, що більше на 20 781 млн. грн. або на 5%. Наведена динаміка є позитивною і свідчить про поступове повернення довіри до банківської системи України з боку населення.

Таким чином, динаміка формування ресурсної бази банківської системи України у 2014–2015 роках взагалі є негативною, оскільки відбувається скорочення як загальних ресурсів банків, так і їх складників –

власного капіталу та зобов'язань. Але вже впродовж 2016 року ситуація дещо стабілізується і відбувається хоча і незначне, але зростання загальної суми банківських ресурсів відносно 2015 року, у тому числі зростає розмір власних ресурсів. Все вище наведене свідчить про незначне покращення фінансової стійкості банківської системи у 2016 році.

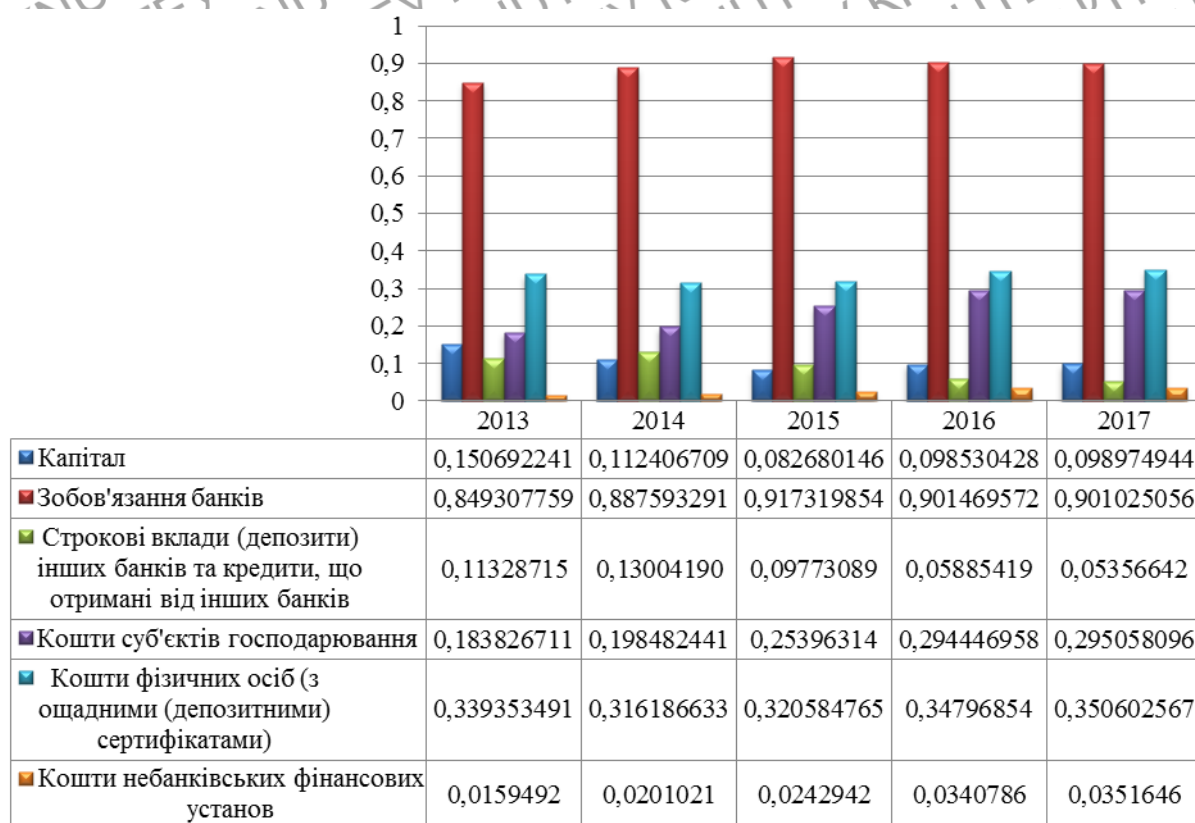

Рис. 2.1. Частка ресурсних складників банківської системи України за 2013–2017 роки, %

На рис. 2.1 наочно подано динаміку часток ресурсних складників банківської системи України. У розглянутий період частка власного капіталу скорочується з 11% у 2014 році до 8% у 2015 році і тільки у 2016 році зростає до 10%, це свідчить про залежність банківської системи від зовнішніх джерел фінансування своєї діяльності. Відповідно частка зобов'язань у пасивах зростає з 89% у 2014 році до 92% у 2015 році та скорочується до 90% у 2016 році.

У зобов'язаннях відбувається стійке зростання частки коштів суб'єктів господарювання з 22% у 2014 році до 28% у 2015 році та до 33% у 2016 році. Частка коштів фізичних осіб у зобов'язаннях банків є нестабільною, про що свідчить скорочення у 2015 році з 36% до 34%, хоча вже у 2016 році відбулося її зростання до 39%. Це свідчить про те, що відбувається переорієнтація банківської системи з обслуговування юридичних осіб на обслуговування фізичних осіб. Таким чином, натеper і у майбутньому все ж таки кошти фізичних осіб стануть основним джерелом формування ресурсної бази банків країни. Банкам України необхідно сприяти покращенню ефективності послуг фізичним особам – це і кредитування, і послуги, пов'язані з депозитною діяльністю.

На рис. 2 подано динаміку кредитів та депозитів банківської системи України у 2014–2016 роках, а також динаміку зміни коефіцієнта співвідношення депозитів та кредитів.

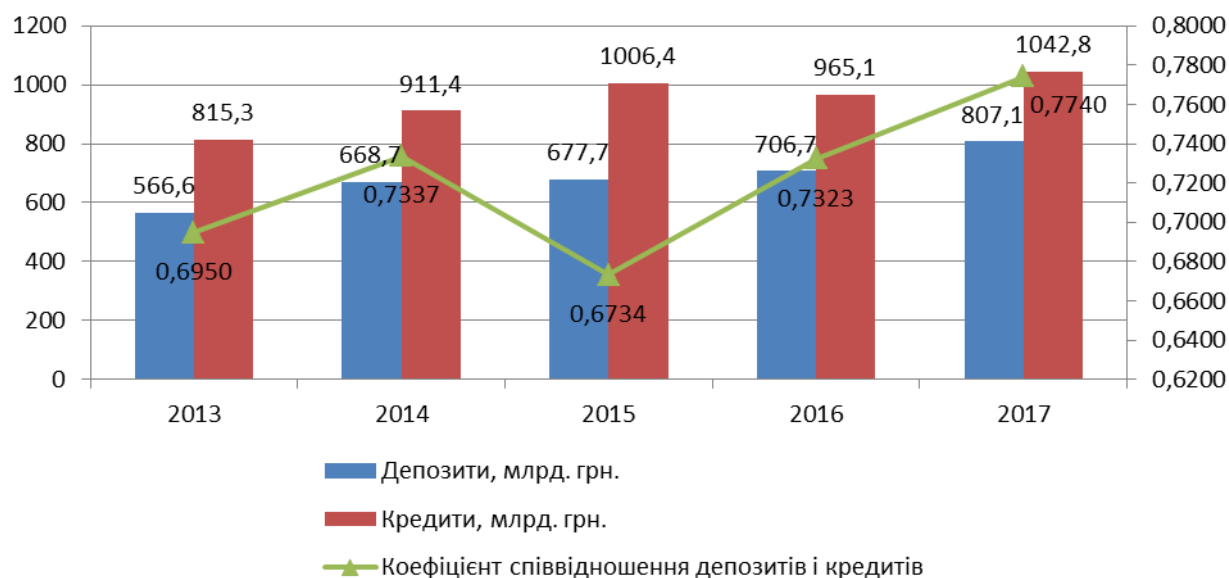

Рис. 2.2. Динаміка кредитів та депозитів у банківській системі України у 2013–2017 роках, млрд. грн.

У 2013–2017 роках відбувається динаміка скорочення кредитів, наданих банківською системою України, і у 2016 році їх сума становить 1 005 923 млн. грн., що менше, ніж у 2014 році, на 435 млн. грн. або на 0,04%

та менше, ніж у 2015 році, на 3845 млн. грн. або на 0,4%. Розмір депозитів банківської системи поступово зростає і у 2016 році становить 807 065 млн. грн., що на 129 322 млн. грн. або на 19,1% більше, ніж у 2014 році, та на 100 379 млн. грн. або на 14,2% більше, ніж у 2015 році. Поступове зростання суми наданих депозитів банківської системи у 2014–2016 роках є позитивним явищем.

Динаміка коефіцієнта співвідношення депозитів та кредитів банківської системи України у 2014–2016 роках є якісною і у 2014 році становить 0,67, тобто депозити покривають кредити на 67%. У 2015 році відбулося зростання до 70%, а у 2016 році співвідношення становить 0,80, що свідчить про покриття депозитами кредитів на 80%. Це свідчить, що загалом формування кредитних ресурсів банківської системи країни в основному відбувається за рахунок депозитних ресурсів, але також залучаються і недепозитні ресурси (за розглянутий період їх частка коливається з 33% до 20%). Отже, наразі залишається болючим питання мобілізації фінансових ресурсів у банківському секторі. Через зниження реальних доходів населення, зростання цін на комунальні послуги, продовольчі та непродовольчі товари суттєво скорочується й обсяг заощаджень [5].

Інструменти, що стимулюють заощадження населення, крім підвищення ефективності алокації і трансформації ресурсів, спрямовані і на допомогу державі у вирішенні соціальних завдань – заощадження формують капітали, без яких неможливе становлення середнього класу і стабільний розвиток суспільства [6, с. 148]. Зняття значної частини обмежень можливе за рахунок залучення нових ресурсів. Ресурсами зростання національної банківської системи можуть бути недокапіталізовані немонетарні активи, що утворюють національне багатство; не залучені у фінансовий обіг заощадження держави; кошти населення і бізнесу, що зберігаються поза межами української фінансової системи.

Одним із завдань, що вирішуються за рахунок інструментів управління, повинно стати створення стимулів для залучення засобів нефінансових

інститутів і населення у пасиви банківської системи і розширення можливостей малоризикового розміщення засобів. Відповідно до ключових обмежень макроекономічного й інституційного характеру виділено такі види інструментів управління з метою переходу до оптимальної моделі банківської системи, як залучення заощаджень держави за одночасного підвищення ефективності антиінфляційної політики; підвищення норми заощаджень населення; залучення у фінансовий обіг (капіталізації) активів; інструменти, що забезпечують зміцнення фінансового суверенітету.

Побудова банківської системи, адекватної масштабам економіки держави, вимагає пошуку нових джерел формування банківських пасивів. У середньостроковій перспективі (4–5 років), звичайно, не можна розраховувати на довгострокові заощадження населення, і тому перспективними є вільні ресурси державних корпорацій і фондів. Завдання залучення у фінансовий обіг заощаджень держави повинно розв'язуватися одночасно з підвищенням ефективності антиінфляційної політики. У сфері боротьби з інфляцією важливо задавати цільові орієнтири, адекватні реаліям економіки, що інтегрується у світовий економічний простір. Підвищений інфляційний фон – нормальне явище для економік, що розвиваються. Зростання цін позначає точки зростання, де вкладення капіталів найбільш ефективне. У довгостроковому періоді економічне зростання, розширюючи пропозицію товарів, працює на зниження інфляції.

Широке використання депозитних аукціонів, коли засоби розміщуються в банках без фіксації цільового призначення, можливе лише в умовах дефіциту ліквідності. Масштабне використання такого інструменту без додаткових обмежень, що уповільнюють перетікання засобів на споживчі ринки, може приводити до «перегріву економіки» і зростання інфляції. Щоб виключити істотні інфляційні наслідки, механізм довгострокового рефінансування повинен доповнюватися обмеженнями на використання наданих засобів [6, с. 149–150].

Кризовий стан банківської системи України викликаний наявністю проблем як на макро-, так і на мікрорівні. Ці проблеми прямо чи опосередковано впливають на стан формування ресурсної бази банків. Так, у 2014–2016 роках динаміка та структура ресурсної бази банківської системи України є нестабільною, тому з метою її покращення необхідним є впровадження заходів щодо стабілізації діяльності системи загалом та кожного окремого банку зокрема; сприяння забезпеченню функціональної достатності ресурсної бази; формування власних ресурсів, які дадуть змогу забезпечити фінансову стійкість та подальший розвиток банку; підтримка мінімального обсягу резервів вільних коштів; оптимізація процентних ставок за депозитною діяльністю тощо.

Крім власних ресурсів, надзвичайно важлива роль у діяльності комерційних банків належить і кредитним ресурсам, оскільки від їх обсягів залежить успішність та прибутковість діяльності банків, конкурентне положення на ринку, а також розвиток економічної системи держави загалом. Також для нарощення ресурсів банківським установам варто приділяти значну увагу вкладній справі та ефективній маркетинговій діяльності – пропонувати населенню гнучкі та взаємовигідні умови розміщення депозитних коштів.

2.2. Оцінка інструментів і процесів управління ресурсною базою банку

ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» (далі – Банк) зареєстровано Національним банком України 10 лютого 1993 року за реєстраційним №149. Банк є резидентом України, зареєстрована адреса та місце здійснення діяльності Банку – Україна, 01004, м. Київ, вул. Пушкінська, 42/4. Зареєстрований та сплачений статутний капітал банку станом на 31 грудня 2017 року становив 1 222 929 тис.грн.

Власником істотної участі банку є провідна фінансова установа CREDIT AGRICOLE S.A. (Франція), яка станом на 31 грудня 2017 року володіє часткою у розмірі 99,9961% статутного капіталу Банку. CREDIT AGRICOLE S.A. має письмовий дозвіл Національного банку України від 08.08.2006 року №305 на істотну участь. Керівництво Банку акціями Банку не володіє, викуп власних акцій Банком не здійснювався.

Протягом 2017 року Банк надавав банківські та фінансові послуги на грошовому та валютному ринках відповідно з отриманими банківськими ліцензіями, що видані Національним банком України, ліцензіями Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку на здійснення депозитарної, брокерської та дилерської діяльності.

Банк є учасником Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Креді Агріколь Банк є принциповим членом VISA та Mastercard®, агентом міжнародних платіжних грошових систем Western Union та MoneyGram. Банк є партнером об'єднаної банкоматної мережі «АТМоСфера», яка налічує понад 1000 банкоматів, а також володіє власною мережею близько 300 банкоматів.

Креді Агріколь Банк – це універсальний банк, який обслуговує всі категорії клієнтів: від приватних осіб до великих міжнародних корпорацій та надає їм повний спектр фінансових послуг завдяки спеціалізованим командам. Банк обслуговує 450 тис. приватних та 26 тис. корпоративних клієнтів, серед яких великі міжнародні та українські корпорації, лідери відповідних галузей економіки, фінансові установи та дипломатичні представництва.

Банк має розгалужену регіональну мережу зі 155 відділеннями, які розміщені по всій території України. Загалом, мережа об'єднана в 7 міжрегіональних дирекцій: Львівську, Вінницьку, Одеську, Полтавську, Дніпропетровську, Харківську та Київську.

Банк є частиною провідної фінансової групи в Європі - CREDIT AGRICOLE GROUP (ГРУПА КРЕДІ АГРІКОЛЬ). Група Креді Агріколь

Група Креді Аґріколь (CREDIT AGRICOLE GROUP) є головним партнером французької економіки та однією з найбільших фінансових груп Європи: ТОП-2 за розміром акціонерного капіталу; ТОП-3 за розміром загальних активів (відповідно до щорічного рейтингу світових банків від журналу The Banker, липень 2016). У 2016 році група Креді Аґріколь отримала один з найбільших прибутків у своїй історії - чистий дохід Групи склав понад 6 млрд. євро, та підтвердила, що має найсильніший капітал серед усіх французьких фінансових груп.

У 2017 році Банк продовжив зміцнювати свої позиції, Банк високо оцінюють експерти, а в найбільш авторитетних рейтингах Креді Аґріколь обіймає перші позиції:

- Креді Аґріколь Банк визнано лідером серед 30 найбільших банків України у рейтингу життєздатності банків. Рейтинг складено виданням «Forbes Україна» за результатами першого півріччя 2017 року.

- Банк вже втретє поспіль увійшов до групи банків із найвищим рівнем життєздатності (група А), що працюють в Україні. Як зазначається у виданні, п'ятірка банків-лідерів визначалася «за комбінацією таких кількісних показників надійності як ліквідність, рентабельність, достатність капіталу, а також якісних факторів безперебійності платежів, підтримки акціонерів та ризиків країн їх походження».

Основою інформаційного забезпечення фінансово-економічного аналізу банків є фінансова звітність, яка складається як для потреб менеджменту, так і для зовнішніх користувачів. Метою складання фінансових звітів є надання користувачам для прийняття економічних рішень повної, правдивої та непередбаченої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та грошові потоки банку.

На основі річної фінансової звітності проаналізуємо динаміку та структурні зміни в активах та пасивах ПАТ «КРЕДІ АґРІКОЛЬ БАНК» за 2015 – 2017 роки. Для зручності розрахунки наведені у вигляді таблиці (див. таблицю Б.1 Додатку Б).

Отже, аналізуючи актив фінансового звіту ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ Банк» за 2013 – 2017 роки, можна сказати про поступове збільшення їх на 9,2% в 2016 році і на 28,6% в 2017 році. Таке зростання відбулося в основному за рахунок інвестиційної їх складової, а саме цінних паперів в портфелі банку на продаж.

Банком протягом аналізованого періоду здійснене погашення дебіторської заборгованості з податку на прибуток за 2015 рік в сумі 90015 тис. грн.. Крім того, в період з 2015 – 2017 роки банком були здійснені інвестиції в основні засоби та нематеріальні активи в розмірі 33045 тис. грн.. в 2016 році та ще 56428 тис. грн.. в 2017 році. Такі вкладення пов'язані з відкриттям нових відділень банку та їх подальшим оснащенням.

В період 2013 – 2017 рр. відбулися зміни в коштах банку. Так, значні зміни бачимо в статті грошових коштів та їх еквівалентів: в 2016 році вони збільшилися проти 2015 року на 3406771 тис. грн., а за 2017рік – ще на 4067243 тис. грн. або 62,9%., також простежується динаміка до накопичення інших фінансових та не фінансових активів: на 1918 тис грн. в 2012 році і на 36913 або 76,5% в 2017 році. В 2017 році банком здійснені інвестиційні вкладення в нерухомість, і в звіті за 2017рік фіксується відповідне зростання за статтею на 20,3%.

Аналізуючи заборгованість клієнтів банку за наданими кредитами, бачимо, що не значне зниження темпу росту цього показника: на 6,4% в 2016 році проти 2015 року. Такі зміни можна пояснити не стабільністю економіки в країні, ускладненнями в платоспроможності населення в період після світової кризи банківського сектору. В 2017 році загальна ситуація на ринку кредитування покращилася, що і бачимо за результатами звіту.

В дослідженні діяльності банку необхідно приділити значну увагу пасиву балансу, який характеризує джерела коштів і природу фінансових зв'язків банку, оскільки саме пасивні операції значною мірою визначають умови, форми та напрями використання банківських ресурсів, тобто склад і структуру активів (табл. Б.2 Додатку Б).

Головною метою аналізу пасивних операцій банку є визначення ефективності формування ресурсної бази банку за зниження її вартості та підвищення фінансової стабільності. Отже, з розрахунків таблиці 2.3 зробимо наступні висновки щодо змін у джерелах формування активів банку за 2013 – 2017 роки.

Так, за роками зменшуються кошти, що інші банки зберігають на рахунках в ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК», що є наслідком загальної фінансової нестабільності на ринку банківських послуг. В 2016 році розмір таких вкладень склав 854992 тис. грн., що на 11,3% менше ніж в 2015 році. В 2017 році депозити інших банків зменшилися ще на 463323 тис. грн., або на 64,2%. Такі зміни є негативним явищем, оскільки ці залучені кошти дають змогу банку провадити свою діяльність в сфері надання кредитів та інвестиційної діяльності.

В 2016 році маємо збільшення за депозитами клієнтів – на 6,7% в 2016 році і на 34% в 2017 р. така ситуація є свідченням зростання довіри клієнтів банківської установи та зміцнення позицій ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» на банківському ринку.

Аналізуючи зміни у власному капіталі, маємо зростання капіталу в 2016 році – на 441361 тис.грн. (або 26,9%). Такі зміни відбулися за рахунок значного зростання величини нерозподіленого прибутку банку в 2016 році. Бачимо ріст прибутку банку за аналізований період на 450,2% в 2016 році і на 64,9% в 2017 році. Прибуток банк спрямовує на формування резервів та інших фондів, резерву під переоцінку.

Наступним етапом аналізу буде дослідження результатів діяльності банку (табл. Б.3 Додатку Б).

Отже, за результатами таблиці Б.3 можна зробити наступні висновки щодо результативності діяльності банку за 2013 – 2017 роки. Банк ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» є прибутковою банківською установою і протягом періоду, що аналізується, банк стабільно отримує прибуток.

В 2016 році банк отримує прибуток від процентних доходів у розмірі 2029362 тис. грн., що на 47,6% більше ніж у 2015 році. Однак вже в наступному 2017 році банк отримав на 8,2% нижчий прибуток в цій статті.

В результаті нарахованих і отриманих комісій з обслуговування своїх клієнтів, банк з року в рік збільшує свої надходження. Так, в 2016 році за рахунок комісії за обслуговування клієнтів банк отримав 647130 тис.грн., що на 42,2% більше аналогічного показника попереднього 2015 року. В 2017 році ріст цього показника склав 20,8%, або 134651 тис. грн.

Бачимо, що банк скорочує свою діяльність на ринку з іноземною валютою. Про це свідчать дані попереднього аналізу активних операцій банку. Про це ж свідчать і дані таблиці 2.3. так, доходи від операцій з іноземною валютою скорочуються: в 2016 році на 57,5%, в 2017 році – ще на 3,1% проти результату 2016 року. Банк також несе втрати від переоцінки своїх активів у вигляді іноземної валюти на 53133 тис.грн. Це може бути наслідком не стабільної ситуації в сфері валютного обігу, мінливого курсу національної валюти відносно до світових валют, світової кризи фінансового сектору, що вплинув на фінансові структури всього світу.

В результаті розширення діяльності банку та інфляційних процесів в країні дещо зросли витрати банку на утримання адміністративного сектору та інші операційні витрати: на 0,2% в 2016 році і на 151570 тис. грн. (або на 16,2%) у 2017 році.

Але, все ж результати роботи банку є позитивними і банк отримує прибуток: 154570 тис. грн. в 2015 році, на 185,5% більше в 2016 році – 441361 тис. грн. і в 2017 році прибуток після оподаткування склав 808998 тис грн., що на 83,3% перевищив результат попереднього року.

Ключовим для власників банку є показник прибутковості на одну акцію. Так, в 2015 році ця величина склала 0,13 тис. грн., в 2016ріст 176,9% дав величину 0,36 тис. грн. і в 2017 році кожна акція мала прибуток 0,66 тис. грн. Ці дані свідчать про привабливість банку для вкладання коштів в акції

банку та надійність для клієнтів при виборі банківської установи України для обслуговування.

Крім аналізу структури капіталу, важливо визначити ефективність його використання, для чого можна скористатися показниками, що наведені в таблиці Б.4 Додатку Б. Під час аналізу наведених показників порівнюють дані на звітну дату з даними на відповідні дати минулих років.

Отже, за результатами розрахунків таблиці Б.4 можна зробити висновок, що банк приділяє значну увагу дотриманню нормативів, встановлених НБУ в своїй роботі.

Так, регулятивний капітал банку має не значне збільшення: в 2016 році на 0,82% і в 2017 році – на 5,81%, або на 1061890 тис. грн., при рекомендації НБУ підтримувати розмір регулятивного капіталу банку в розмірі не менше 120000 тис. грн.

На наступних етапах аналізу власного капіталу банку докладно аналізують достатність банківського капіталу та зміни, які відбулися у його складниках.

Достатність капіталу — це здатність банку захистити інтереси своїх кредиторів та власників від незапланованих збитків, розмір яких залежить від обсягу ризиків, що виникають у результаті виконання банком активних операцій. Банком досягнуті результати показника адекватності регулятивного капіталу в розмірі 25,28% в 2015 році, 25,35% в 2016 році і в 2017 році даний показник склав 25,41%.

Поступово зростає рентабельність активів банку, що є теж позитивною тенденцією в діяльності банку. Показник прибутковості банківського капіталу теж має тенденцію до зростання, що є позитивним явищем і свідчить про грамотну, продуману політику розвитку банку.

Наступним етапом аналізу діяльності ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» буде оцінка фінансового стану.

Фінансовий стан – узагальнююча, комплексна характеристика банку –

відображає рівень дотримання банком у своїй діяльності обмежень (мінімального розміру абсолютної і відносної величини капіталу, рівня притаманних активів ризиків та ліквідності, вартості придбання пасивів, загального ризику і т.д.).

Метою управління ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» є забезпечення умов для одержання ним бажаних фінансових результатів при підтримці одночасно необхідного рівня його фінансового стану. Фінансовий аналіз дозволяє оцінити ступінь досягнення цілей управління, тобто його ефективність; фінансовий стан ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» більше характеризує ефективність його фінансового управління, ніж управління в цілому.

В ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» вирішення питань, що стосуються оцінки фінансового стану, вибору показників та інструментів її проведення, менеджерами різних рівнів приділяється значна увага, але відбувається це в основному в рамках реалізації окремих видів управління: активами, пасивами, капіталом, ризиками, де кожна група менеджерів несе відповідальність за ефективне ведення справ на своїй ділянці робіт. Така організація аналізу дозволяє розосередити ризики, пов'язані з управлінням. Рівень фінансового стану ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» в цілому оцінюється лише на основі аналізу його фінансової звітності, а також інформації, що міститься в різних уніфікованих звітах про діяльність банку, що розробляються державними відомствами і розсилаються банкам, нагляд за якими здійснюється на державному рівні. Ці звіти містять відомості про активи кожного банку, його зобов'язання, капіталі, доходи та витрати за поточний квартал і три попередні роки, іншу інформацію.

Аналіз фінансового стану проводиться з метою:

- оцінки поточного та перспективного фінансового стану банку;
- можливості і доцільності темпів розвитку банку з позицій їх фінансового забезпечення;
- виявлення доступних джерел фінансових ресурсів та оцінки

можливості та доцільності їх мобілізації;

- прогнозування положення банку на ринку капіталів.

Таким чином, фінансовий стан ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» являє собою узагальнюючу, комплексну характеристику його діяльності. Параметри цього стану не є постійною величиною, а безперервно змінюються.

Одна їх частина оцінює фінансовий стан банку з позицій його короткострокової перспективи (за допомогою аналізу відповідних фінансових коефіцієнтів - короткострокової ліквідності, платоспроможності), інша – з позицій середньо- і довгострокового розвитку, який визначається структурою джерел коштів банку (власного і позикового капіталу), необхідних йому для здійснення ефективної діяльності у сьогоденні і майбутньому, а також якістю їх розміщення. Окремі показники, наприклад, власний капітал банку, накопичений за час свого функціонування, оцінюють фінансовий стан одночасно і ретроспективних позицій.

Отже, фінансовий стан ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» визначається загальним рівнем ефективності управління його активами та пасивами (як балансовими, так і за балансовими), координованістю управління ними і відображаються в основних показниках, характеризують цей стан.

На основі даними фінансової звітності проаналізуємо динаміку показників фінансової стійкості ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» за 2015-2017 рр. (табл. Б.5 Додатку Б).

За даними таблиці Б.5 видно, що коефіцієнт надійності за аналізований період має позитивну динаміку в період 2013–2017 рр.. В 2016 році його значення складало 0,0984, збільшилось порівняно з 2015 роком на 0,0149 що у відсотковому виразі складає (17,8%). Порівняно з 2016 роком знизилось в 2017 році на 0,0081, що у відсотковому виразі складає 8,27%, однак в цілому за період підвищився на 11,53%.

Коефіцієнт надійності знаходиться в межах допустимої норми (мінімальне значення не менше 5,0 %). Ми можемо зробити висновок, що

банк має високу забезпеченість власним капіталом і має прагнути до подальшого збільшення показника надійності, тобто досягнути того рівня, за якого не залежить від проблем у залученні вільних коштів грошового ринку, бо має достатньо власних, дешевших, які можна розмішувати в кредити господарюючим суб'єктам та в інвестиції.

Коефіцієнт фінансового важеля в 2016 році склав 10,159. Порівняно з 2015 роком знизився на 1,8086, що у відсотковому співвідношенні складає 15,11%. Порівняно з 2016 роком в 2017 році збільшився на 0,9165, що у відсотковому співвідношенні складає 9,02%. Позитивна динаміка показника свідчить про те, що банк збільшив активність щодо залучення вільних коштів на грошовому ринку.

Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів за аналізований період має негативну динаміку. Порівняно з 2016 роком зменшився на 0,0068, що у відсотковому співвідношенні складає (7,59%).

Коефіцієнт мультиплікатора капіталу, характеризує ступінь покриття активів акціонерним капіталом, то його значення за аналізований період має позитивну динаміку. В 2016 році значення показника порівняно з 2015 роком знизилось на 1,8086, що у відсотковому співвідношенні складає 13,95%. Порівняно з 2016 роком збільшився на 0,9165, або на 8,21 % у 2017 році. Значення показника знаходиться в межах норми в 2015-2017 роках (оптимальне співвідношення 12,0-15,0 разів). Це свідчить, насамперед, що темп зростання активів перевищує темп зростання акціонерного і, по-друге, про наявність тенденцій зниження використання "потужностей" із залучення їх з акціонерного капіталу.

Таким чином, можна зробити висновок, що фінансова стійкість ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» достатньо забезпечена його капіталом і останній може захищати банк від імовірних ризикованих втрат сьогодні і в близькому майбутньому. На основі даних фінансової звітності проведемо аналіз динаміки показників ділової активності ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» за 2015-2017 рр. (табл. Б.6 Додатку Б).

За даними таблиці Б.6 ми бачимо, що коефіцієнт активності залучення позичених і залучених коштів в 2017 році збільшився порівняно з 2016 роком на 0,013, що у відсотковому співвідношенні складає +1,6 %. Порівняно з 2015 роком збільшилось в 2016 році на 0,028 або на 3,7 %. Значення коефіцієнта за аналізований період знаходиться в межах норми (не менше 0,7).

Коефіцієнт активності залучення міжбанківських кредитів в 2017 році значення коефіцієнта збільшилось порівняно з 2016 роком на 0,008, що у відсотковому співвідношенні складає + 3,6 %. Порівняно з 2015 роком збільшилось в 2016 році на 0,01 або на + 4,7 %. За аналізований період динаміка показника є позитивною і свідчить про те, що темпи росту міжбанківських кредитів є вищими ніж темпи росту загальних пасивів банку.

Коефіцієнт активності залучення строкових депозитів в 2017 році значення коефіцієнта зменшилось на 0,011, що у відсотковому співвідношенні складає (- 2,4 %). Значення коефіцієнта зменшилось в 2016 році порівняно з 2015 роком на 0,064 або на 12,3 %.

ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» ретельно контролює дотримання економічних нормативів регулювання діяльності банків, в тому числі особлива увага приділяється дотриманню нормативів кредитного ризику Н7-Н9.

Станом на 01.01.2018 р. значення економічних нормативів регулювання діяльності Банку були наступні:

- норматив мінімального розміру регулятивного капіталу банку (Н1) – 2835412 (тис.грн.);
- норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2) – 18,20;
- норматив миттєвої ліквідності (Н4) – 91,11;
- норматив поточної ліквідності (Н5) – 84,08;
- норматив короткострокової ліквідності (Н6) – 103,68;
- норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7) – 20,11;

- норматив великих кредитних ризиків (Н8) – 121.78;
- норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9) – 0.84;
- норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (Н11) – 0.07;
- норматив загальної суми інвестування (Н12) – 0.07

Отже, за наведеними в даному розділі розрахунків можна зробити висновок про достатньо міцні позиції банку на ринку фінансових послуг України. ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» є успішною, прибутковою банківською установою з багаторічним досвідом роботи в Україні. Про високу довіру до банку свідчать показники кредитної та депозитної діяльності банку. Банк намагається бути інноваційним через впровадження новітніх розробок в сфері обслуговування своїх клієнтів. Тож, наступним етапом буде проведення дослідження діяльності банку в обслуговуванні своїх клієнтів через систему платіжних карток.

Таким чином, в результаті аналізу ресурсної бази ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» можна зробити висновок, що пасивні операції відіграють найважливішу роль в ефективному функціонуванні банку та в отриманні максимального прибутку в майбутньому. Результати аналізу свідчать про те, що основними джерелами формування ресурсів банку є власний капітал та зобов'язання. Зобов'язання ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ Банк» перевищують власні кошти, що свідчить про те, що без залучених ресурсів банк не може функціонувати та отримувати прибуток. Тому, дуже важливим є процес управління формуванням ресурсної бази банку та підтримання довіри перед фізичними та юридичними особами, збільшення їх зацікавленості до вкладення коштів саме в даному банку.

Банк проводить ефективну депозитну політику, заохочуючи клієнтів покласти кошти на депозитний рахунок за допомогою високої відсоткової ставки за депозитами. На сьогодні ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ Банк» має достатньо депозитних продуктів з можливістю зберігати кошти як в

національний так і в іноземній валюті. ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» збільшив випуск облігацій, випущених на внутрішньому ринку та зменшив випуск єврооблігацій та депозитних сертифікатів. На нашу думку, метою цього процесу є збільшення кредитного потенціалу банку для залучення додаткових кредитних коштів на внутрішньому ринку.

2.3. Проблемні аспекти оптимізації ресурсної бази банку

Управління капіталом ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» це діяльність, пов'язана із залученням грошових коштів вкладників та інших кредиторів, визначенням розміру і відповідної структури джерел грошових коштів у тісному зв'язку з їх розміщенням. Існує два рівні управління ресурсами комерційного банку:

- державний рівень (управління здійснюється через НБУ з використанням різних фінансових інструментів);
- рівень комерційного банку (виконання вимог НБУ щодо нормативів).

Механізм управління капіталом ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» можна визначити, як сукупність методів, інструментів управління та регулятивних правил, що застосовуються суб'єктами у процесі управління і спрямовуються на забезпечення капіталізації банку в цілому. Для чіткого розподілу функціональних обов'язків суб'єктів управління і методів управління капіталом банків необхідно виділити в механізмі управління капіталом банків відповідні блоки та елементи. Кожний блок цього механізму складається з певних елементів, які, у свою чергу, йому підпорядковані та визначають зміст того чи іншого блоку.

Складовими блоками механізму управління капіталом ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» є такі:

- 1) суб'єкти механізму управління капіталом банків;
- 2) об'єкт механізму управління;

3) процес управління капіталом банків, що охоплює такі елементи як методи управління та інструменти управління.

Перший блок механізму охоплює суб'єктів управління, якими є відповідальні особи чи групи осіб, органи банківського регулювання, які уповноважені приймати управлінські рішення та вживати відповідні заходи щодо здійснення регулювання, контролю за всіма стадіями процесу управління капіталом банків. Суб'єкти управління мають відповідати за ефективність і безперервність функціонування механізму управління капіталом банків. Від компетентності управлінців, якості менеджменту залежатиме рівень капіталізації банку.

Другий блок механізму охоплює об'єкт управління, яким є капітал банку, достатність якого обумовлюється через такі фактори: якість активів; якість управління; надходження коштів та їх збереження; диверсифікація ризику; власність; організація та контроль операцій; рівень чутливості банку до ризиків і якість управління ними; стратегічне планування.

Третій блок механізму представлений процесом управління капіталом банків, котрий має місце та специфічні особливості як на макроекономічному, так і на мікроекономічному рівнях.

У системі аналізу власного капіталу ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» необхідно значну увагу приділяти питанням оцінки його вартості та достатності за методикою, встановленою відповідними органами, які проводять банківський нагляд та ведуть контроль у сфері банківської діяльності, а також питанням оцінки його структури та динаміки.

Якісна оцінка власного капіталу банку потребує звернення особливої уваги звернути на достатність банківського капіталу. Визначення достатності капіталу банківської установи відіграє важливу роль не лише для оцінки окремого банку, а й для визначення надійності всієї вітчизняної банківської системи. ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» постійно аналізує достатність капіталу з метою прийняття адекватних рішень щодо впровадження змін у

системі управління капіталом банку. Це може стосуватись як реорганізацій, так і злиття банківської установи, а також розширення мережі нових філій.

Капітал дає ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» змогу виконувати наступні функції:

- забезпечувати високоякісне банківське обслуговування як суб'єктів підприємницької діяльності, так і домашніх господарств, надаючи їм необхідні обсяги банківських операцій та послуг;
- забезпечувати довіру та впевненість у стабільності функціонування як окремих банківських установ, так і всієї національної банківської системи;
- рівномірно розподіляти ризики банківської діяльності між усіма учасниками банківського процесу (банківські установи, інвестори, клієнти, кредитори, позичальники);
- забезпечувати надійний захист від можливих втрат та збитків.

Таким чином, в ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ Банк» прийнято постійно оцінювати капітал банку та визначати його достатність для ефективної роботи як на сучасному етапі, так і у перспективі. Для вичерпної оцінки капіталу ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» необхідно враховувати низку кількісних та якісних факторів. Кількісні параметри достатності капіталу характеризують відповідні коефіцієнти, а до якісних факторів належать: стан ліквідності банківської установи, професійність та підготовленість керівництва банку, якісна структура активів, а також прибутковість банку.

Розглянемо структуру капіталу банку. Станом на 31 грудня 2017 року статутний капітал банку складає 1 222 929 тис. грн (2016: 1 222 929 тис. грн). Статутний капітал розподілений на 1 222 928 760 акцій, з яких 1 222 926 760 штук – прості іменні акції номінальною вартістю 1,00 грн кожна та 2 000 штук – привілейовані іменні акції номінальною вартістю 1,00 грн кожна. Випуски акцій зареєстровані, акції повністю розміщені та знаходяться в обігу. Прості іменні акції дають акціонеру право на участь в управлінні банком, отримання дивідендів, отримання частини майна товариства або його вартості у разі ліквідації банку. Одна проста іменна акція надає право одного

голосу для вирішення кожного питання на Загальних зборах акціонерів, крім випадків кумулятивного голосування. Привілейовані іменні акції дають акціонеру переважне право на отримання дивідендів, першочерговість виплат у разі ліквідації банку та право конвертації цих акцій в прості іменні акції. Одна привілейована акція надає право одного голосу для вирішення кожного питання, по яких вони беруть участь у голосуванні на Загальних зборах акціонерів, у випадках, передбачених Статутом.

Виплата дивідендів акціонерам з розрахунку на кожну належну їм акцію певного типу здійснюється з чистого прибутку звітного року та/ або нерозподіленого прибутку в обсязі, встановленому рішенням Загальних зборів акціонерів, у строк не пізніше шести місяців після закінчення звітного року – для привілейованих акцій та у строк, що не перевищує шести місяців після закінчення звітного року – для простих іменних акцій. Банк виплачує дивіденди виключно грошовими коштами. 5 % прибутку банку, отриманого за результатами діяльності у 2016 році, в сумі 40 390 тис. грн, згідно з рішенням загальних зборів акціонерів, у 2017 році направлено на формування резервного фонду. 55 % прибутку банку, в сумі 444 282 тис. грн, направлено на формування загальних резервів.

Якість управління ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК», досвідченість, професіоналізм, компетентність та обізнаність, передбачливість керівництва банку є чи не найважливішим чинником щодо визначення достатності капіталу. Ефективне, чітке й надійне керівництво банківською установою продукує можливості забезпечити належне впровадження ефективних методів роботи, систем внутрішнього контролю й аудиту, чітке виконання внутрішніх положень та інструкцій. Звичайно, якщо управлінський персонал банку, особливо вищого рангу, некомпетентний, непрофесійний, то ці люди неспроможні вміло управляти, здійснювати належний нагляд, забезпечувати впровадження новітніх технологій, удосконалювати систему надання банківських послуг на рівні сучасних вимог, а це, своєю чергою призведе до погіршення стану та структури капіталу банку.

Управління коштами ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» – активами та пасивами – є основою належного, зваженого і продуманого планування діяльності банку та фінансового менеджменту, яке передбачає контроль за станом ліквідності та його чутливості до змін відсоткової ставки. Як правило, кожен банк має розробляти методи управління активами і пасивами, впровадження котрих давало б змогу зводити до мінімуму ризик ліквідності, адже цей ризик може призвести до небажаних наслідків: неплатоспроможності, порушення термінів розрахунків тощо. Надходження коштів до банку протягом як поточного, так і минулих періодів є суттєвим та ключовим елементом щодо оцінки достатності капіталу банківської установи. У процесі діяльності ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» здійснюється моніторинг можливих ризиків, заходи щодо диверсифікації їх. Бо чим вищий у банку ступінь концентрації активів та зобов'язань, тим більша необхідність у капіталі. Активи необхідно постійно аналізувати для визначення їх обсягів за галузями економіки, напрямками виробництва, джерелами фінансування, а також небанківськими видами діяльності.

В ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» приділяють особливу увагу діяльності банку та фінансовому стану його власників, адже вони мають безпосередній і значний вплив на стан банку, напрямки його діяльності й капіталізацію. Такий вплив особливо очевидний і суттєвий, оскільки велика частка у капіталі банку сконцентрована в одного або ж кількох найбільших акціонерів. Адже якщо власники банку ведуть неадекватну політику стосовно його розвитку, мають суттєві фінансові проблеми, займаються кредитуванням свого власного бізнесу іншого спрямування, ніж банківська діяльність, то це у кінцевому результаті призводить до зменшення капіталу банку, порушення його структури тощо.

З іншого боку, консервативний підхід, недооцінка впровадження новітніх технологій та стримування розширення надання банківських послуг клієнтам може суттєво зашкодити банкові й втратити значну частину клієнтів. Неефективна організація діяльності банку, відсутність дієвого

контролю, суттєві недоліки у методах роботи підвищують імовірність ризику та виникнення збитків.

Управління депозитними операціями передбачає комплекс заходів, інструментів та методик процесу формування депозитного портфеля банку з метою залучення коштів для здійснення своєї безпосередньої діяльності. З цієї метою банком розробляється спеціальне положення щодо запровадження управління депозитною політикою банку.

Керівництво ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» в рамках заходів з управління депозитною політикою вдається до:

- розробки заходів з укріплення довгострокових взаємовідносин між банком і вкладниками;
- застосування новітніх методик організації депозитної діяльності банку;
- вдосконалення процесів формування депозитних ресурсів банку та управління процесом власне залучення депозитів;
- постійний моніторинг депозитних пропозицій на ринку банківських послуг в Україні та світі.

Політика в сфері формування та управління депозитним портфелем в ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» має два напрямки: формування сутності та змісту власне самої депозитної стратегії і, крім того, вона містить конкретні організаційно-управлінські заходи її реалізації. Ключовим є мета, завдання депозитної діяльності банку та позитивний довгостроковий вплив на показники діяльності та фінансової стабільності банку в сфері надання банківських послуг.

Процес формування депозитного портфеля і управління ним включає кілька важливих моментів, етапів які взаємопов'язані і обов'язкові для формування оптимального депозитного портфелю.

Чинний механізм управління депозитними операціями в ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» складається з таких послідовних етапів:

Таблиця 2.1

Етапи формування депозитного портфелю ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК»

Сутність етапів	Основні інструменти
Постановка цілей, формулювання ключових завдань депозитної політики банку	Заходи спрямовані на залучення оптимального розміру грошових коштів та їх еквівалентів за строками вкладень і видами валют, що є мінімально необхідним для повноцінної роботи на ринку банківських послуг, при цьому враховується витратна частина в рамках цих заходів – вони мають бути мінімальними
Організація і формування спеціального відділу в структурі банку, що буде контролювати депозитну діяльність ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» і грамотний розподіл обов'язків між співробітниками	Діяльність керівництва банку на цьому етапі орієнтована на визначення структурних підрозділів банку, за якими має і може бути закріплена відповідальність за формування депозитного портфелю; в ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» такими підрозділами є відділ маркетингу, депозитний відділ та обліково-операційний відділ, що контролює та аналізує результати діяльності
Розробка і впровадження шляхів залучення депозитних ресурсів	На даному етапі відповідальними аналітичними службами визначаються конкретні заходи та маркетингові інструменти, спрямовані на залучення грошових ресурсів як юридичних, так і фізичних осіб; застосовують інструменти прямої та прихованої реклами, проводиться пропаганда
Контроль за виконанням програми	На даному етапі здійснюється спостереження і контроль за результатами депозитного відділу, коректуються наступні дії відповідно до отриманих результатів; Здійснюється моніторинг ринку депозитних послуг на ринку банківських послуг з метою збереження лідируючих позицій

Сучасна депозитна політика банку повинна створювати умови для не ризикованого вкладення фінансових ресурсів суб'єктів ринку. Саме тому менеджмент депозитних ресурсів передбачає здійснення системного, динамічного аналізу обсягів залучених депозитів в Україні, у т. ч. і по секторах економіки.

Вивчивши потреби клієнтів, ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» оптимізував асортиментний ряд депозитних продуктів для фізичних осіб та переглянув їх умови. За словами заступника голови правління Ощадбанку, нова структура депозитної лінійки стала більш прозорою та зрозумілою для клієнтів ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК», відтепер вона складається із шести вкладів. Новий депозитний ряд враховує потреби клієнтів у збереженні та примноженні коштів і включає вклади, що мають найбільший попит у населення.

Депозитні пропозиції ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК»

Депозит	Строк вкладу (міс.)	Ставка, річних	
		до 250000	від 250000.01
«Дитячий»	до повноліття	9.00%	
«Мобільні заощадження»	безстроковий	7.50%	
«Ощадний»	безстроковий	6.50%	7.00%
«Строковий»	3	10.50%	
	6	11.00%	
	12	10.00%	
	18	10.00%	
«Щомісячний дохід»	6	10.00%	
	12	9.00%	
«Накопичувальний»	18	9.00%	
	6	10.50%	
	12	9.50%	
	15	9.50%	
	18	9.50%	

Вклади нової депозитної лінійки орієнтовані на людей з різним рівнем достатку та різними можливостями управління заощадженнями. Умови всіх депозитів достатньо гнучкі. Відкривши депозит у ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК», клієнт отримує безумовну надійність збереження своїх коштів. А найбільша мережа установ банку (понад 6 тис.) дає змогу клієнтам відкривати депозитні рахунки поряд із місцем проживання або роботи.

ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» пропонує своїм вкладникам можливість зберігати кошти на депозитних рахунках як у національній валюті, так і в іноземній: доларах США та Євро.

Банк ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» завдяки грамотній політиці в сфері залучення і управління депозитними коштами, не одноразово входить до трійки лідерів банків України. Так, на кінець 2017 року до найбільш надійних банків для розміщення депозитів увійшли 31 найбільших банків з першої та другої групи за класифікацією НБУ. Загальний обсяг депозитів населення, залучених даними фінансовими установами складає 77,5% усіх вкладів фізичних осіб в Україні.

До першої четвірки лідерів за надійністю депозитів на початок 2018 року потрапили Ощадбанк, Укрексімбанк, UniCredit Bank та ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК»--.

Перші два державні банки зайняли найвищі позиції у рейтинговій таблиці з огляду на свій особливий статус, який ґрунтується на прив'язці до державного бюджету та урядових зобов'язань, що позитивно впливає на капіталізацію, ліквідність, довіру вкладників та інші параметри надійності.

За цим рейтингом ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» відзначився одночасним поєднанням високих фінансових показників, таких як підтримка з боку держави, зростання власного капіталу, рентабельність, довгострокова динаміка депозитів та інших.

Наступним етапом дослідження депозитного портфелю та ефективності управління ним, буде розрахунок ключових показників ефективності.

Ефективність формування депозитного портфелю банку оцінюють за допомогою системи показників стабільності депозитної бази банку.

Коефіцієнт стабільності депозитів ($K_{дст}$) розраховується за формулою:

$$K_{дст} = \frac{D_{стаб}}{\sum D}$$

де $D_{стаб}$ – стабільні депозити (найбільшою стабільністю володіють депозити до запитання),

$\sum D$ – сукупна величина притягнутих депозитів.

Показник характеризує ступінь сталості й стабільності ресурсної бази. Значення, що рекомендується – не менш 75%.

Коефіцієнт сталості депозитів ($K_{сд}$) (його ще називають коефіцієнтом структури зобов'язань) розраховується за формулою:

$$K_{сд} = \frac{D_{тер}}{D_{зан}}$$

де $D_{тер}$ – термінові депозити;

Д_{зап} – депозити до запитання.

Даний показник повинен бути скоригований і на темпи інфляції (особливо це важливо для величини Д_{стр}). Нормативне значення К_{сд} – не менш 0,75 (75%).

Даний показник характеризує ступінь сталості депозитів, при цьому на кінець 2010 року його значення становило 93,3%, а вже на кінець 2013 року він зріс до 161,7%, що свідчить про значне збільшення найбільш стабільних джерел формування ресурсів банку, а, отже, з одного боку, може заслуговувати негативної оцінки, тому що банк формує «дорогу» ресурсну базу, збільшуючи тим самим свої витрати по обслуговуванню депозитів; з іншого боку, даний вид ресурсів у повному обсязі може бути використаний як стабільне джерело для проведення банком активних операцій.

Ефективність використання депозитного портфелю оцінюється за допомогою показника ефективності використання банком депозитів для фінансування кредитних вкладень. Він розраховується як відношення депозитів (Д) до суми кредитних вкладень (КВ) відповідно до формули:

$$\text{ЕДП} = \text{Д} / \text{КВ}$$

Якщо ЕДП = 100% - це значить, що банк може використати весь обсяг депозитів винятково як ресурс кредитування; якщо ЕДП > 100% - це свідчить про наявність у банку можливості використати депозитні кошти не тільки як кредитні ресурси, але і як джерело інших активних операцій. Якщо ЕДП < 100% – імовірно, що банк недостатньо ефективно використовує кошти; також у цьому випадку можна говорити про деяку пасивність у кредитній політиці банку.

Показник рентабельності залучених коштів (він же – показник ефективності використання депозитів розраховується як відношення чистого прибутку банку до його депозитного портфелю:

$$P = \text{ЧП} / \text{Д}$$

де ЧП – чистий прибуток банку.

Показує скільки доводиться прибутку на 1 грн. притягнутих депозитів банку. Він також відображає загальну ефективність використання притягнутих джерел у ресурсній базі банку. Даний показник відображає ефективність використання банком притягнутих коштів. Його зростання з 2013 по 2017 рр. заслуговує позитивної оцінки.

Запропоновані показники розраховано та зведено до таблиці Б.7 Додатку Б.

В умовах становлення фінансового ринку в Україні, реструктуризації банківської системи, комерційні банки повинні здійснювати зважену реалістичну стратегію подальшого розвитку, адаптованого до вимог ринку. Вибір оптимального шляху формування ресурсної бази, який враховуватиме адекватну економічну ситуацію і сприятиме надійному розв'язанню дилеми «прибутковість-ліквідність», є одним з основних завдань комерційного банку.

Для оцінювання ефективності та повноти використання банком своїх зобов'язань застосовуються такі показники:

- ступінь використання платних пасивів;
- ступінь використання сукупних зобов'язань.

Ступінь використання платних пасивів визначається за формулою:

$$К_{вп} = ДА / ПП,$$

де $K_{вп}$ – це коефіцієнт використання ресурсів;

ДА – дохідні активи;

ПП – платні пасиви.

До платних пасивів відносять:

- Кошти фізичних осіб
- Кошти юридичних осіб
- Кошти небанківських фінансових установ
- Кошти бюджету та позабюджетних фондів
- Кошти інших банків
- Цінні папери

До дохідних активів відносять:

- Кошти в інших банках (Депозити та кредити)
- Портфель цінних паперів
- Кредитний портфель

Як показує практика, норматив використання платних пасивів має становити не менше 90 %.

Для оптимальної діяльності комерційного банку необхідне ефективне використання не тільки платних ресурсів, а й усіх сукупних зобов'язань. Ступінь використання сукупних зобов'язань зазвичай розраховують за формулою:

$$Квз = ДА / СЗ,$$

де Квз – коефіцієнт використання зобов'язань,

СЗ – сукупні зобов'язання.

Вважається, що банк ефективно використовує в господарському обороті сукупні зобов'язання, якщо наведений показник буде не менше 75 - 80 %. Розрахуємо та проаналізуємо дані показники, а результати представимо у вигляді таблиці Б.8 Додатку Б.

Отже, за результатами розрахунків в таблиці Б.8, можна зробити висновок про високий рівень ефективності використання ресурсної бази ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК». Так, бачимо достатньо високий показник використання платних пасивів: при нормативному рівні не менше 90%, в 2013 році він склав 89,1% з подальшим зростанням до 99,81% в 2014 р. та подальшим уповільненням до 73,25% в 2017 році. Негативною є динаміка показника використання зобов'язань. При мінімально допустимому рівні 75 – 80%, для ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» цей показник в 2017 році він опустився до 68,41%.

Таким чином, за результатами проведеного детального аналізу депозитної політики ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» можна зробити загальний висновок про недостатню її ефективність. Так при загальному зростанні депозитної бази залучених коштів не вистачає для фінансування

кредитних вкладень, а також спостерігається незбалансованість депозитного портфелю за строками та дуже низька ефективність використання цих коштів.

Отже, ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» необхідно переглянути основні положення депозитної політики та розробити комплекс заходів щодо її удосконалення.

Підсумовуючи викладене, можна виділити низку факторів, що безпосередньо впливають на розмір власного капіталу ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК», до них, на нашу думку, слід віднести:

1) загальний стан економіки країни і напрями грошово-кредитної політики Національного банку України, оскільки функціонування банківського сектору в умовах кризових явищ, втрата довіри клієнтів до банків зумовлює необхідність постійного нарощування власних коштів банків;

2) обсяги проведення активних банківських операцій, оскільки банківським установам необхідно володіти власними коштами в такому розмірі, щоб мати змогу задовольняти всі обґрунтовані потреби своїх постійних клієнтів у позичкових коштах, не порушуючи при цьому нормативів;

3) специфіка і структура банківських клієнтів, оскільки наявність у банку багатьох значних клієнтів, наприклад, великих підприємств 107 потребуватиме від нього більше власних коштів порівняно з банком, що орієнтується на обслуговування більшої кількості дрібних позичальників, за однакового загального обсягу активних операцій, тому що у першому випадку в банку виникатимуть великі ризики на одного позичальника, які необхідно обмежувати;

4) характер і ступінь ризику активних операцій банку, оскільки орієнтація банківської установи на здійснення ризикових операцій, із використанням нових фінансових технологій, потребує більше власних коштів. І, навпаки, переважання в портфелі активів банку кредитів та позик із

мінімальним ризиком припускає порівнянє скорочення власних коштів банку;

У сучасних умовах напруженої конкуренції в галузі фінансових послуг процеси формування і нарощення власного капіталу стають досить важливими і виходять на перший план у діяльності ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК». Постійно необхідно аналізувати стан розвитку банківської системи, підтримувати життєздатність банку, забезпечувати своєчасні зміни у діяльність банку тощо. Тільки комплексна і виважена ресурсна політика банку може забезпечити ефективну його діяльність, стати практичним втіленням спроможності банків здійснювати активні операції та отримувати прибуток.

Основними напрямками ефективного управління капіталом ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» є:

- забезпечення максимальної прибутковості банківського капіталу при передбаченому рівні фінансового ризику;
- оптимізація джерел формування капіталу;
- мінімізація ризиків при використанні і розміщенні капіталу;
- забезпечення виконання вимог наглядових органів і рейтингових агентств.

Збільшення власного капіталу банку та залучення іноземного капіталу це провідний напрямок досягнення подальшої інтеграції вітчизняних банківських установ у світову банківську систему з метою залучення міжнародного капіталу для розвитку вітчизняної економіки.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

В результаті здійсненого дослідження особливостей управління ресурсною базою банків дійшли наступних висновків.

Кризовий стан банківської системи України викликаний наявністю проблем як на макро-, так і на мікрорівні. Ці проблеми прямо чи

іносередково впливають на стан формування ресурсної бази банків. Так, у 2014–2016 роках динаміка та структура ресурсної бази банківської системи України є нестабільною, тому з метою її покращення необхідним є впровадження заходів щодо стабілізації діяльності системи загалом та кожного окремого банку зокрема; сприяння забезпеченню функціональної достатності ресурсної бази; формування власних ресурсів, які дадуть змогу забезпечити фінансову стійкість та подальший розвиток банку; підтримка мінімального обсягу резервів вільних коштів; оптимізація процентних ставок за депозитною діяльністю тощо.

в результаті аналізу ресурсної бази ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» можна зробити висновок, що пасивні операції відіграють найважливішу роль в ефективному функціонуванні банку та в отриманні максимального прибутку в майбутньому. Результати аналізу свідчать про те, що основними джерелами формування ресурсів банку є власний капітал та зобов'язання. Зобов'язання ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» перевищують власні кошти, що свідчить про те, що без залучених ресурсів банк не може функціонувати та отримувати прибуток. Тому, дуже важливим є процес управління формуванням ресурсної бази банку та підтримання довіри перед фізичними та юридичними особами, збільшення їх зацікавленості до вкладення коштів саме в даному банку.

Основними напрямками ефективного управління капіталом ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» є: забезпечення максимальної прибутковості банківського капіталу при передбаченому рівні фінансового ризику; оптимізація джерел формування капіталу; мінімізація ризиків при використанні і розміщенні капіталу; забезпечення виконання вимог наглядових органів і рейтингових агентств.

РОЗДІЛІІІ НАПРЯМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ОПТИМІЗАЦІЇ РЕСУРСНОЇ БАЗИ БАНКУ

3.1. Шляхи забезпечення механізму оптимізації ресурсної бази банку

На структуру ресурсного складу банку впливають різноманітні ризики, дія яких спроможна зменшити обсяг ресурсів або суттєво збільшити їхню вартість, тому політику мобілізації ресурсів необхідно орієнтувати також на мінімізацію ризиків. Так зокрема, дуже важливим щодо регулювання є ризик перегрупувань у складі залучених ресурсів. При збільшенні відсоткових ставок на окремі види депозитів змінюється поведінка вкладників, що призводить до перегрупування структури ресурсів; при цьому відбувається переливання депозитних коштів із низькими процентними ставками у депозити з високими процентними ставками. В результаті цього ресурси дорожчають, а отже, збільшуються витрати банку. Перегрупування залучених ресурсів може відбуватися і в результаті зміни термінів розміщення, що також може негативно вплинути на роботу банку.

Важливим напрямом діяльності банківської установи є мінімізація ризику зміни процентних ставок; це випливає з того, що підвищення плаваючих процентних ставок за депозитами не може забезпечити одночасне підвищення процентів за активними банківськими вкладеннями з фіксованою процентною ставкою. Виникнення такого ризику призводить до зменшення процентної маржі, що, відповідно, негативно впливає на прибутковість.

Варто зазначити, що основою для складання проекту ресурсної політики банку має стати глибока аналітична робота, яка забезпечить всебічне вивчення власних позицій банку на фінансовому ринку з точки зору

його можливостей стосовно мобілізації ресурсів, особливо порівняно з іншими банками, вивчення ринку банківських депозитних і кредитних послуг, асортименту відповідної продукції банків-конкурентів, їх цінової політики, а також перспектив банку щодо можливості розширення того сегмента ринку, на якому нині діє банк. Висновки зазначених досліджень мають бути підкріплені вивченням впливу комплексу трьох груп факторів, про які йшлося вище, котрі так чи інакше можуть позначитися на активності банку з мобілізації необхідних ресурсів. Фактори впливу необхідно враховувати передусім для визначення необхідних заходів щодо мінімізації ризиків у процесі формування банком ресурсів.

За результатами дослідження виявлено, що в процесі діяльності, ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» піддається впливу ризику банківських ризиків. І хоча в банку створена надійна система контролю рівня ризиків, все ж в сучасних умовах банківської системи постає питання про вдосконалення інструментарію управління та нівелювання впливів ризиків. В рамках дипломної роботи пропонується скористатися методикою Фаррахова щодо удосконалення технології стрес-тестування фінансових портфелів банку з урахуванням ризику ліквідності [56].

У рекомендаціях Базельського комітету з банківського нагляду істотна увага приділяється питанням оцінки достатності капіталу кредитної організації в єдиному контексті з оцінкою величини ризику ліквідності [4]. Мета пропонованої методології - вироблення єдиних підходів до кількісної оцінки можливих втрат, у тому числі і з урахуванням тих потенційних збитків і витрат, які банк може понести в майбутньому в процесі підтримки своєї платоспроможності [54].

Об'єктами розробки в рамках створення даної методології є:

- нові підходи в галузі оцінки показників VaR банківських портфелів;
- нові підходи до оцінювання кредитного та процентного ризику банківських портфелів;

- нові підходи в галузі кількісної оцінки ризику ліквідності банківських портфелів;
- нові підходи до одночасного використання факторів кредитного та ринкового ризиків для оцінки величини ризику ліквідності банківських установ.

Новизна даної теми полягає в тому, що в даний час банками для аналізу своїх можливих втрат використовуються в основному однофакторні моделі, що далеко не завжди є адекватним і виправданим. Більше того, для оцінки можливих втрат, пов'язаних з ризиком ліквідності, використовуються в основному моделі якісного аналізу. Послідовність реалізації даної методики відображена на рисунку В.1 Додатку В.

При реалізації ризику ліквідності банк для виконання своїх зобов'язань змушений залучати на фінансовому ринку додаткові ресурси і/або реалізовувати наявні активи, несучи при цьому не заплановані збитки у вигляді додаткових витрат або недоотримання прибутку, що так чи інакше впливає на фінансовий результат банку.

Для оцінки величини ризику ліквідності, тобто для оцінки можливих витрат на підтримку платоспроможності, зручно використовувати інструментарій методу аналізу розривів ліквідності [7]. Для проведення аналізу розривів зазвичай задається часовий горизонт T , який в залежності від необхідної деталізації аналізу розбивається на необхідну кількість діапазонів терміновості N [56]. Термінові активи та зобов'язання (включаючи позабалансові складові) об'єднуються в єдині сукупності активів і зобов'язань, у відповідність із заданими сегментами ринку і діапазонами терміновості (формула 3.1 та 3.2):

$$A_i^s = \sum_{t_i \leq T_j < t_i^+} a_j^s, \quad (3.1)$$

$$L_i^s = \sum_{t_i \leq T_j < t_i^+} l_j^s, \quad (3.2)$$

де $A_i^s (L_i^s)$ - сукупна вартість активів (зобов'язань), що відносяться до i -го діапазону терміновості s -го сегменту ринку;

$a_j^s (l_j^s)$ - вартість j -го активу (зобов'язання) s -го сегменту ринку, строк до погашення (дюрація) якого знаходиться в межах i -го діапазону терміновості;

$t_i^- (t_i^+)$ - нижня (верхня) межа i -го діапазону терміновості.

Для підвищення точності оцінки можливих витрат на підтримку платоспроможності, поточна вартість активів і зобов'язань може бути попередньо переоцінена до справедливої ціни у відповідності з термінами і ринковими ставками заданих сегментів ринку, що відносяться до відповідних діапазонів терміновості (формула 3.3 і 3.4):

$$a_j^s = a_{old,j}^s \left(1 + \sum_{k=1}^{P_j} r_{i,k}^s\right), \quad (3.3)$$

$$l_j^s = l_{old,j}^s \left(1 + \sum_{k=1}^{P_j} r_{i,k}^s\right), \quad (3.4)$$

де $r_{i,k}^s$ - прибутковість переоцінки вартості j -го активу (зобов'язання) i -го діапазону терміновості s -го сегменту ринку, на який впливає k -й фактор процентного ризику;

P_j - загальна кількість факторів процентного ризику, що впливають на j -й фінансовий інструмент.

Наступні формули ґрунтуються на основі арифметичної та геометричної «дохідності» переоцінки [19].

Арифметична та геометрична переоцінка до справедливої ціни розраховується за формулами (3.5 і 3.6) відповідно:

$$r_{i,k}^s = K^{j,k} \left(\left(1 - \frac{T_j}{365} \frac{(X_i^s - X_j^s)}{100} \right) \left(1 - \frac{\frac{X_i^s}{100} (T_i - T_j)}{1 + \frac{X_i^s}{100} \frac{T_i}{365}} \right) - 1 \right), \quad (3.5)$$

$$r_{i,k}^s = K^{j,k} \left(\left(1 + \frac{X_j^s}{100} \right)^{\frac{T_j}{365}} * \left(1 + \frac{X_i^s}{100} \right)^{-\frac{T_i}{365}} - 1 \right), \quad (3.6)$$

де T_j - термін до погашення (дюрація) j -го активу (у днях);

T_i - терміновість (дюрація) виконання зобов'язань і погашення активів (у днях), яка відповідає i -му діапазону терміновості;

X_j^s - величина процентної ставки (у відсотках річних) s -го сегменту ринку, яка відповідає поточній вартості j -го активу (зобов'язання);

X_i^s - величина ринкової процентної ставки (у відсотках річних) s -го сегменту ринку, яка відповідає i -му діапазону терміновості.

Безстрокові ліквідні активи (грошові кошти в касі, залишки на рахунках НОСТРО і т.п.) і поточні зобов'язання (вклади «до запитання», кошти на розрахункових рахунках, залишки на рахунках ЛОРО і т.п., в тій частині, яка може бути відкликана клієнтами і контрагентами в поточний період) відносять до діапазону терміновості «до запитання». До діапазону терміновості «до запитання» відносять також строкові активи і зобов'язання, в частині їх можливого дострокового погашення і виконання [56].

Решта безстрокових активів і зобов'язань (у тому числі і зобов'язання «до запитання», в тій частині, в якій банк може розпоряджатися в поточний період), а також активи та зобов'язання з термінами погашення і виконання (дюрації), перевищують вибраний часовий горизонт аналізу, відносять до діапазону безтермінових [55].

Перевищення обсягу зобов'язань над обсягами ліквідних активів, які банк в змозі оперативно і, головне, безбитково конвертувати в грошові кошти для виконання цих зобов'язань, змушує його залучати додаткові ресурси на фінансовому ринку або реалізовувати свої менш ліквідні активи.

Можливі витрати на підтримку платоспроможності можуть бути розраховані, виходячи з припущення того, що недоотриманий прибуток від незапланованої реалізації активів, що приносять дохід, і вартість

альтернативного запозичення ресурсів на фінансовому ринку повинні бути приблизно рівні.

Величина можливих витрат із запозичення ресурсів на фінансовому ринку може бути розрахована на основі використання даних тимчасової структури ринкових процентних ставок.

Наведена (дисконтована) вартість запозичення ресурсів для підтримки платоспроможності в i -му діапазоні терміновості s -го сегменту ринку може бути визначена як різниця між вартістю запозичення коштів на термін, який відповідає $i+1$ -му діапазону терміновості, і прибутком отриманої від інвестування цих коштів на строк, відповідний i -му діапазону терміновості [55]. Арифметичний та геометричний розрахунок приведеної вартості можливих витрат на підтримку платоспроможності в i -му діапазоні терміновості s -го сегменту ринку наводиться в формулах (3.7 та 3.8) відповідно:

$$D_i^s = (A_i^s - L_i^s + CF_i^s) * \frac{\frac{X_{i+1}^s * T_{i+1}}{100 * 365} - \frac{X_i^s * T_i}{100 * 365}}{1 + \frac{X_{i+1}^s * T_{i+1}}{100 * 365}}, \quad (3.7)$$

$$D_i^s = (A_i^s - L_i^s + CF_i^s) * \frac{\left(1 + \frac{X_{i+1}^s * T_{i+1}}{100 * 365}\right)^{\frac{T_{i+1}}{365}} - \left(1 + \frac{X_i^s * T_i}{100 * 365}\right)^{\frac{T_i}{365}}}{\left(1 + \frac{X_{i+1}^s * T_{i+1}}{100 * 365}\right)^{\frac{T_{i+1}}{365}}}, \quad (3.8)$$

де L_i^s - сукупна вартість зобов'язань s -го сегменту ринку, виконання яких припадає на діапазон i ;

A_i^s - сукупність вартість активів s -го сегменту ринку, погашення яких припадає на діапазон i ;

CF_i^s - плановані грошові потоки s -го сегменту ринку в i -му діапазоні терміновості, дисконтовані з урахуванням ринкової ставки s -го сегменту ринку, яка відповідає діапазону i ;

X_i^s - величина ринкової ставки (у відсотках річних) s -го сегменту ринку, яка відповідає діапазону i ;

T_i - терміновість (діорація) виконання зобов'язань і погашення активів (у днях), яка відповідає діапазону i .

Поряд з витратами на залучення ресурсів у разі дефіциту ресурсів, зазначена формула дозволяє також оцінювати недоотриманий прибуток у разі надлишкової ліквідності. Слід також відзначити, що розрахунок витрат на підтримку ліквідності ведеться з урахуванням того, що виявлений дефіцит ресурсів s -го сегменту ринку ($A_i^s - L_i^s + CF_i^s < 0$) в i -му діапазоні терміновості задовольняється за рахунок збільшення сукупних зобов'язань наступного $i + 1$ -го діапазону на величину ($L_i^s - A_i^s - CF_i^s$). У той же час, якщо по s -му сегменту ринку в i -му діапазоні терміновості була виявлена надлишкова ліквідність, ($A_i^s - L_i^s + CF_i^s > 0$), в наступного $i + 1$ -му діапазоні відбувається збільшення сукупних активів на величину ($A_i^s - L_i^s + CF_i^s$) [55].

Величина приведеної вартості загальних можливих витрат на підтримку платоспроможності на заданому часовому горизонті аналізу T може бути розрахована методом арифметичної та геометричної дохідності за допомогою формули (3.9 та 3.10) відповідно:

$$D_T = \sum_{i=1}^{N-2} \sum_{s=1}^S \left[\sum_{j=1}^i (A_j^s - L_j^s + CF_j^i) \right] * \frac{\frac{X_{i+1}^s}{100} * \frac{T_{i+1}}{365} - \frac{X_i^s}{100} * \frac{T_i}{365}}{1 + \frac{X_{i+1}^s}{100} * \frac{T_{i+1}}{365}}, \quad (3.9)$$

$$D_T = \sum_{i=1}^{N-2} \sum_{s=1}^S \left[\sum_{j=1}^i (A_j^s - L_j^s + CF_j^i) \right] * \frac{\left(1 + \frac{X_{i+1}^s}{100}\right)^{\frac{T_{i+1}}{365}} - \left(1 + \frac{X_i^s}{100}\right)^{\frac{T_i}{365}}}{\left(1 + \frac{X_{i+1}^s}{100}\right)^{\frac{T_{i+1}}{365}}}, \quad (3.10)$$

де N - загальна кількість діапазонів терміновості, причому діапазон під номером 1 ($I = 1$) відповідає діапазону «до запитання», а діапазон під номером N ($I = N$) - діапазону «без терміну»;

$A_i^{*s} - L_i^{*s} + CF_i^{*s}$ - значення сукупного дефіциту ресурсів/надлишкової ліквідності s -го сегменту ринку в i -му діапазоні, розраховане з урахуванням сукупного дефіциту ресурсів / надлишкової ліквідності попереднього часового діапазону.

Таким чином, використання інструментів методу аналізу розривів дозволяє кількісно оцінювати величину ризику ліквідності банку, яка включає в себе не тільки теперішню вартість можливих витрат, пов'язаних з незапланованою реалізацією активів або альтернативними їм запозиченнями на фінансовому ринку при дефіциті ресурсів, а й теперішню вартість недоотриманого прибутку при надлишкової ліквідності.

Залежність вартості фінансових інструментів від факторів кредитного та ринкових ризиків також справляє істотний вплив на величину можливих втрат і ризику ліквідності фінансового портфеля банку. Збільшення обсягу неповернення кредитів, зниження ринкової вартості цінних паперів, несприятливі зміни ринкових процентних ставок і курсів валют і т.п., може призводити до появи істотних збитків, і, як наслідок, до появи розривів терміновості і збільшення величини ризику ліквідності банківської установи. Використання даної методології дозволяє врахувати вплив різних факторів ризиків і на величину ризику ліквідності [56].

Величина зміни вартості фінансового інструменту залежно від зміни впливаючих на нього факторів ризику, може бути знайдена за допомогою формули (3.11):

$$R_{t+1}^j = a_j \times \sum_{k=1}^{C_j} r_{t+1}^{k,j} + a_j \times (1 - PEL_j + \sum_{k=1}^{C_j} r_{t+1}^{k,j}) \times \\ \times [(1 + \sum_{k=1}^{P_j} r_{t+1}^{k,j}) \times (1 + \sum_{k=1}^{F_j} r_{t+1}^{k,j}) \times (1 + \sum_{k=1}^{V_j} r_{t+1}^{k,j}) - 1], \quad (3.11)$$

де R_{t+1}^j - прогнозна зміна вартості фінансового інструмента щодо його базової вартості в момент часу t ;

a_j - вартість j -го фінансового інструмента;

PEL_j - очікуваний кредитний збиток j -го фінансового інструмента;

$r_{t+1}^{k,j}$ - прогнозне значення прибутковості зміни k -го фактора ризику, що впливає на j -й фінансовий інструмент;

C_j - загальна кількість факторів кредитного ризику, що впливають на j -й фінансовий інструмент;

P_j - загальна кількість факторів процентного ризику, що впливають на j -й фінансовий інструмент;

F_j - загальна кількість факторів фондового ризику, що впливають на j -й фінансовий інструмент;

V_j - загальна кількість факторів валютного ризику, що впливають на j -й фінансовий інструмент.

Очікуваний кредитний збиток j -го фінансового інструмента може бути знайдений за допомогою формули (3.14):

$$PEL_j = \sum_{k=1}^{C_j} \frac{X_t^{j,k}}{100} * K^{j,k}, \quad (3.12)$$

де $X_t^{j,k}$ - значення k -го фактора кредитного ризику (у відсотках ймовірності дефолту) на базову дату, що впливає на j -й фінансовий інструмент;

C_j - загальна кількість факторів кредитного ризику, що впливають на j -й фінансовий інструмент;

$K^{j,k}$ - ступінь впливу k -го фактора кредитного ризику на вартість j -го фінансового інструмента.

Формули розрахунку «прибутковості» змін різних факторів ризику можуть бути записані таким чином [55].

Для факторів процентного ризику (формула 3.15):

$$r_{t+1}^{j,k} = - \frac{(X_{t+1}^{j,k} - X_t^{j,k})}{100 + X_{t+1}^{j,k}} \frac{T^j}{365} K^{j,k}, \quad (3.13)$$

де $X_t^{j,k}$ - значення k-го фактора процентного ризику (у відсотках річних) на базову дату, що впливає на j-й фінансовий інструмент;

T^j - терміновість (дюрація) j-го фінансового інструменту в днях;

$K^{j,k}$ - ступінь впливу k-го фактора ризику на вартість j-го фінансового інструмента.

Для факторів валютного та фондового ризиків (формула 3.14):

$$r_{t+1}^{j,k} = \frac{(X_{t+1}^{j,k} - X_t^{j,k})}{X_t^{j,k}} K^{j,k}, \quad (3.14)$$

де $K^{j,k}$ - ступінь впливу k-го фактора ризику на вартість j-го фінансового інструмента.

Оскільки ринкові процентні ставки також є факторами ризику, то виходячи з цього знаходиться формула (3.15):

$$D_T = \sum_{i=1}^{N-2} \sum_{s=1}^S \left[\sum_{j=1}^i (A_j^s - L_j^s + CF_j^s) \right] * \frac{\left(\frac{X_{t+1}^s}{100} * \frac{T_{i+1}}{365} * (1 + r_{t+1}^{X_{t+1}^s}) - \frac{X_i^s}{100} * \frac{T_i}{365} * (1 + r_{t+1}^{X_i^s}) \right)}{1 + \frac{X_{t+1}^s}{100} * \frac{T_{i+1}}{365} * (1 + r_{t+1}^{X_{t+1}^s})}, \quad (3.15)$$

де $r_{t+1}^{X_i^s}$ - прогнозне значення прибутковості зміни ринкової процентної ставки s-го сегменту ринку i-го діапазону терміновості.

Дані дозволяють враховувати фактори кредитного та ринкового ризику для оцінки ризику ліквідності, що, у свою чергу, дозволяє використовувати методи сценарного аналізу (стрес-тестування) для оцінки потенційного впливу на ризик ліквідності ряду різних змін факторів ризику, які відповідають винятковим, але цілком імовірним подіям, в загальному вигляді не піддаються прогнозуванню [56].

Застосування методів стрес-тестування для аналізу ризику ліквідності дозволяє використовувати різні сценарії з урахуванням можливих змін факторів кредитного та ринкових ризиків, а й, як наслідок таких змін, з урахуванням можливого дострокового погашення та виконання частини термінових активів і зобов'язань, відтоку коштів з рахунків «до запитання» і т.д. [46].

Вплив змін різних факторів ризику на зміну вартості фінансового портфеля (на його фінансовий результат) може бути описано наступним виразом (формула 3.16):

$$R_{t+1} = \sum_{j=1}^{N_A} \left[a_j \times \sum_{k=1}^{C_j} r_{t+1}^{k,j} + a_j \times (1 - PEL_j + \sum_{k=1}^{C_j} r_{t+1}^{k,j}) \times \left[\left(1 + \sum_{k=1}^{P_j} r_{t+1}^{k,j} \right) \times \left(1 + \sum_{k=1}^{F_j} r_{t+1}^{k,j} \right) \times \right. \right. \\ \left. \left. \times \left(1 + \sum_{k=1}^{V_j} r_{t+1}^{k,j} \right) - 1 \right] - \sum_{j=1}^{N_L} \left[l_j \times \sum_{k=1}^{C_j} r_{t+1}^{k,j} + l_j \times (1 - PEL_j + \sum_{k=1}^{C_j} r_{t+1}^{k,j}) \times \left[\left(1 + \sum_{k=1}^{P_j} r_{t+1}^{k,j} \right) \times \right. \right. \right. \\ \left. \left. \times \left(1 + \sum_{k=1}^{F_j} r_{t+1}^{k,j} \right) \times \left(1 + \sum_{k=1}^{V_j} r_{t+1}^{k,j} \right) - 1 \right] \right], \quad (3.16)$$

де R_{t+1} - прогнозне зміна вартості банківського портфеля щодо базової вартості в період часу t ;

N_A (N_L) - загальна кількість активних (пасивних) інструментів фінансового портфеля;

PEL_j - очікуваний кредитний збиток j -го фінансового інструмента;

C_j - загальна кількість факторів кредитного ризику, що впливають на j -й фінансовий інструмент;

P_j - загальна кількість факторів процентного ризику, що впливають на j -й фінансовий інструмент;

F_j - загальна кількість факторів фондового ризику, що впливають на j -й фінансовий інструмент;

V_j - загальна кількість факторів валютного ризику, що впливають на j -й фінансовий інструмент.

r_{i+1}^N - прогнозне значення прибутковості зміни j-го фактора ризику, що впливає на i-й активний (пасивний) фінансовий інструмент портфеля;

$a_j(l_j)$ - вартість j-го активного (пасивного) інструменту фінансового портфеля з урахуванням його можливого дострокового погашення (виконання).

Оцінка величини ризику ліквідності, яка включає в себе теперішню вартість можливих витрат на підтримку платоспроможності на заданому часовому горизонті T, також може бути включена в оцінку фінансового результату [55].

Застосування методу стохастичного моделювання (Монте-Карло) можливих значень факторів ризику дозволяє за допомогою формули (3.14) оцінити величину показника VaR фінансового портфеля банківської установи з урахуванням відповідної величини ризику ліквідності. Необхідні статистичні параметри і дані для моделювання можливих значень факторів ризику визначаються на підставі статистичного аналізу даних за вибраний період аналізу [46].

Пропонована методологія орієнтована на вирішення основних завдань банківського ризик-менеджменту з оцінки та аналізу можливих втрат банківських установ, викладених у вимогах НБУ і рекомендаціях Базельського комітету з банківського нагляду.

Методологія дозволяє кількісно оцінювати величину можливих втрат фінансового портфеля, що враховує, як фактори кредитного та ринкового ризиків, так і чинники ризику ліквідності, зокрема:

- незбалансованість за строками активів і зобов'язань;
- можливість дострокового погашення та виконання кредитів і депозитів;
- можливість відтоку коштів з рахунків «до запитання» і поточних рахунків та ін..

Використання методів стохастичного моделювання (Монте-Карло) спільно з пропонованою методологією дозволяє оцінювати величину

показника VaR фінансового портфеля. Застосування методів стрес-тестування дозволяє використовувати різні сценарії одночасних змін факторів кредитного та ринкового (процентного, валютного, фондового) ризику, а також ризику ліквідності для аналізу потенційних змін вартості фінансового портфеля. Подібні сценарії змін різних факторів ризику можуть бути також використані для оцінки величини ризику втрати ділової репутації та країнових ризиків комерційних банків.

3.2. Моделювання перспектив оптимізації ресурсної бази банку в умовах реформування банківської системи

Розробка та впровадження депозитної політики, тобто управління залученням ресурсів та процентними витратами, є дуже важливим напрямком роботи будь – якої банківської установи, що вимагає постійного контролю та вдосконалення.

До процесу формування депозитної політики ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» відносяться такі етапи:

- встановлення параметрів депозитної політики банку відповідно до напрямів його діяльності;
- визначення напрямів депозитної діяльності та джерел формування депозитних ресурсів банку;
- розробка проекту меморандуму депозитної політики банку;
- оцінка та аналіз розробленого проекту підрозділами, відповідальними за реалізацію депозитної політики, та внесення відповідних зауважень, пропозицій, коректив;
- затвердження остаточного варіанта депозитної політики банку;
- упровадження політики в діяльність банку;
- контроль за дотриманням параметрів депозитної політики банку;
- корегування депозитної політики банку.

Для ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» доцільно створити депозитний комітет, до складу якого, окрім вищого керівництва банку, увійшли б працівники управління депозитних операцій, кредитного управління, валютного управління, юридичного управління, управління маркетингом, управління аналізу і статистики, а також фахівців тих інших підрозділів банку, які є найбільш дотичними і компетентними в питаннях організації депозитної діяльності банку [35]. Саме ця структура повинна займатися заходами з розроблення та реалізації депозитної політики банку та контролювати хід їх виконання: інформувати власників і керівництво банку про нові можливості та переваги тих чи інших депозитних продуктів; надавати допомогу в організації депозитної діяльності банків; розробляти принципово нові механізми депозитної діяльності банків, які б ґрунтувалися на нормативно-законодавчій базі, спрямовані на збільшення обсягів залучення депозитних ресурсів, зменшення рівня впливу ризиків на депозитну діяльність банків та поліпшення фінансового стану банку в цілому.

Загальний розподіл функціональних обов'язків у ході роботи цього комітету, який займатиметься розробленням проекту депозитної політики ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК», можна представити таким чином, щоб вони працювали над визначенням стратегічних напрямів депозитної політики банку на основі представлених фахівцями експертних оцінок. Розроблення змісту депозитної політики із деталізацією всіх конкретних операцій та процедур слід покласти на керівників управлінь та практичних працівників банку, які виконуватимуть у депозитному комітеті функції експертів [41].

З метою активізації процесів залучення коштів населення та юридичних осіб до активного банківського обороту, необхідно впроваджувати нові види банківських депозитів, зручних для клієнтів: *pow*-рахунки, *super pow* – рахунки, вклади, дохід на які нараховується за складними процентами, депозитні рахунки грошового ринку та різні (святкові, відпускні, інвестиційні) депозити; активніше залучати кошти

громадян України в іноземній валюті, залучаючи активніше при цьому до обслуговування й іноземних громадян; прискорити реалізацію державної програми цілісної автоматизованої системи безготівкових розрахунків.

Наявність розгалуженої мережі філій є фактором, що визначає можливості банку залучати депозитні ресурси у різних регіонах країни та просувати ці послуги до вкладника (кінцевого споживача). Картина регіонального розміщення відділень ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» є цілком задовільною, оскільки банк представлений у кожному обласному центрі, майже у всіх районних центрах і великих селах України.

Також, з метою обслуговування клієнта, з максимально можливим комфортом, традиційними заходами банків є розширення мережі філій та продовження часу обслуговування. Однак із розвитком сучасних технологій нині в банківській практиці більш доцільно користуватися віддаленим (дистанційним) банківським обслуговуванням фізичних і юридичних осіб через банкомати, управління рахунком (банкінг) через телефон, Інтернет тощо [14]. Технологія дистанційного управління передбачає надання клієнтом розпоряджень банку щодо його власного рахунку. За допомогою цього виду обслуговування клієнт матиме змогу здійснювати практично всі операції, пов'язані з банківським обслуговуванням. Основним напрямом розвитку банківського дистанційного обслуговування клієнтів у майбутньому стануть такі канали просування банківських послуг, як маркетинг через Інтернет, інтерактивні філії, всесвітня телевізійна мережа (Web-TV). В цьому сенсі ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» має великі перспективи для розвитку.

Останнім часом, банками світу з метою залучення депозитних ресурсів, все частіше впроваджують специфічну модель організації багаторівневого ринку кредитних та депозитних ресурсів – міжбанківську електронну біржу кредитних ресурсів шляхом використання Інтернету на основі розроблення типового програмного забезпечення, завдяки якому кожен банк може стати учасником міжбанківського ринку, організувавши

при бажанні свій внутрішньобанківський ринок, аби підвищити ефективність використання власних кредитних ресурсів [11]. Така система забезпечить оперативний пошук банків-партнерів та укладення угод між ними, а також дасть головним банкам можливість оперативно управляти діяльністю своїх філій як на внутрішньобанківському, так і на міжбанківському ринку кредитних та депозитних ресурсів, тому і для ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» даний напрямок діяльності може бути досить перспективним.

Для удосконалення механізму залучення вкладів фізичних та юридичних осіб ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» можна запропонувати також зосередити увагу на рекламі банківських послуг. Підрозділам маркетингу та реклами, які створені в банку, необхідно поліпшити інформаційні потоки, ефективно надавати інформаційні та консалтингові послуги, що спрямовані на зацікавлення існуючих та потенційних вкладників у депозитних послугах ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК».

З метою створення логічної системи орієнтованості на клієнта ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» доцільно:

- проводити опитування серед клієнтів відносно якості обслуговування та виконання зобов'язань перед клієнтом;
- здійснювати постійну оцінку клієнтів з метою визначення подальших напрямів підвищення якості їх обслуговування та задоволення їхніх потреб у депозитних послугах;
- уживати відповідних заходів у разі зниження обсягів продажу депозитних продуктів банку, спрямованих на використання цінкових і нецінкових методів управління депозитною діяльністю банку.

Одним із способів стимулювання внесків є застосування процентної ставки, що прогресивно зростає залежно від часу фактичного перебування коштів на вкладі [27]. У роботі банків із залучення депозитів (внесків) важливу роль грає процентна політика, оскільки одержання доходів від вкладених коштів є для клієнтів істотним стимулом до активізації внесків. Процентна політика є одним з показників надійності й стабільності ресурсної

бази банку й повинна укладатися в рамки двох протилежних граничних вимог: по-перше, процентна ставка за депозитами повинна бути досить привабливою для потенційних вкладників; по-друге, процентна ставка не повинна різко перевищувати нижню межу процентної маржі між активними й пасивними операціями банку. Таким чином, напрямки удосконалення процентної політики банку можуть бути представлені у вигляді наступної схеми (рис. В.2 Додатку В)

В управлінні депозитним портфелем ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» можна порекомендувати наступне:

- звернути увагу на структуру депозитів: термінові й ощадні депозити більш ліквідні, чим депозити до запитання;
- визначити стратегію підтримки стійкості депозитів. Частиною такої стратегії виступає маркетинг - підвищення якості обслуговування клієнтів, із тим щоб вони залишалися вірними банку і під час кризових ситуацій. Підвищення термінів ощадних депозитів, їхньої середньої суми також пом'якшує коливання депозитів під час криз.
- враховувати не тільки стабільність, але і джерело депозитів, тобто депозити фізичних осіб більш надійні, чим депозити юридичних осіб, у силу розходжень у розмірах внесків.
- привести у відповідність врахування кредитних ресурсів;
- оцінювати надійність депозитів і позик, отриманих від інших кредитних установ.
- скоротити зобов'язання до запитання за допомогою перегрупування пасивів за їх термінами.

Підсумовуючи результати проведеного дослідження депозитної політики дозволили розробити ряд пропозицій і рекомендацій з удосконалення депозитної політики ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК».

Так, для зміцнення депозитної бази й розширення ресурсного потенціалу банку пропонується:

- 1) Розширити перелік існуючих внесків, орієнтуючись на різні верстви населення з різним рівнем доходів.
- 2) Освоїти випуск ощадних сертифікатів.
- 3) Вжити заходів по мінімізації негативного впливу непередбаченого вилучення населенням строкових вкладів.
- 4) Проводити виплату відсоток по розміщених вкладах, уперед з метою компенсації інфляційних втрат.
- 5) Увести нову послугу для клієнтів - службу телемаркетингу.
- 6) Активізувати рекламну діяльність банку.

Для цього доцільно створення бази даних, що дозволяє оперативно одержувати всю необхідну інформацію для здійснення аналітичної роботи, на основі якої буде формуватися політика банку. У якості джерела для формування бази даних банком можуть розглядатися укладені і що проробляються депозитні договори, договори про позики в інших банків, відомості про планову потребу в кредиті, щоденні відомості оборотів залишків по балансових рахунках, щоденні відомості по особових рахунках, відомості по позабалансових рахунках, відомості про оборотність кредитів і т.п.

На основі бази даних банком щодня повинні розкриватися значення показників платоспроможності і ліквідності і проводитися аналіз перспектив розвитку операцій банку з врахуванням норм платоспроможності і ліквідності. Це дозволяє взаємопов'язати вирішення питань по розміщенню коштів, залученню ресурсів, збільшенню власних коштів банку, розширенню участі банку в інших підприємствах і банках, щодо пошуку джерел додаткових прибутків і розвитку нових операцій комерційного банку з вимогами дотримання його ліквідності і платоспроможності.

Розглянутий аналіз дає можливість передбачати різноманітні зміни рівня ліквідності і платоспроможності комерційного банку і своєчасно прийняти необхідні заходи для його стабілізації.

У міжнародній практиці менеджери по управлінню депозитною

політикою банків розробили ряд практичних рекомендацій для поліпшення цього виду діяльності. Перша з них складається в тому, що менеджери повинні контролювати діяльність усіх відділів банку, відповідальних за використання і залучення коштів, і координувати свою діяльність із роботою цих відділів [36].

Друга рекомендація полягає в тому, що менеджери повинні передбачати, коли найбільше великі вкладники і користувачі кредитів банку планують зняти кошти з рахунку або збільшити внески. Це дозволяє керуючим планувати свої дії у випадку виникнення дефіциту або надлишку ліквідних коштів.

Відповідно до третьої рекомендації, менеджери в співробітництві з вищим керівництвом і керівниками відділів повинні бути впевнені, що пріоритети і цілі управління ліквідними коштами очевидні. У недавньому минулому при розміщенні коштів ліквідність банку часто мала вищий пріоритет.

Сьогодні управлінню депозитами в загальному приділяється роль допоміжного механізму в порівнянні з пріоритетом банку №1 – наданням позик усім категоріям клієнтів. Банк повинний надавати будь-які вигідні позики, ставлячи перед керуючими завдання вишукування достатніх коштів для забезпечення кредитів.

Суть четвертої рекомендації полягає в наступному: потреби банку в ліквідних коштах і рішення щодо їх розміщення повинні постійно аналізуватися з метою запобігання і надлишку, і дефіциту ліквідних коштів. Зайві ліквідні кошти, що не реінвестуються в той же день, ведуть до втрат прибутків банку, у той час як їхній дефіцит повинний бути швидко ліквідований щоб уникнути несприятливих наслідків поспішних позик або продажів активів, також ведучих до втрат прибутків.

Щодо вдосконалення встановленн цін на жепозитні продукти, пропонуються заходи, наведені в таблиці В.1 Додатку В.

Таким чином, кожний комерційний банк повинний самостійно

забезпечувати ефективну депозитну політику на основі як аналізу її стану, що складається на конкретні періоди часу, так і прогнозування результатів діяльності і проведення в наступному науково обґрунтовані економічної політики в області формування статутного капіталу, фондів спеціального призначення і резервів, залучення позикових коштів сторонніх організацій, здійснення активних кредитних операцій [23].

Отже, розрахуємо очікуваний результат від впровадження основних заходів щодо підвищення ефективності залучення та використання депозитних коштів.

Дієвим заходом буде оптимізація процентних ставок по депозитах і кредитам, які комерційний банк встановлює самостійно, виходячи з дисконтної ставки НБУ, стану грошового ринку й власної депозитної політики. З метою зацікавити вкладників у розміщенні своїх коштів у банк використовуються різні способи вирахування й сплати відсотків. Розглянемо деякі з них.

Традиційним видом нарахування доходу є прості відсотки, коли як база для розрахунку використовується фактичний залишок вкладу. Складні відсотки доцільно використати в тому випадку, якщо фактична виплата доходу здійснюється по закінченні терміну дії внеску. Деякі банки з метою компенсації інфляційних втрат пропонують виплату відсотків уперед.

Залучення коштів вкладників у комерційні банки сприяє зміна порядку виплати відсотків. Адже більша частина банків виплачує відсоток по вкладах один раз у рік. Тому в умовах гострого дефіциту на банківські ресурси банку стали виплачувати відсоток по вкладах щокварталу або навіть щомісяця, що дозволило їм залучати кошти по більше низьких процентних ставках.

Як 3,6%. У свою чергу це значить, що збільшення депозитної процентної ставки на 1% приведе до зростання обсягу притягнутих коштів на 3,6%. Опираючись на інформацію про розмір депозитних коштів Банку в 2007 р., а також використовуючи результати маркетингових досліджень,

можна приблизно розрахувати, як відіб'ється збільшення процентної ставки по депозитам.

По даним річної звітності ПАТ «КРЕДІ АГРИКОЛЬ БАНК» в 2017 р. процентні витрати склали 989115 тис. грн. Обсяг притягнутих у депозити коштів фізичних осіб склав 25601993 тис. грн. Отже, середня процентна ставка по депозитах фізичних осіб становила:

$$989115 / 25601993 * 100 = 12,6\%$$

З огляду на еластичність депозитної процентної ставки розраховуємо яким буде обсяг коштів, притягнутих у депозити фізичних осіб, якщо ставка збільшиться на один відсоток.

$$25601993 * 1,136 = 8917738,2 \text{ тис. грн.}$$

Отже, зростання процентної ставки на 1% приведе до збільшення депозитних ресурсів:

$$8917738,2 - 25601993 = 1067616,2 \text{ тис. грн.}$$

Таким чином, збільшення процентної ставки по депозитах на 1% приведе до залучення додаткових ресурсів у розмірі 1067616,2 тис. грн., від наступного розміщення яких ПАТ «КРЕДІ АГРИКОЛЬ БАНК» одержить додатковий дохід у розмірі 356343,2 тис. грн. (дивись табл. В.2).

Далі, в таблиці В.3 Додатку В сформуємо прогнозний звіт про результати діяльності ПАТ «КРЕДІ АГРИКОЛЬ БАНК» в результаті підвищення ставки за депозитами на 1%, при цьому усі інші показники

За результатами представленого в таблиці 3.3 прогнозного звіту з фінансових результатів впливає, що ефект від підвищення відсотку по депозитам на 1% призведе до збільшення отриманого прибутку на 31,29%, що в розрахунку збільшиться на 252747 тис. грн.. Тож цей захід маємо можливість вважати економічно вигідним та доцільним.

Депозитні й кредитні процентні ставки коливаються залежно від валюти. Тому, банку доцільно оптимізувати депозитний портфель по валютах, що б при будь-якому положенні фінансового ринку діставати максимальний прибуток. Для оптимізації депозитного портфеля можна

застосувати такий економіко-математичний метод як теорія ігор. Насамперед конфлікту, прийняття в наступних валютах: гривні, американські долари, німецькі марки й інші валюти. Прибутковість від залучення коштів у різних валютах і подальшому їхньому розміщенні різна й залежить від фінансового становища ринку. В ході даної дипломної роботи розробка шляхів поліпшення депозитної політики ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» здійснювалася на основі наступних принципів: пріоритетність ліквідності над прибутковістю, сприяння економічному розвитку корпоративних і поліпшення добробуту індивідуальних клієнтів на основі взаємовигідного партнерства, диверсифікованість депозитних послуг по найбільш перспективних сегментах фінансового ринку.

Шляхи поліпшення депозитної політики ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» спрямовані на збільшення обсягів притягнутих коштів, що дозволить ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» дістати додатковий прибуток, розмістивши ці кошти в дохідні активи. Велика увага приділяється підвищенню стабільності депозитного портфеля у випадку виникнення кризових ситуацій в економіці України. Одним з напрямків удосконалення депозитної політики є стабілізація депозитного портфеля на рівні оптимального обсягу. Оптимізація депозитного портфеля по валютах зроблена із застосуванням економіко-математичних методів, зокрема теорії ігор. Приділено увагу розвитку депозитних послуг цільового призначення, а також операцій, пов'язаних з одержанням комісійного доходу. Варто врахувати, що багато заходів крім економічного приносять ще й значний соціальний ефект.

Виконання запропонованих заходів дозволить не тільки зберегти клієнтську базу, але й значно її розширити, збільшити обсяг притягнутих коштів, поліпшити структуру депозитного портфеля з погляду його вартості й ліквідності, вийти на новий якісний рівень обслуговування й забезпечити ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» лідируючі позиції на ринку депозитних послуг в Україні.

Аналіз запропонованих заходів щодо вдосконалення депозитної політики говорить про їхню високу ефективність. Впровадження заходу принесе ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» позитивний результат, будь-то підвищення прибутку або збільшення кількості клієнтів. Однак інтерес представляє ефективність впровадження програми всіх запропонованих заходів у цілому. Удосконалювання діяльності банку в сфері надання депозитних послуг позитивно відображається на основних показниках фінансової діяльності ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК». Так, за результатами аналізу, після впровадження заходів основні показники фінансової діяльності ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» зростають, що ще раз підтверджує ефективність запропонованих заходів.

3.3. Впровадження зарубіжного досвіду з питань оптимізації ресурсної бази банку

В практиці управління фінансовими ризиками в комерційних банках країн світу існує багато підходів до процесу управління фінансовими ризиками в банківській діяльності. Переважна більшість із них базується на принципах Базельських стандартів. Одним із дієвих методів управління та передбачення появи ризиків в діяльності банку є стрес – тестування.

Метою стрес-тестування є виявлення основних видів ризиків, оцінка можливих втрат за їх реалізації та визначення спроможності протистояти потрясінням, які виникають на фінансовому ринку, як в цілому банківською системою, так і окремим банком. Фахівці Міжнародного валютного фонду визначають стрес-тестування як «метод оцінки чутливості портфеля до суттєвих змін макроекономічних показників або до виняткових, але можливих подій» [8].

Банк Міжнародних Розрахунків визначає стрес-тестування як «різноманітні методи, які використовуються фінансовими інститутами для

оцінки власної уразливості до надзвичайних, але можливих подій» [17]. Базельський комітет з питань банківського нагляду, надаючи конкретні рекомендації щодо процедур стрес-тестінгу, наголошує, що банкам і органам нагляду рекомендується звернути увагу на спрямованість стрес-тестів на подолання головних невизначеностей (таких як оцінка ставок дефолту або ймовірності різних факторів ризику) за допомогою складання конкретних економічних сценаріїв, незалежно від імовірності настання таких подій [10].

Тому на сьогодні Базельський комітет вимагає від банківських регуляторів використовувати стрес-тести, спираючись на фундаментальний принцип ефективного банківського нагляду (принцип № 7) «Процес ризик-менеджменту», який проголошує, що «...наглядовий орган зобов'язує банки проводити стрес-тестування, орієнтоване на перспективу, в якому будуть виявлятися потенційні події або зміни у ринкових умовах, які мають негативний вплив на банк» [16].

Банк наражається на ризик у зв'язку з впливом коливань ринкової процентної ставки на його фінансовий стан та грошові потоки. Процентна маржа може збільшуватися в результаті таких змін, але може також зменшуватися або приносити збитки в разі несподіваних змін. Керівництво ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» щоденно контролює і встановлює ліміти на рівні розриву строків перегляду процентних ставок.

Для оцінки можливих витрат на підтримання платоспроможності ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК», зважаючи на ризик ліквідності, необхідно ввести часовий інтервал – Т. В нашому випадку під часовим інтервалом будемо розуміти 1 рік – з 01.01.2017 по 01.01.2018 р. Він розбивається на таку кількість строків терміновості: 3 місяці (120 днів), 6 місяців (180 днів), 9 місяців (270 днів) та 12 місяців (365 днів). Необхідні для проведення розрахунків вхідні дані наведені у таблиці 3.1. Частина даних отримана з офіційної фінансової звітності ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК», з офіційного сайту НБУ та з внутрішніх звітів банку. Для зручності складаємо допоміжну

таблицю В.5, в якій вказані вихідні дані для апробації моделі стрес-тестування.

Розглянемо інструменти фінансового портфелю банку. До активних інструментів слід віднести:

- Грошові кошти та їх еквіваленти;
- Кошти в інших банках;
- Кредити та заборгованість клієнтів;
- Цінні папери в портфелі банку на продаж;
- Цінні папери в портфелі банку до погашення;
- Інші фінансові активи.

До пасивних інструментів фінансового портфеля ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» включають:

- Кошти банків;
- Кошти клієнтів;
- Інші залучені кошти;
- Субординований борг;
- Інші фінансові зобов'язання;
- Фінансові гарантії;
- Інші зобов'язання кредитного характеру.

Практика показує, що найчастіше проблемна заборгованість в ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» виникає через фактори, пов'язані з діяльністю позичальника, до факторів кредитного ризику банку належать:

- недостатній рівень управління на підприємстві позичальника;
- неочікувані обставини, пов'язані із забезпеченням за кредитом (втрата чи погіршення якості майна);
- зміна фінансового стану позичальника в бік погіршення;
- відсутність досвіду ведення бізнесу;
- зниження якості продукції позичальника;
- морально-етичні якості позичальника;
- неефективність реалізації та некупність кредитного проекту

Далі приведемо фактори виникнення процентного ризику в ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК»:

- зміна облікових ставок;
- зміни в структурі портфелю активів та пасивів банку;
- зміни в кон'юктурі фінансового ринку;
- невідповідність в часі розподілу грошових потоків по фінансовим активам та фінансовим зобов'язанням.

Фондовий ризик відноситься до ринкового ризику, під яким розуміється ймовірність відхилення від запланованих фінансових показників банку через певну зміну валютних курсів, процентних ставок або вартості цінних паперів та інших активів. Саме негативна зміна вартості цінних паперів та інших активів ринку відноситься до фондового ризику ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК»

Джерелом валютного ризику ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» є короткострокові та довгострокові коливання обмінних курсів, які несуть в собі загрозу виникнення втрат (матеріальних чи нематеріальних), або, навпаки, шанс отримання додаткових доходів. Оскільки валютний курс є ціною однієї валюти, що виражена в одиницях іншої валюти, то первинними курсоутворюючими факторами виступають попит та пропозиція на зазначені валюти на національних і міжнародних валютних ринках. При управлінні валютним ризиком ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» варто враховувати, що вплив окремих факторів на формування попиту і пропозиції спостерігається на різних часових горизонтах.

Для того, щоб оцінити рівень можливих витрат на оцінку платоспроможності, необхідно для початку зробити переоцінку активів та зобов'язань ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» за строками до справедливої ціни на основі формули (3.5):

$$r_{3mic} = 0,15 \times \left[\left(1 - \frac{\frac{120}{365}}{1 + \frac{17,3}{100} \times \frac{120}{365}} \times \frac{17,3 - 18,2}{100} \right) \times \left(1 - \frac{\frac{17,3}{100}}{1 + \frac{17,3}{100} \times \frac{240}{365}} \times \frac{120 - 240}{365} \right) - 1 \right] = 0,00884.$$

Отже, показник переоцінки до справедливої ціни активів та зобов'язань строком ПАТ «КРЕДІ АГРИКОЛЬ БАНК» менше 3 місяців – 0,00884. З допомогою цієї ж формули проводимо переоцінку для інших строків:

$$r_{6mic} = 0,15 \times \left[\left(1 - \frac{\frac{120}{365}}{1 + \frac{19,6}{100} \times \frac{120}{365}} \times \frac{19,6 - 20,5}{100} \right) \times \left(1 - \frac{\frac{19,6}{100}}{1 + \frac{19,6}{100} \times \frac{240}{365}} \times \frac{120 - 240}{365} \right) - 1 \right] = 0,009.$$

$$r_{9mic} = 0,15 \times \left[\left(1 - \frac{\frac{120}{365}}{1 + \frac{21,3}{100} \times \frac{120}{365}} \times \frac{21,3 - 21,0}{100} \right) \times \left(1 - \frac{\frac{21,3}{100}}{1 + \frac{21,3}{100} \times \frac{240}{365}} \times \frac{120 - 240}{365} \right) - 1 \right] = 0,0094.$$

$$r_{3mic} = 0,15 \times \left[\left(1 - \frac{\frac{120}{365}}{1 + \frac{23,1}{100} \times \frac{120}{365}} \times \frac{23,1 - 22,5}{100} \right) \times \left(1 - \frac{\frac{23,1}{100}}{1 + \frac{23,1}{100} \times \frac{240}{365}} \times \frac{120 - 240}{365} \right) - 1 \right] = 0,0096.$$

Далі, з метою підвищення точності оцінки можливих витрат на підтримку платоспроможності, поточна вартість активів і зобов'язань може бути попередньо переоцінена до справедливої ціни у відповідності з термінами і ринковими ставками заданих сегментів ринку, що відносяться до відповідних діапазонів терміновості (формули 3.3 і 3.4):

Error! Reference source not found.

Error! Reference source not found.

Аналогічним чином проводимо оцінку для інших термінів: $a_2=4,036$; $l_2=5,045$; $a_3=4,037$; $l_3=5,047$; $a_4=4,038$; $l_4=5,049$.

Наступним кроком в прогнозуванні витрат є розрахунок показників термінових активів та пасивів ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» з урахуванням переоцінки їх до справедливої вартості.

Термінові активи та зобов'язання (включаючи позабалансові складові) об'єднуються в єдині сукупності активів і зобов'язань, у відповідність із заданими сегментами ринку і діапазонами терміновості, розраховуються за формулами (3.1) та (3.2):

Error! Reference source not found..

Error! Reference source not found..

Величину приведеної вартості загальних можливих витрат на підтримку платоспроможності ПАТ «Банк Умовний» протягом року розраховуємо за формулою (3.9):

$$D = (16,146 - 20,185 + 8311072) \times \frac{\frac{23,1}{100} \times \frac{365}{365} - \frac{21,3}{100} \times \frac{270}{365} - \frac{19,6}{100} \times \frac{180}{365} - \frac{17,3}{100} \times \frac{120}{365}}{1 + \frac{23,1}{100} \times \frac{365}{365}} = -541468$$

Дана формула для оцінки витрат на підтримання платоспроможності дозволяє кількісно оцінювати величину ризику ліквідності банку, яка включає в себе не тільки теперішню вартість можливих витрат, пов'язаних з незапланованою реалізацією активів або альтернативними їм запозиченнями на фінансовому ринку при дефіциті ресурсів, а й теперішню вартість недоотриманого прибутку при надлищкової ліквідності.

Основні результати оцінки витрат на підтримку платоспроможності ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» представлені в таблиці В.6 Додатку В.

Таким чином, обсяг можливих витрат на підтримання платоспроможності ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» протягом 2017 року мав становити 541468 тис. грн.. Ці витрати були розраховані з врахуванням ризику ліквідності.

Для ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» визнання даних витрат може означати зменшення рівня всіх видів банківських ризиків, а отже підвищення надійності діяльності, зміцнення довіри до банку клієнтів та, як результат, збільшення прибутковості.

На величину прибутку банку та ризик ліквідності фінансового портфеля впливає безліч факторів. Збільшення обсягу неповернення кредитів, зниження ринкової вартості цінних паперів, несприятливі зміни ринкових процентних ставок і курсів валют і т.п., може призводити до появи істотних збитків, і, як наслідок, до появи розривів терміновості і збільшення величини ризику ліквідності банківської установи.

За допомогою наступних розрахунків можна врахувати вплив різних факторів ризиків на величину ризику ліквідності. При проведенні необхідних розрахунків користувалися заданими раніше часовим інтервалом, фінансовими інструментами та іншими вхідними даними ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» протягом 2017 року.

Розрахунок «прибутковості» змін різних факторів процентного ризику відбувається за формулою (3.13):

$$r_1 = - \frac{8,30 - 6,09}{100 + 8,30 \times \frac{120}{365}} \times \frac{240}{365} \times 0,15 = - 0,0021$$

В даному випадку розрахунок проведений для проміжку в 3 місяці. Розрахунки для 6, 9 та 12 місяців проводяться за такою ж формулою зі зміною кількості днів та процентної ставки. Для наступних строків фактори процентного ризику вплинули на прибуток наступним чином: $r_2 = -0,0022$; $r_3 = -0,0023$; $r_4 = -0,0024$.

Розрахунок очікуваного кредитного збитку фінансових інструментів ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» здійснюється з урахуванням факторів кредитного ризику для кожного фінансового інструменту, кількості факторів кредитного ризику та ступеня їх впливу на вартість фінансових інструментів.

Розрахунок очікуваного кредитного збитку ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» проводиться за формулою (3.12):

$$PEL = \frac{8,30+6,09+4,26+3,38}{100} \times 0,15 = 0,03304$$

Таким чином, показник збитку фінансових інструментів ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» протягом 2017 року з урахуванням факторів кредитного ризику ставив 0,03304, розмір якого є досить негативним.

Розрахунок величини зміни вартості фінансового інструменту ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» залежно від зміни дії на нього факторів ризику, проводиться за допомогою формули (3.13):

$$R = 8223823 \times (-0,0021) + 8478943 \times (1 - 0,03304 - 0,0021) \times [(1 - 0,0021) - 1] = -34450,12$$

При цьому варто враховувати, що за даними звіту банку запас ліквідності за результатами попереднього 2016 року склав 167871 тис. грн., а за результатами 2017 року 87249 тис. грн.. фінансові зобов'язання перевищили фінансові активи.

З даного розрахунку випливає, що внаслідок впливу факторів ризику на діяльність ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» протягом 2017 року вартість фінансових інструментів банку в середньому зменшилась на 34450,12 тис. грн.. Така сума є досить значною, що і обумовлює вдосконалення системи управління ризиками.

Вплив кредитного та ринкового ризику на платоспроможність банку можна розрахувати за формулою (3.15):

$$D = (16,146 - 20,185 + 8311072) \times \frac{\frac{23,1}{100} \times \frac{365}{365} \times (1 - 0,0021) - \frac{21,3}{100} \times \frac{270}{365} \times (1 - 0,0022)}{1 + \frac{23,1}{100} \times \frac{365}{365} \times (1 - 0,0021)} - \frac{\frac{19,6}{100} \times \frac{180}{365} \times (1 - 0,0023) - \frac{17,3}{100} \times \frac{120}{365} \times (1 - 0,0024)}{1 + \frac{23,1}{100} \times \frac{365}{365} \times (1 - 0,0021)} = -173853,6$$

Дана формула є вдосконаленою формулою (3.9). Вона дозволяє враховувати фактори кредитного та ринкового ризику для оцінки ризику

ліквідності, що, у свою чергу, дозволяє використовувати методи сценарного аналізу (стрес-тестування) для оцінки потенційного впливу на ризик ліквідності ряду різних змін факторів ризику, які відповідають винятковим подіям, в загальному вигляді не піддаються прогнозуванню.

Таким чином, вплив кредитного та ринкового ризику на діяльність ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» протягом 2017 р. можна назвати досить значним. Враховуючи дані вдосконалення розрахунку впливів ризику, можна зменшити вплив ризиків на діяльність банку та збільшити прибутковість.

Далі на основі даної методики проведемо оцінку показника VaR фінансового портфелю ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» з урахуванням ризику ліквідності.

Вплив змін різних факторів ризику на його фінансовий результат може розраховуватися за формулою (3.16). В результаті проведених розрахунків зміна вартості банківського портфеля щодо базової вартості $R_{t+1} = -4864$ тис. грн.

Error! Reference source not found.=

= -36088,73

Даний показник є дещо удосконаленим, оскільки він враховує не тільки кредитний і ризик ліквідності, але і фондовий та валютний ризик, прогнозоване значення прибутковості та очікуваний кредитний збиток, що уточняє розрахунки. Таким чином, внаслідок недоврахування впливу ризиків на діяльність, ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» протягом 2017 р. зазнав додаткових збитків у розмірі 36088,73 тис. грн.

Таким чином, апробація даної методики в ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» показала суттєві недоліки в роботі Департаменту управління ризиками, зокрема ліквідності. Основні показники представлені у таблиці В.7.

Обсяг витрат на підтримання платоспроможності ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» протягом 2017

року мав становити 541468 тис. грн.. Ці витрати були розраховані з врахуванням ризику ліквідності.

Внаслідок впливу факторів ризику на діяльність ПАТ «КРЕДІ АГРИКОЛЬ БАНК» протягом 2014 року вартість фінансових інструментів банку в середньому зменшилась на 34450,12 тис. грн..

Таким чином, використання даної методики дасть змогу ПАТ «КРЕДІ АГРИКОЛЬ БАНК» більш ефективно використовувати наявні ресурси та точніше планувати очікуваний рівень прибутковості.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що управління банківськими ресурсами з метою підвищення ефективності банківського бізнесу та посилення його конкурентних позицій на міжнародному рівні обумовлює необхідність впровадження в діяльність вітчизняних банківських установ системи діагностики щодо процесу формування банківських ресурсів. Її важливим елементом є побудова стратегії управління ресурсним потенціалом банківської установи. Остання повинна мати цільову спрямованість: комплексне охоплення всіх елементів, які формують або можуть вплинути на побудову й використання ресурсної бази комерційного банку.

Практична значимість стратегії полягає у можливості її розробки на підставі конкретних варіантів діяльності банку у відповідних макроекономічних умовах. Йдеться про те, що сучасні тенденції розвитку світового й вітчизняного банківського бізнесу характеризуються посиленням конкуренції за обмежені фінансові ресурси, тому надзвичайно важливою умовою виживання комерційного банку у ринковому середовищі сьогодні є спроможність своєчасно впроваджувати інновації у систему управління ресурсним потенціалом.

Доведено, що для забезпечення ефективного управління ресурсами банків необхідно сформувати механізм використання ресурсного потенціалу банків з урахуванням залежності між рівнями депозитів та кредитно-

інвестиційним портфелем. На основі управління ресурсами банків, доведено, що для прийняття обґрунтованих рішень при управлінні ресурсною базою в сучасних кризових умовах необхідно прогнозувати економічну поведінку банківської установи у широкому інформаційному полі банківської системи, оперативно здійснювати аналіз і оцінку наслідків як для банківських установ, так і для їх клієнтів, ухвалювати і реалізовувати управлінські рішення щодо забезпечення ефективності управління ресурсною базою банків.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

В ході виконання дослідження в даній роботі були розглянуті, вивчені та систематизовані теоретичні та практичні аспекти управління процесами оптимізації ресурсною базою комерційного банку. В результаті дійшли наступних висновків.

Складним завданням є теоретичне осмислення поняття ресурсної бази банків. Одні вчені вважають, що це сукупність різних форм та видів ресурсів, які банки використовують для забезпечення виконання стратегічної мети та оперативних цілей, а інші розглядають її з позиції сукупності організаційних та економічних ресурсів (мережа філій, персонал, матеріально-технічна база), що впливають на розвиток банку, є джерелом підтримки його конкурентних переваг і забезпечення надходження додаткових коштів.

Ресурсна база являє собою сукупність банківських ресурсів на визначений момент часу, а також прирощений ними дохід, які використовуються для здійснення операцій щодо розміщення коштів і здійснення послуг з метою отримання прибутку. Отже, важко переоцінити роль ресурсної бази в діяльності банку, тому що вона є визначальною. По-перше, вона взагалі надає можливість банку існувати, тому що тільки при достатності власного капіталу центральний банк видає ліцензію на банківську діяльність. По-друге, здійснення всіх банківських операцій залежить від розміру власного капіталу банку. Чим більший власний капітал банку, тим більше операцій із залучення ресурсів.

Механізм управління ресурсною базою банку - це сукупність важелів впливу (методів, прийомів, способів, інструментів і т.д.), які використовуються в процесі управління залученими ресурсами і забезпечують ефективну реалізацію мети оптимізації ресурсної бази банку.

Сучасний механізм управління ресурсною базою банку включає в себе: депозитну і процентну політику; визначення потреби в залучених ресурсах на

майбутній період; аналіз якості залучених ресурсів; організацію роботи з клієнтами; комплекс методів управління залученими ресурсами.

Основною метою ресурсної політики банку є залучення оптимального обсягу грошових ресурсів, необхідного і достатнього для роботи банку за умови забезпечення мінімального рівня витрат.

Основними завданнями при реалізації ресурсної політики є: розширення клієнтської бази банку і спектра наданих клієнтам послуг; підвищення рівня стійкості залучених коштів за рахунок диверсифікації портфеля залучених грошових ресурсів за джерелами їх залучення і структури, прив'язці обсягів і структури цих ресурсів (по валюті і по терміновості) до обсягів і структури активів; зниження рівня банківських витрат за операціями залучення коштів.

Кризовий стан банківської системи України викликаний наявністю проблем як на макро-, так і на мікрорівні. Ці проблеми прямо чи опосередковано впливають на стан формування ресурсної бази банків. Так, у 2014–2016 роках динаміка та структура ресурсної бази банківської системи України є нестабільною, тому з метою її покращення необхідним є впровадження заходів щодо стабілізації діяльності системи загалом та кожного окремого банку зокрема; сприяння забезпеченню функціональної достатності ресурсної бази; формування власних ресурсів, які дадуть змогу забезпечити фінансову стійкість та подальший розвиток банку; підтримка мінімального обсягу резервів вільних коштів; оптимізація процентних ставок за депозитною діяльністю тощо.

в результаті аналізу ресурсної бази ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» можна зробити висновок, що пасивні операції відіграють найважливішу роль в ефективному функціонуванні банку та в отриманні максимального прибутку в майбутньому. Результати аналізу свідчать про те, що основними джерелами формування ресурсів банку є власний капітал та зобов'язання. Зобов'язання ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» перевищують власні кошти, що свідчить про те, що без залучених ресурсів банк не може функціонувати

та отримувати прибуток. Тому, дуже важливим є процес управління формуванням ресурсної бази банку та підтримання довіри перед фізичними та юридичними особами, збільшення їх зацікавленості до вкладення коштів саме в даному банку.

Основними напрямками ефективного управління капіталом ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» є: забезпечення максимальної прибутковості банківського капіталу при передбаченому рівні фінансового ризику; оптимізація джерел формування капіталу; мінімізація ризиків при використанні і розміщенні капіталу; забезпечення виконання вимог наглядових органів і рейтингових агентств.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що управління банківськими ресурсами з метою підвищення ефективності банківського бізнесу та посилення його конкурентних позицій на міжнародному рівні обумовлює необхідність впровадження в діяльність вітчизняних банківських установ системи діагностики щодо процесу формування банківських ресурсів. Її важливим елементом є побудова стратегії управління ресурсним потенціалом банківської установи. Остання повинна мати цільову спрямованість: комплексне охоплення всіх елементів, які формують або можуть вплинути на побудову й використання ресурсної бази комерційного банку.

Практична значимість стратегії полягає у можливості її розробки на підставі конкретних варіантів діяльності банку у відповідних макроекономічних умовах. Йдеться про те, що сучасні тенденції розвитку світового й вітчизняного банківського бізнесу характеризуються посиленням конкуренції за обмежені фінансові ресурси, тому надзвичайно важливою умовою виживання комерційного банку у ринковому середовищі сьогодні є спроможність своєчасно впроваджувати інновації у систему управління ресурсним потенціалом.

Доведено, що для забезпечення ефективного управління ресурсами банків необхідно сформувати механізм використання ресурсного потенціалу банків з урахуванням залежності між рівнями депозитів та кредитно-

інвестиційним портфелем. На основі управління ресурсами банків, доведено, що для прийняття обґрунтованих рішень при управлінні ресурсною базою в сучасних кризових умовах необхідно прогнозувати економічну поведінку банківської установи у широкому інформаційному полі банківської системи, оперативно здійснювати аналіз і оцінку наслідків як для банківських установ, так і для їх клієнтів, ухвалювати і реалізовувати управлінські рішення щодо забезпечення ефективності управління ресурсною базою банків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Нескородева І.І. Дослідження сутності фінансових ресурсів / Нескородева І.І., к.е.н., доцент, Єфімова Ю.І. - К.:ХНЕУ, - 2011.-С.43.
2. Алексеєнко М. Д. Капітал банку: питання теорії і практики : монографія / М. Д. Алексеєнко. – К. : КНЕУ, 2002. – С. 276.
3. Бочаров В.В. Коммерческое бюджетирование. Финансовые ресурсы. Системы управления финансами / В. В. Бочаров.– СПб. : Питер, 2003. – 368 с.
4. Вовканич А.І. Особливості формування ресурсів комерційних банків / А.І. Вовканич // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. – 2010. - №2(8). – С. 157-164.
5. Землячов С.В. Сутність, джерела формування та значення ресурсної бази комерційних банків [Електронний ресурс] / С.В. Землячов //Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського.- Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvfbi/2009_3/Magazine_03_09_st12_pp68-74.pdf
6. Коваль С.Л. Формування фінансових ресурсів комерційних банків / С.Л. Коваль // Фінанси України. — 2004. - №7. – С.110-115.
7. Банковское дело : учебник / под ред. О.И. Лаврушина. – М. : Финансы и статистка, 2005. – 672 с.
8. Банківські операції: підручн. // [А.М. Мороз, М.І. Савлук, М.Ф. Пуховкіна та ін.]; За ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Мороза. – К.: КНЕУ, 2000. – 384 с.
9. Присяжнюк О.П. Джерела формування та зміцнення ресурсної бази комерційних банків в Україні [Електронний ресурс] / О.П. Присяжнюк // Проблеми та перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць. – 2011.- №31. - Режим доступу до журн.: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pprbsu/2011_31/11_31_27.pdf. 72

10. Хаб'юк О. Банківське регулювання та нагляд через призму рекомендацій Базельського комітету: Монографія. – Снятин: ПрутПринт, 2008. – 260с.
11. Шевцова М.Ю Оптимізація формування ресурсної бази банку / М.Ю. Шевцова, Г.Е. Бурчак // Вісник Днепропетровського університету. Серія “Економіка”. - 2011. - № 5(3). - С. 161-170.
12. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.00 р. № 2121-III [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
13. Фурсова, В. А. Формування ресурсної бази комерційних банків: сучасний стан і перспективи розвитку [Електронний ресурс] / В. А. Фурсова, М.О. Капелюшна // Открытые информационные и компьютерные технологии. – 2011. – №50. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Natural/Vikit/2011_50/p118-124.pdf.
14. Словник іншомовних слів / За редакцією О.С Мельничука. — К.: Головна редакція УРЕ. — 1974. — с. 128.
15. Шавловська, Л. С. Банківські ресурси та проблеми їх розміщення [Електронний ресурс] / Л.С. Шавловська // Науковий вісник Національного університету ДПС України. – 2009. – №3 (46). – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nynudpsu/2009_3/2009_3_Shavlovskaya.pdf.
16. Кутідзе, Л.С. Структура залучення фінансових ресурсів комерційним банком: деформація під впливом світової фінансової кризи [Електронний ресурс] / Л. С. Кутідзе, О. А. Гранько. – 2009. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ekpr/2009_23/2/kutidze.pdf.
17. Глосарій банківської термінології [Електронний ресурс] : Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=124577&cat_id=1231
18. Банківські операції: підручн. / [А.М. Мороз, М.І. Савлук, М.Ф. Пуховкіна та ін.]; За ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Мороза. – К.: КНЕУ, 2000. – 384 с.

19. Єпіфанов, А.О. Операції комерційних банків [Текст] : навч. посіб. / А. О. Єпіфанов, Н. Г. Маслак, І. В. Сало. – Суми : Університетська книга, 2007. – 523 с. – ISBN 978-966-680-313-2.
20. Сполітак Є.Г. Причини зміни вимог до статутного капіталу банків[Текст] / Ю.І. Онищенко // Збірник наукових праць студентів кредитно-економічного факультету присвячений 95 річниці ОНЕУ, 85 річниці кредитно-економічного факультету, 80 річниці кафедри банківської справи /Одеса: ОНЕУ, 2017. – 216 с. 21. Про банки і банківську діяльність Закон України від 07.12.2000р. № 2121–III // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. – 2002. – №7 (зміни і доповнення) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
21. Адамик Б. В. Національний банк і грошово-кредитна політика: навч. посіб. / Б. В. Адамик – Тернопіль: Карт-бланш, 2008. – 278 с.
22. Положення про фонд гарантування вкладів фізичних осіб: затв. постановою Правління НБУ від 30.08.2002 р. № 1301/268 // Офіційний вісник України. – 2002. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://zakon.rada.gov.ua>
23. Дяконов І.І. Теоретичні аспекти і класифікація депозитних ресурсів комерційних банків [Електронний ресурс] / І. І. Дяконов. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/>
24. Галіщайська Ю. Ресурсна база комерційних банків: сучасний стан та можливі напрями оптимізації. / Вісник ТДЕУ. - 2006р. - №3, Глоссарий банковских терминов / Под ред. С.И. Кумок. - М.: Моск. фин. об-ние, 1994.
25. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит. – М. : Соцэкгиз, 1962. – 684 с.
26. Роуз П.С. Банковский менеджмент / П.С. Роуз ; пер. с англ. 2-го изд. – М. : Дело Лтд, 1995. – 768 с.
27. Банківські операції : [підручник] / За ред. д. е. н., проф. О.В. Дзюблюка ; 2-ге вид., випр. і доп. – Тернопіль: Терно-граф, 2013. – 688 с.

28. Деньги, кредит, банки: Учебник / Под ред. О.И. Лаврушина. - М.: Финансы и статистика, 1999. - 448 с.
29. Остапишин Т.П. Основи банківської справи: Курс лекцій. - К.: МАУП, 1999. - 112 с.
30. Панова Г.С. Анализ финансового состояния коммерческого банка. - М.: Финансы и статистика, 1997. - 272 с.
31. Хміль Л. М. Операційний менеджмент у банках : навч. посіб. / Національний банк України; за заг. ред., Л.М. Хміль, Р.Р. Коцовської, Б. І. Пшика. – К.: УВС НБУ, 2007. – 319с.
32. Банківський менеджмент : навч. посіб. / О.А. Кириченко, І.В. Гіленко, С. Л. Роголь; за ред. О.А. Кириченка. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К. : Знання-Прес, 2002. – 438 с
33. Васюренко О. В. Економічний аналіз діяльності комерційних банків: навч. посібник / О. В. Васюренко, К. О. Волохата. – К.: Знання, 2006. – 463 с
34. Живко З.Б. Банківська діяльність: навчальний посібник / З. Б. Живко, О.П. Просович, М.І. Копитко та ін. – К.: Алеута, 2012. – 490 с
35. Рябініна Л.М., Нянчук Н.Ю., Ухлічева Л.І. / за ред. Рябініної Л.М. Банківські операції: навчальний посібник. - Одеса: ОДЕУ, 2011. – 536 с
36. А.О.Єпіфанов, Н.Г.Маслак, І.В.Сало Операції комерційних банків: Навчальний посібник. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2007. – 523 с.
37. Н.В. Бова.Особливості формування ресурсної бази банків// Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка", 2016.- № 5, - С. 24
38. Банківська система України: реалії та перспективи / К.А. Ягупова // Культура народів Причорномор'я. — 2015. — № 267. — С. 71-74.

39. Ногіна С. Н. Управління активними операціями комерційного банку/С. Н. Ногіна; Ю. А. Профатило //Вісник Київського інституту бізнесу та технологій, - 15.04.2011,- №2, - с. 73-76
40. Лобанова А.Л. Ресурсна політика комерційних банків України/ А.Л.Лобанова// Фінанси України.-2005.-№1.-с. 88-95.
41. Аналітична доповідь Національного інституту стратегічних досліджень до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2016 році» – С. 266. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/public/File/2016_book/POSLANNYA2016_giper_new.pdf
42. Основні показники діяльності банків України / Офіційний сайт Національного банку України -[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798
43. АУБ виступає за переробку законопроекту про збільшення вимог до капіталу банку // Режим доступу : <http://news.finance.ua>
44. Шульга К.В. Аналіз операцій із залучення коштів на міжбанківському ринку [Електронний ресурс] / К. В. Шульга // Управління розвитком. – 2012. – № 18 (139). – Режим доступу : <http://www.nbuuv.gov.ua/>
45. Чернишова А.В. Проблеми здійснення та шляхи вдосконалення депозитних операцій банків України [Електронний ресурс] / А.В. Чернишова. – Режим доступу : <http://www.nbuuv.gov.ua/>
46. Кропивко М. Ф. Концептуальний підхід до кластерної організації та управління / М. Ф. Кропивко // Економіка. – 2010. – № 11. – С. 3–9.
47. Соколенко С. І. Кластери в глобальній економіці : наук. вид. / С. І. Соколенко. – К. : Логос, 2010. – 848 с.
48. Онищенко Ю, Сполітак Є.Оцінка джерел формування ресурсної бази банків України // «Dezvoltarea sistemelor sociale si economice intr-un mediu competitiv la nivel global», conferinta internationala stiintifico-practica (2017;Chisinau). Conferential internationala stiintifico-practica «Dezvoltarea sistemelor sociale si economice intr-un mediu competitiv la nivel global», 26

februar. 2017, Chisinau / com.org.: O. Ticu (presedinte) [et al.]. – Chisinau: S.n., 2017 (Editura Universitate de stat din Moldova). – 312 p. – P. 231-235

49. Основні показники діяльності банків України / Офіційний сайт Національного банку України -[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798

50. Аналітична доповідь Національного інституту стратегічних досліджень до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2016 році» – С. 266. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/public/File/2016_book/POSLANNYA2016_giper_new.pdf

51. Фінансовий портал «Мінфін». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/index/assets/>.

52. Додаток до Макроекономічного та монетарного огляду за травень 2017. / Офіційний сайт Національного банку України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=17608901&cat_id=58037

53. Надежно ли хранить деньги в Европе: кто защитит деньги вкладчиков? 30.03.2016 / Banks.eu – Все пробанковскую систему Европы и Мира на русском языке – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://banks.eu/static/deposit_guarantee.pdf

54. Пірог В.В. Оцінювання якості кредитного портфеля банків з урахуванням виконання економічних нормативів НБУ / В.В. Пірог // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – № 2. – С. 228-235.

ДОДАТКИ

Таблиця А.1

Підходи до трактування визначення «ресурси банку»

Автор	Визначення
Березина М.П. [1, с.32]	Операції, пов'язані з мобілізацією ресурсів банку - це пасивні операції. В результаті проведення пасивних операцій комерційні банки отримують необхідні залучені кошти для фінансування активних операцій. Остаточні результати цих операцій відображаються в пасиві балансу банку, де виступають як джерела формування його ресурсів.
Казимагомедов А.А. [5, с.94]	Залучені кошти - кошти клієнтів, отримані на певний термін або до запитання.
Хашиєв Л. Х. [11, с.28]	Основні обсяги ресурсної бази комерційних банків складають залучені і позикові кошти, які утворюються в результаті виконання банком операцій, які формують його пасиви.
Ісінбаєва І.В., Курманова Л.Р. [12, с.393]	Пасивні операції - це операції з формування ресурсів комерційних банків. Залучені кошти формують переважну частину банківських ресурсів. Їх розмір і структура залежать від клієнтської і продуктової спеціалізації банку, кон'юнктури банківського ринку, макроекономічної ситуації, політики НБУ і інших чинників.
Смирнов Ю.М. [6, с.21]	Залучені кошти банку - це сукупність коштів на поточних, депозитних та інших рахунках банківських клієнтів (юридичних і фізичних осіб), на рахунках громадських організацій, різних громадських фондів, які розміщуються в активі з метою отримання прибутку або забезпечення ліквідності банку.
Булавина Е.В., Лахіна Л.Ф. [16, с.212]	Залучені ресурси - це ті засоби, які отримані від клієнтів кредитної організації та / або запозичені в банківському секторі. Тобто залучені кошти формуються за рахунок можливості банку залучати кошти господарюючих суб'єктів, населення, організацій і так далі, а також кошти, одержувані банком від випуску власних цінних паперів, здійснення інших операцій, які збільшують ресурсну базу кредитної організації, і на ринку міжбанківського кредиту.

Таблиця А.1

Динаміка ресурсної бази банківської системи України протягом 2013–2017 років [7]

Показник	2013	2014	2015	2016	2017	Зміна в 2014 році		Зміна в 2015 році		Зміна в 2016 році		Зміна в 2017 році	
						В тис.грн.	У %	В тис.грн.	У %	В тис.грн.	У %	В тис.грн.	У %
Пасиви	1278095	1316852	1 254 385	1 256 299	1 212 812	38757	103,0	-62 467	95,3	1 913	100,2	-43 487	96,5
Капітал	192599	148023	103 713	123 784	120 038	-44576	76,9	-44 310	70,1	20 071	119,4	-3 746	97,0
<i>з нього: статутний капітал</i>	185239	180150	222 170	414 668	413 343	-5089	97,3	42 020	123,3	192 498	186,6	-1 325	99,7
Зобов'язання банків	1085496	1168829	1 150 672	1 132 515	1 092 774	83333	107,7	-18 157	98,4	-18 158	98,4	-39 741	96,5
<i>Зобов'язання банків в іноземній валюті</i>	711 151	688 663	667 246	644 223	623 609	-22488	96,8	-21 417	96,9	-23 023	96,5	-20 614	96,8
Строкові вклади (депозити) інших банків та кредити, що отримані від інших банків	144 792	171 246	122 592	73 938	64 966	26454,2	118,3	-48 654	71,6	-48 654	60,3	-8 972	87,9
Кошти суб'єктів господарювання	234948	261372	318 568	369 913	357 850	26424	111,2	57 196	121,9	51 346	116,1	-12 063	96,7
Кошти фізичних осіб (з ощадними (депозитними) сертифікатами)	433726	416371	402 137	437 152	425 215	-17355	96,0	-14 234	96,6	35 016	108,7	-11 937	97,3
Кошти небанківських фінансових установ	20 385	26 471	30 474	42 813	42 648	6086,83	129,9	4 003	115,1	12 339	140,5	-165	99,6

ДОДАТОК Б

Таблиця Б.1

Аналіз активів ПАТ «КРЕДІАНРІКОЛЬБАНК» за 2013 – 2017 роки

Показник	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	Зміна в 2014 році		Зміна в 2015 році		Зміна в 2016 році		Зміна в 2017 році	
						В тис.грн	У %	В тис.грн	У %	В тис.грн	У %	В тис.грн	У %
Грошові кошти та їх еквіваленти	2940516	1913493	3063505	6470276	10537519	-1027023	65,1	1150012	160,1	3406771	211,2	4067243	162,9
Кошти в інших банках	171957	160471	2883018	2437553	2603671	-11486	93,3	2722547	1796,6	-445465	84,5	166118	106,8
Кредити та заборгованість клієнтів	9604197	11590177	14766282	13823958	15505337	1985980	120,7	3176105	127,4	-942324	93,6	1681379	112,2
Цінні папери в портфелі банку на продаж	1240	910	910	910	648395	-330	73,4	0	100,0	0	100	647485	71252,2
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	735	18773	90015			18038	2554,1	71242	479,5	-90015			
Інвестиційна нерухомість	6984	7766	7586	5406	6504	782	111,2	-180	97,7	-2180	71,3	1098	120,3
Основні засоби та нематеріальні активи	398234	398702	409462	442507	498935	468	100,1	10760	102,7	33045	108,1	56428	112,8
Інші фінансові та не фінансові активи	81027	73957	46307	48225	85138	-7070	91,3	-27650	62,6	1918	104,1	36913	176,5
Необоротні активи, утримувані на продаж та активи групи вибуття	1518	205	14120	9681	9681	-1313	13,5	13915	6887,8	-4439	68,6	0	100
АКТИВ	13239996	14182318	21281205	23238516	29895180	942322	107,1	7098887	150,1	1957311	109,2	6656664	128,6

Аналіз пасивів ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» за 2013 – 2017 роки

Показник	2013 рік	2014 рік	2015рік	2016рік	2017рік	Зміна в 2014 році		Зміна в 2015 році		Зміна в 2016 році		Зміна в 2017 році	
						В тис.грн.	У %	В тис.грн.	У %	В тис.грн.	У %	В тис.грн.	У %
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ													
Кошти банків	1045034	738159	964233	854992	391669	-306875	70,6	226074	130,6	-109241	88,7	-463323	45,8
Кошти клієнтів, у т.ч.	9799173	10832255	17625200	18813805	25210324	1033082	110,5	6792945	162,7	1188605	106,7	6396519	134
Боргові цінні папери, емітовані банком	118438	194187	21333	101		75749	164,0	-172854	11,0	-21232	0,5	-101	0
Інші залучені кошти	10420	9029	9673	8170	6566	-1391	86,7	644	107,1	-1503	84,5	-1604	80,4
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	45710			10255	17758	-45710	0,0	0		10255		7503	173,2
Відстрочені податкові зобов'язання			6796	34723	7881	0		6796		27927	510,9	-26842	22,7
Резерви за зобов'язаннями	7591	4629	43529	60031	119522	-2962	61,0	38900	940,4	16502	137,9	59491	199,1
Інші фінансові зобов'язання	104791	137437	178054	166588	296177	32646	131,2	40617	129,6	-11466	93,6	129589	177,8
Субординований борг	438226	437701	791316	1207419	1369649	-525	99,9	353615	180,8	416103	152,6	162230	113,4
УСЬОГО	11569383	12353397	19640134	21156084	27419546	784014	106,8	7286737	159,0	1515950	107,7	6263462	129,6
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ													
Статутний капітал	1232601	1232601	1232601	1222929	1222929	0	100	0	100	-9672	99,2	0	100
Нерозподілений прибуток	192939	33497	126629	569933	939823	-159442	17,4	93132	378,0	443304	450,1	369890	164,9
Резерви та інші фонди банку	247894	261341	281841	289570	311670	13447	105,4	20500	107,8	7729	102,7	22100	107,6
Резерви переоцінки	-2821				1212	2821	0,0	0				1212	
УСЬОГО	1670613	1828921	1641071	2082432	2475634	158308	109,5	-187850	89,7	441361	126,9	393202	118,9
ПАСИВ	13239996	14182318	21281205	23238516	29895180	942322	107,1	7098887	150,1	1957311	109,2	6656664	128,6

Аналіз результатів діяльності ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» за 2013 – 2017 роки

Показник	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	Зміна в 2014 році		Зміна в 2015 році		Зміна в 2016 році		Зміна в 2017 році	
						В тис.грн.	У %	В тис.грн.	У %	В тис.грн.	У %	В тис.грн.	У %
Процентні доходи	1471465	1570032	2165485	2866490	2851788	98567	106,7	595453	137,9	701005	132,4	-14702	99,5
Процентні витрати	696814	710310	790599	837128	989115	13496	101,9	80289	111,3	46529	105,9	151987	118,2
Чистий процентний дохід	774651	859722	1374886	2029362	1862673	85071	111,0	515164	159,9	654476	147,6	-166689	91,8
Комісійні доходи	322468	376850	455073	647130	781781	54382	116,9	78223	120,8	192057	142,2	134651	120,8
Комісійні витрати	70615	73076	75578	133944	171520	2461	103,5	2502	103,4	58366	177,2	37576	128,1
Результат від операцій з фінансовими інструментами	33527	35345	97093	-56771	174598	1818	105,4	61748	274,7	-153864	-58,5	231369	232,5
Результат від операцій з іноземною валютою	73535	72072	452398	192045	186060	-1463	98,0	380326	627,7	-260353	42,5	-5985	96,9
Результат від переоцінки іноземної валюти	1298	-4589	-102860	141410	88277	-5887	-353,5	-98271	2241,4	244270	-	-53133	62,4
											137,5		
Відрахування до резерву під знецінення кредитів	-81029	-65872	-1043643	-1177687	-784544	15157	81,3	-977771	1584,3	-134044	112,8	393143	66,6
Відрахування під знецінення дебіторської заборгованості	-467	-356	-1707	-3308	-4357	111	76,2	-1351	479,5	-1601	193,8	-1049	131,7
Інші операційні доходи	9525	7027	7730	9788	30257	-2498	73,8	703	110,0	2058	126,6	20469	309,1
Адміністративні та інші операційні витрати	-667380	-698232	-931782	-933452	-1085022	-30852	104,6	-233550	133,4	-1670	100,2	-151570	116,2
Прибуток до оподаткування	395051	511060	197348	570047	998130	116009	129,4	-313712	38,6	372699	288,9	428083	175,1
Витрати на податок на прибуток	-126130	-101208	-42778	-128686	-190344	24922	80,2	58430	42,3	-85908	300,8	-61658	147,9
Прибуток / збиток	268921	409852	154570	441361	807786	140931	152,4	-255282	37,7	286791	285,5	366425	183
Дохід від переоцінки цінних паперів на продаж	553	3483			1212	2930	629,8	-3483	0,0			1212	
Усього сукупного доходу	269288	412673	154570	441361	808998	143385	153,2	-258103	37,5	286791	285,5	367637	183,3
Прибуток на акцію	0,26	0,34	0,13	0,36	0,66	0,08	130,8	-0,21	38,2	0,23	276,9	0,3	183,3

Аналіз показників діяльності ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» за 2013 – 2017 роки

Показник	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	Зміна в 2014 році		Зміна в 2015 році		Зміна в 2016 році		Зміна в 2017 році	
						В тис.грн	У %	В тис.грн.	У %	В тис.грн.	У %	В тис.грн.	У %
Регулятивний капітал банку, /не менше 120000	1677908 8	1738398 8	1814121 8	1828912 8	1935101 8	604900	103,61	757230	104,36	147910	100,82	1061890	105,81
Достатність (адекватність) регулятивного капіталу, %/не менше 10%	25,15	25,22	25,28	25,35	25,41	0,065	100,26	0,063	100,25	0,07	100,28	0,06	100,24
Співвідношення регулятивного капіталу до сукупних активів, %/не менше 9%	29,35	26,11	22,92	19,54	16,44	-3,24	88,96	-3,19	87,77	-3,38	85,25	-3,1	84,14
Поточна ліквідність, % /не менше 40%	63,49	65,77	73,11	60,23	77,68	2,285	103,60	7,34	111,16	-12,88	82,38	17,45	128,97
Максимальний розмір кредитного ризику на одного контрагента, % /не більше 20%	23,09	21,19	19,24	17,51	15,45	-1,895	91,79	-1,95	90,80	-1,73	91,01	-2,06	88,24
Великі кредитні ризики, % /не більше 800%	201,27	204,40	202,33	221,08	208,6	3,135	101,56	-2,07	98,99	18,75	109,27	-12,48	94,35
Рентабельність активів, %	0,81	0,79	0,79	0,7	0,75	-0,02	97,52	0,0033	100,42	-0,09	88,61	0,05	107,14
Чистий прибуток на одну просту акцію, грн.	-0,41	-0,15	0,13	0,36	0,66	0,265	35,63	0,276	-88,64	0,23	276,9	0,3	183,3
Прибутковість капіталу, %	2,39	2,63	2,85	3,12	3,32	0,235	109,83	0,223	108,50	0,27	109,47	0,2	106,41

Таблиця Б.5

Динаміка показників фінансової стійкості ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» за 2013-2017 рр.

Показник	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	Зміна в 2014 році		Зміна в 2015 році		Зміна в 2016 році		Зміна в 2017 році	
						В тис.грн.	У %	В тис.грн.	У %	В тис.грн.	У %	В тис.грн.	У %
Коефіцієнт надійності (не менше 5%)	0,1444	0,1481	0,0836	0,0984	0,0903	0,0037	102,528	-0,0645	56,467	0,0149	117,8	-0,0081	91,73
Коефіцієнт фінансового важеля (у межах 1:20)	6,9252	6,7545	11,968	10,159	11,076	-0,1708	97,534	5,2135	177,186	-1,8086	84,89	0,9165	109,02
Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів (не менше 10%)	0,1262	0,1290	0,0771	0,0896	0,0828	0,0028	102,202	-0,0519	59,787	0,0125	116,21	-0,0068	92,41
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу (в межах 12-15)	7,925	7,754	12,968	11,159	12,076	-0,1708	97,845	5,2135	167,233	-1,8086	86,05	0,9165	108,21

Таблиця Б.6

Аналіз динаміки показників ділової активності ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» за 2013-2017 рр.

Показник	2013 рік	2014 рік	2015рік	2016рік	2017рік	Зміна в 2014 році		Зміна в 2015 році		Зміна в 2016 році		Зміна в 2017 році	
						В тис.грн.	У %	В тис.грн.	У %	В тис.грн.	У %	В тис.грн.	У %
Коефіцієнт активності залучення позичених і залучених коштів	0,874	0,871	0,761	0,789	0,802	-0,003	99,7	-0,110	87,4	0,028	103,7	0,013	101,6
Коефіцієнт активності залучення міжбанківських кредитів	0,079	0,052	0,214	0,224	0,232	-0,027	65,9	0,162	411,2	0,01	104,7	0,008	103,6
Коефіцієнт активності залучення строкових депозитів	0,819	0,816	0,522	0,458	0,447	-0,003	99,6	-0,294	64,0	-0,064	87,7	-0,011	97,6

Показники ефективності використання залучених коштів ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» в 2013 – 2017 рр.

Показник	2013	2014	2015	2016	2017
Депозити	10844207	11570414	18589433	19668797	25601993
Стабільні депозити	5259440	6757122	10800461	12155317	19201495
Депозити до запитання	5637128	4805919	7786922	7517203	26705834
Кредити та заборгованість клієнтів	9604197	11590177	14766282	13823958	15505337
Усього сукупного доходу	269288	412673	154570	441361	808998
Коефіцієнт стабільності депозитів	0,485	0,584	0,581	0,618	0,75
Коефіцієнт сталості депозитів	0,933	1,406	1,387	1,617	0,719
Ефективність депозитних вкладень	1,129	0,998	1,259	1,423	1,651
Рентабельність залучених коштів	0,0248	0,0357	0,0083	0,0224	0,0316

Таблиця Б.8

Аналіз ефективності та повноти використання ресурсної бази
ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» за 2013-2017 рр.

Показник	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	Зміна в 2014 році		Зміна в 2015 році		Зміна в 2016 році		Зміна в 2017 році	
						В тис.грн.	У %	В тис.грн.	У %	В тис.грн.	У %	В тис.грн.	У %
Дохідні активи	9777394	11751558	17650210	16262421	18757403	1974164	120,19	5898652	150,19	-1387789	92,14	2494982	115,34
Платні пасиви	10973065	11773630	18620439	19677068	25608559	800565	107,30	6846809	158,15	1056629	105,67	5931491	130,14
Сукупні зобов'язання	11569383	12353397	19640134	21156084	27419546	784014	106,78	7286737	158,99	1515950	107,72	6263462	129,61
Коефіцієнт використання пла тних пасивів	0,8910	0,9981	0,9479	0,8265	0,7325	0,1071	112,02	-0,0502	94,97	-0,1214	87,19	-0,0940	88,63
Коефіцієнт використання зобов'язань	0,8451	0,9513	0,8987	0,7687	0,6841	0,1062	112,56	-0,0526	94,47	-0,1300	85,54	-0,0846	88,99

ДОДАТОК В

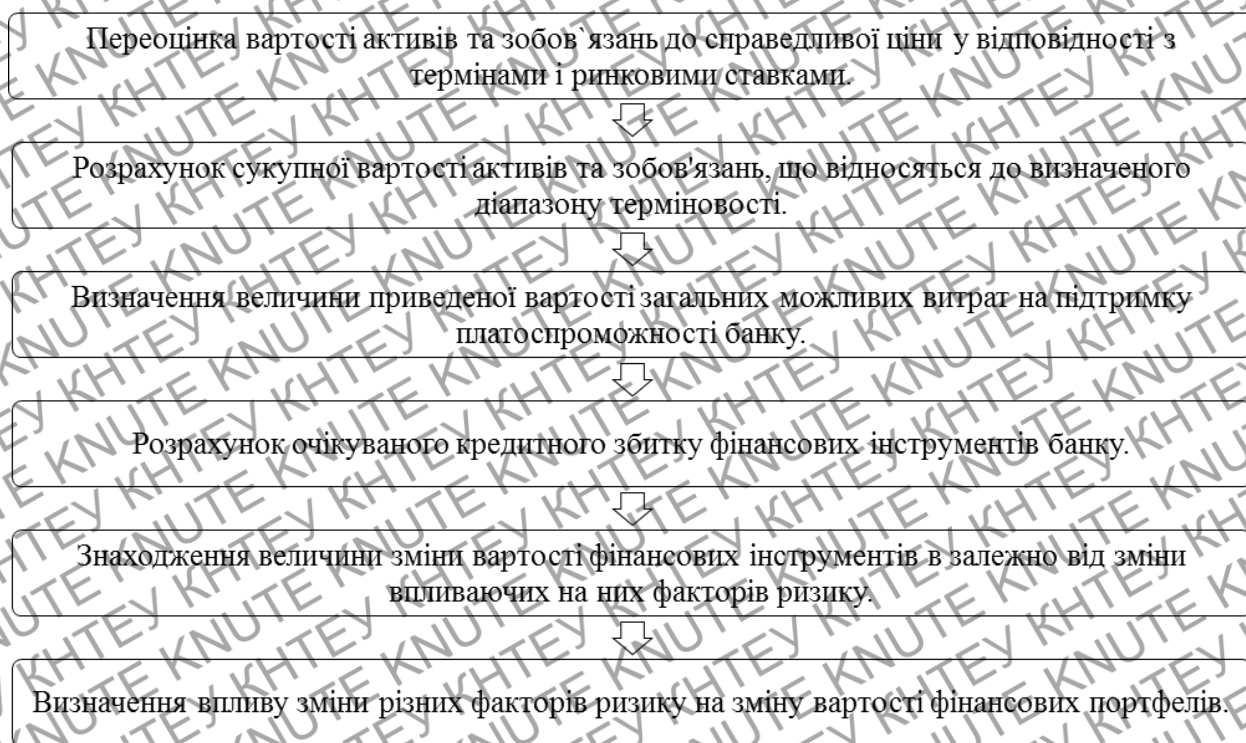

Рис. В.1 – Етапи запропонованої технології стрес-тестування фінансових портфелів ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» з урахуванням ризику ліквідності

Рис. В.2. Напрямки удосконалення процентної політики банку

Заходи вдосконалення цінової політики банку

Концепція маркетингу	Характеристика ринку	Задачі банку	Невраховані чинники
Вдосконалення банківських технологій	Схильність споживачів до широко розповсюджених та з доступною ціною послуг	Поліпшення методів організації діяльності банку, зниження витрат та цін на банківські продукти	Не задовольняються запити та потреби клієнтів, вищих за середній рівень
Вдосконалення банківського продукту	Віддання переваги банківському сервісу вищої якості	Покращання якості обслуговування клієнтів при зниженні цін	Не враховується низький рівень платоспроможного попиту на послуги банку частини клієнтів, реальні потреби середнього споживача
Інтенсифікація комерційних зусиль	Падіння рівня реалізації продуктів	Активізація заходів в галузі стимулювання збуту	Можливий малий ефект від рекламних дій, недоврахування повсякденних потреб клієнтів
Концепція банківського маркетингу	Посилення конкуренції на фінансових ринках	Попереднє виявлення потреб цільових ринків, надання унікальних та більш ефективних послуг у порівнянні з конкурентами	Незацікавленість банку у створенні свого сприятливого образу в очах громадськості та задоволенні довготермінових потреб споживачів
Концепція соціально-етичного маркетингу	Зріст впливу громадської думки, консьюмеризм, юридичне оформлення прав споживачів	Посвідчення стратегічного направлення розвитку банку з суспільними течіями та інтересами	Можлива обмеженість внутрішніх ресурсів банку

Розрахунок результату від підвищення депозитної процентної ставки на 1%

Показник	Сума
1. Обсяг ресурсів, тис. грн.	1067616,2
2. Ставка резервування, %	11
3. Сума резервування, тис. грн.	117437,8
4. Кошти для розміщення, тис. грн. (п. 1 - п.3)	950179,6
5. Середній дохід від розміщення ресурсів, %	24
6. Дохід від розміщення ресурсів, тис. грн. (п. 4*п. 5)	356343,2

діяльності залишаємо незмінними на рівні 2017 року.

Таблиця В.3

**Прогноз результатів діяльності ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК»
на 2018 рік**

Показник	2017 рік	2018 рік (прогноз)	Зміна в 2018 році	
			В тис. грн.	у %
Процентні доходи	2851788	3208131	356343	112,50
Процентні витрати	989115	989115	-	-
Чистий процентний дохід	1862673	2219016	356343	119,13
Комісійні доходи	781781	781781	-	-
Комісійні витрати	171520	171520	-	-
Результат від операцій з фінансовими інструментами	174598	174598	-	-
Результат від операцій з іноземною валютою	186060	186060	-	-
Результат від переоцінки іноземної валюти	88277	88277	-	-
Відрахування до резерву під знецінення кредитів	-784544	-784544	-	-
Відрахування під знецінення дебіторської заборгованості	-4357	-4357	-	-
Інші операційні доходи	30257	30257	-	-
Адміністративні та інші операційні витрати	-1085022	-1085022	-	-
Прибуток до оподаткування	998130	1354473	356343	135,70
Витрати на податок на прибуток	-190344	-86748	103596	45,57
Прибуток / збиток	807786	1060533	252747	131,29
Дохід від переоцінки цінних паперів на продаж	1212	1212	-	-
Усього сукупного доходу	808998	1061745	252747	-

Таблиця В.4

Загальний аналіз процентного ризику

	Величина на 31.12.2017 р.	Величина на основі очікуваних строків погашення, дисконтована за ринкової ставки в 2017 р.	Моніторинг процентних ставок за 2017 р.	
			Ринкова	Що встановлена в банку
Усього фінансових активів, в т.ч.	8311072	8311072		
- на вимогу та менше 3 міс.	2126788	2862955	17,3	18,2
- від 3 до 6 міс.	1387302	1290200	19,6	20,5
- від 6 до 12 міс.	2080953	2178055	21,3	21,0
- більше року	1979862	1607543	23,1	22,5
Усього фінансових зобов'язань, в т.ч.	8345131	8398321		
- на вимогу та менше 1 міс.	3787733	3842259	17,9	18,10
- від 1 до 6 міс.	2135496	1228709	18,05	18,25
- від 6 до 12 міс.	1747224	2680593	18,6	22,06
- більше року	628689	574454	20,05	24,25

Таблиця В.5

**Вхідні дані для апробації запропонованої технології для
ПАТ «КРЕДІ АГРИКОЛЬ БАНК»**

Визначення	Умовне позначення	Фактичне значення
Термін до погашення (дюрація) активу, днів	T_j	240
Терміновість (дюрація) виконання зобов'язань і погашення активів, яка відповідає і-му діапазону терміновості, днів	T_i	120
Величина ринкової процентної ставки s-го сегменту ринку, яка відповідає і-му діапазону терміновості, %	X_i	17,3 19,6 21,3 23,1
Величина процентної ставки s-го сегменту ринку, яка відповідає поточній вартості j-го активу (зобов'язання), %	X_j	18,2 20,5 21,0 22,5
Ступінь впливу k-го фактора кредитного ризику на вартість j-го фінансового інструмента.	$K_{j,k}$	0,15
Загальна кількість активних (пасивних) інструментів фінансового портфеля	N_a	6 (7)
Загальна кількість факторів кредитного ризику, що впливають на j-й фінансовий інструмент	C_j	7 (8)
Загальна кількість факторів процентного ризику, що впливають на j-й фінансовий інструмент	P_j	4 (5)
Загальна кількість факторів фондового ризику, що впливають на j-й фінансовий інструмент	F_j	3
Загальна кількість факторів валютного ризику, що впливають на j-й фінансовий інструмент	V_j	4
Плановані грошові потоки s-го сегменту ринку в і-му діапазоні терміновості, дисконтовані з урахуванням ринкової ставки s-го сегменту ринку, яка відповідає певному діапазону, тис. грн.	CF	8311072

Оцінка витрат на підтримку платоспроможності ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» протягом 2017 р.

Показник	Формула	Умовне позначення	Фактичне значення
Прибутковість переоцінки вартості активів (зобов'язань)	(3.5)	r	0,00884 (0,009)
Переоцінка вартості активів (зобов'язань)	(3.3),(3.4)	a, l	4,035 (5,044)
Вартість загальних витрат на підтримку платоспроможності, тис. грн.	(3.9)	D	-541468

Врахування факторів кредитного та ринкового ризику в діяльності ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» протягом 2017 р.

Показник	Формула	Умовне позначення	Фактичне значення
Прибутковість змін факторів процентного ризику	(3.13)	r	-0,0021
Кредитний збиток фінансових інструментів	(3.12)	PEL	0,03304
Зміна вартості фінансових інструментів залежно від зміни факторів ризику, тис. грн.	(3.11)	R	-34450,12
Вплив кредитного та ринкового ризику на платоспроможність банку, тис. грн.	(3.9)	D	-173853,6
Вплив зміни факторів ризику на фінансовий результат банку, тис. грн.	(3.16)	R_{t-1}	-36088,73